

Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU22

Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanksgruppen samt regionala utvecklings- och investeringsbanker 2016–2018 till handlingarna. I skrivelsen redogörs för institutionernas arbete med finansiell stabilitet, övervakning och analys av den ekonomiska utvecklingen, institutionernas finansiella insatser och resurssituation, nya låneformer och låneramverk samt inflytandet i och styrningen av institutionerna. Skrivelsen ger enligt utskottet en bra bild av verksamheten i institutionerna och även av vad som är viktiga framtidsfrågor. Ett tydligt fokus ligger i enlighet med utskottets tidigare uttryckta önskemål på IMF:s och övriga institutioners arbete med finansiell stabilitet. Institutionernas finansiella insatser totalt sett har minskat under senare år efter den kraftiga ökningen i samband med den globala finanskrisen. När det gäller risker för den finansiella stabiliteten har regelverken för banksystem visserligen stärkts sedan finanskrisen, men fortfarande återstår det åtgärder och delar av regelverkens förmåga är heller inte prövade i praktiken. Andra centrala framtida utmaningar för institutionerna att hantera är flyktingströmmar och migration samt klimatförändringar.

Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga här behandlade motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19. Motionsyrkandena handlar om amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning, villkoren för ägarlägenheter, struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, medlemskap i europeiska bankunionen, kontanthantering och betaltjänster, hållbart sparande och gröna obligationer, finansiell rådgivning och flyttavgifter, försäkringsrelaterade frågor samt kreditupplysning och betalningsanmärkningar.

Den 5 februari 2019 anordnade utskottet en öppen utfrågning om finansiell stabilitet och effektiviteten i regelverket tio år efter finanskrisen. I

utfrågningen medverkade finansmarknadsministern och bl.a. företrädare för myndigheterna i Finansiella stabilitetsrådet, dvs. Riksbanken, Finansinspektionen och Riksgäldskontoret. Anteckningar från denna utfrågning ingår som en bilaga i betänkandet.

I betänkandet finns tolv reservationer (M, SD, C, V, KD och L).

Behandlade förslag

Skrivelse 2018/19:35 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanksgruppen samt regionala utvecklings- och investeringsbanker 2016, 2017 och 2018.

Ett sextiototal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Ansvariga myndigheters bedömningar av den finansiella stabiliteten	8
Verksamheten i IMF, Världsbanksgruppen och regionala utvecklings- och investeringsbanker 2016-2018	13
Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning	22
Villkoren för ägarlägenheter	28
Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden	29
Medlemskap i europeiska bankunionen	36
Kontanthantering och betaltjänster	38
Hållbart sparande och gröna obligationer	42
Finansiell rådgivning och avgifter för flytt av pensionsförsäkringar	44
Vissa försäkringsrelaterade frågor	48
Kreditupplysning och betalningsanmärkningar	51
Reservationer	53
1. Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning, punkt 2 (SD, KD, L)	53
2. Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning, punkt 2 (M)	54
3. Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning, punkt 2 (C)	55
4. Villkoren för ägarlägenheter, punkt 3 (KD)	55
5. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (M)	56
6. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (V)	57
7. Medlemskap i europeiska bankunionen, punkt 5 (L)	58
8. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 6 (C)	58
9. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 6 (KD)	59
10. Finansiell rådgivning och avgifter för flytt av pensionsförsäkringar, punkt 8 (M)	60
11. Finansiell rådgivning och avgifter för flytt av pensionsförsäkringar, punkt 8 (SD)	61
12. Kreditupplysning och betalningsanmärkningar, punkt 10 (SD)	62
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	63
Skrivelsen	63
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	63
<i>Bilaga 2</i>	
Offentlig utfrågning om finansiell stabilitet och regelverkets effektivitet den 5 februari 2019	70

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Verksamheten i IMF, Världsbanksgruppen och regionala utvecklings- och investeringsbanker 2016-2018

Riksdagen lägger skrivelse 2018/19:35 till handlingarna.

2. Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:346 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:630 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:638 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:1172 av Ola Möller (S),

2018/19:1237 av Jan R Andersson (M),

2018/19:2031 av Mats Persson m.fl. (L),

2018/19:2428 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 17 och

2018/19:2831 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 46 och 47.

Reservation 1 (SD, KD, L)

Reservation 2 (M)

Reservation 3 (C)

3. Villkoren för ägarlägenheter

Riksdagen avslår motion

2018/19:2914 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 47.

Reservation 4 (KD)

4. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:79 av Mikael Eskilandersson och Angelica Lundberg (båda SD),

2018/19:237 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 3,

2018/19:1011 av Boriana Åberg (M),

2018/19:1112 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M),

2018/19:1391 av Jonas Eriksson och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkandena 1 och 2,

2018/19:1773 av Mikael Dahlqvist m.fl. (S) yrkande 2,

2018/19:1808 av Azadeh Rojhan Gustafsson m.fl. (S),

2018/19:1917 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 4,

2018/19:2395 av Magnus Ek (C),

2018/19:2491 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1–3,

2018/19:2524 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 8,
2018/19:2815 av Pål Jonson (M) och
2018/19:2940 av Rebecka Le Moine (MP) yrkandena 2–4.

Reservation 5 (M)

Reservation 6 (V)

5. Medlemskap i europeiska bankunionen

Riksdagen avslår motion

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9.

Reservation 7 (L)

6. Kontanthantering och betaltjänster

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:745 av Hillevi Larsson (S),

2018/19:1143 av Dag Larsson m.fl. (S),

2018/19:1181 av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S),

2018/19:1347 av Jan R Andersson (M) yrkande 2,

2018/19:1503 av Lotta Finstorp (M),

2018/19:1745 av Sten Bergheden (M),

2018/19:1773 av Mikael Dahlqvist m.fl. (S) yrkande 1,

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 16,

2018/19:2488 av Per Åsling (C),

2018/19:2649 av Saila Quicklund (M) och

2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 8 (C)

Reservation 9 (KD)

7. Hållbart sparande och gröna obligationer

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1621 av Mathias Tegnér (S) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2732 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 23.

8. Finansiell rådgivning och avgifter för flytt av pensionsförsäkringar

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:346 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3,

2018/19:626 av Dennis Dioukarev (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2830 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 10 (M)

Reservation 11 (SD)

9. Vissa försäkringsrelaterade frågor

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:920 av Anders Hansson (M),

2018/19:1100 av Johanna Haraldsson m.fl. (S) yrkande 2,

2018/19:1665 av Marlène Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2722 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C).

10. Kreditupplysning och betalningsanmärkningar

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:538 av Ann-Christine From Utterstedt (SD) och

2018/19:632 av Dennis Dioukarev (SD).

Reservation 12 (SD)

Stockholm den 14 mars 2019

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Adnan Dibrani (S), Ulla Andersson (V), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Jakob Forssmed (KD), Ingemar Nilsson (S), Johan Pehrson (L), Sven-Olof Sällström (SD), Karolina Skog (MP), Mattias Karlsson i Luleå (M), Björn Wiechel (S), David Josefsson (M), Lars Thomsson (C) och Charlotte Quensel (SD).

Redogörelse för ärendet

Inledningsvis i betänkandet redogörs för Finansiella stabilitetsrådets senaste möte och finansiella stabilitetsbedömningar av de myndigheter som ingår i stabilitetsrådet, dvs. Finansinspektionen, Riksbanken och Riksgäldskontoret.

Därefter behandlas regeringens skrivelse om verksamheten i Internationella valutafonden (IMF), Världsbanksgruppen samt regionala utvecklings- och investeringsbanker 2016–2018 (skr. 2018/19:35). Skrivelsen, som är den andra i ordningen, har tagits fram som svar på ett tillkännagivande från riksdagen om behovet av en regelbunden skrivelse i vilken regeringen redovisar arbetet med frågor som rör finansiell stabilitet inom IMF och andra internationella finansiella institutioner där Sverige är medlem (se bet. 2016/17:FiU22 punkt 1, rskr. 2016/17:186). Regeringen redogör vartannat år för arbetet inom IMF (med start 2018) och vartannat år för arbetet inom såväl IMF som andra internationella finansiella institutioner. I skrivelsen redogörs för institutionernas arbete med finansiell stabilitet, övervakning och analys av den ekonomiska utvecklingen, institutionernas finansiella insatser och resurssituation, nya låneformer och låneramverk samt inflytandet i och styrningen av institutionerna. Inga följdmotioner har väckts med anledning av skrivelsen.

De följande avsnitten i betänkandet behandlar tematiskt ett sextiototal motionsyrkanden om finansmarknadsfrågor från allmänna motionstiden 2018/19. Motionerna handlar om amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning, villkoren för ägarlägenheter, struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, medlemskap i europeiska bankunionen, kontanthantering och betaltjänster, hållbart sparande och gröna obligationer, finansiell rådgivning och flyttavgifter, försäkringsrelaterade frågor samt kreditupplysning och betalningsanmärkningar. Samtliga motionsyrkanden är i form av tillkännagivanden. En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilaga 1.

Den 5 februari 2019 anordnade finansutskottet en öppen utfrågning om finansiell stabilitet och effektiviteten i regelverket tio år efter finanskrisen. I utfrågningen medverkade finansmarknadsminister Per Bolund, Finansinspektionens generaldirektör Erik Thedéen, riksgäldsdirektör Hans Lindblad, riksbankschef Stefan Ingves och Johanna Lybeck Lilja, tidigare statssekreterare i Finansdepartementet och numera strategisk rådgivare på Nordea. Anteckningar från utfrågningen finns i bilaga 2 i betänkandet. Utfrågningen publiceras även som en fristående publikation i rapportserien Rapporter från riksdagen (2018/19:RFR2).

Utskottets överväganden

Ansvariga myndigheters bedömningar av den finansiella stabiliteten

Finansiella stabilitetsrådet, där Finansinspektionen (FI), Riksbanken, Riksgäldskontoret (RGK) och regeringen ingår, träffas i normalfallet två gånger per år. Nedan redogörs för diskussionen från rådets senaste möte enligt protokollet. I avsnittet redovisas vidare de ansvariga myndigheternas aktuella bedömningar av den finansiella stabiliteten. Både FI och Riksbanken publicerar två stabilitetsrapporter per år, i maj/juni respektive november/december. RGK publicerar ingen särskild stabilitetsrapport, men prognoser och riskbedömningar för finansmarknaderna finns i statsupplåningsrapporterna som publiceras tre gånger per år, den senaste i februari 2019.

Finansiella stabilitetsrådets mötesprotokoll

Av protokollet från Finansiella stabilitetsrådets senaste möte den 4 december 2018 framgår rådets diskussion om stabilitetsläget. Rådet ser förhöjda stabilitetsrisker i omvärlden, bl.a. kopplade till handelskonflikter, osäkerhet som rör de ekonomiska och finansiella effekterna av Storbritanniens utträde ur EU och utvecklingen i eurozonen, t.ex. i Italien.

De finansiella marknaderna i Sverige fungerar i dagsläget väl. Samtidigt finns sårbarheter och risker i det svenska finansiella systemet som påverkas av att räntorna i Sverige och i omvärlden varit låga under en lång period. Hushållens höga skulder är fortfarande en av de större riskerna.

Stabilitetsrådet diskuterade de åtgärder som vidtagits för att öka hushållens motståndskraft och vilka effekter dessa har haft. Rådet samtalade även om behovet av anonymiserad mikrodata över hushållens skulder och tillgångar för att bättre kunna bedöma hushållens situation.

Vidare diskuterades motståndskraften i det svenska banksystemet, i form av kapitalbuffertar och likviditetkrav. När det gäller riskerna för bankerna tog stabilitetsrådet särskilt upp utvecklingen i den kommersiella fastighetssektorn, där skuldsättningen ökat. Då sektorn är ränte- och konjunkturkänslig samt nära sammanlänkad med det finansiella systemet ser rådet ett behov av att fortsätta följa utvecklingen.

Stabilitetsrådet diskuterade också cybersäkerhet och frågans betydelse för det finansiella systemet. Myndigheterna var överens om att hålla varandra informerade om sina respektive aktiviteter inom området och uppmärksamma frågor som kräver en nära koordinering.

Riksbankens stabilitetsbedömning

Riksbanken konstaterar i sin senaste stabilitetsrapport från den 21 november 2018 att hushållens höga och växande skuldsättning fortsätter att utgöra den största risken i svensk ekonomi. Samtidigt finns det enligt Riksbanken flera strukturella sårbarheter och risker kopplade till banksystemet i Sverige.

Stigande risker i omvärlden kan påverka den finansiella stabiliteten i Sverige: Det finns flera risker kopplade till den internationella utvecklingen som kan påverka den finansiella stabiliteten i Sverige, bl.a. handelskonflikten mellan USA och Kina samt osäkerheten kring brexit. Samtidigt kvarstår de strukturella problemen i euroområdet, exempelvis i banksektorn och problemen med svaga offentliga finanser i flera länder, däribland Italien. Vidare kan stigande statsobligationsräntor i USA leda till ökad turbulens i tillväxtekonomier med en svag makroekonomisk situation och betydande skuldsättning i utländsk valuta.

Hushållens höga skuldsättning utgör den största risken: Riksbanken anser att hushållens höga och växande skuldsättning fortsätter att utgöra den största risken i svensk ekonomi. Den höga skuldsättningen beror bl.a. på att bostadsmarknaden fungerar dåligt och på att skattesystemet inte är väl utformat ur ett finansiellt stabilitetsperspektiv. Exempel på tänkbara åtgärder är enligt Riksbanken att se över hyressättningssystemet, beskattningen av kapitalvinster vid bostadsförsäljningar, fastighetsskatten och ränteavdragen. Det är också viktigt med en ändamålsenlig utformning av makrotillsynen.

Problem på bostadsmarknaden kan sprida sig: Bostadspriserna och bostadsbyggandet har dämpats från höga nivåer, vilket har skapat en osäkerhet som har påverkat hela bostadsmarknaden. Om osäkerheten på bostadsmarknaden består, eller om bostadspriserna faller ytterligare, finns det en risk för att fler aktörer på bostadsmarknaden får problem. Det kan i ett dåligt scenario medföra att problemen sprider sig till den övriga ekonomin och till det finansiella systemet.

Banksystemet förändras men sårbarheter består: Flera stora förändringar har påverkat banksystemet under de senaste åren. Exempelvis har Nordea flyttat sin hemvist till Finland och lagändringar och teknisk utveckling underlättat för nya, mindre aktörer att ta sig in på lånemarknaderna. Sårbarheter och risker kopplade till banksystemet i Sverige är enligt Riksbanken bl.a. dess storlek, koncentration, sammanlänkning, begränsade kapitalnivåer och i vissa avseenden låga motståndskraft mot likviditetsrisker. Bankernas stora exponering mot bostadsmarknaden bidrar också till att öka sårbarheterna. Det är därför av högsta vikt att svenska myndigheter fortsätter att ha god insyn i de banker och andra finansiella aktörer som verkar i Sverige, oberoende av bolagsform. Bankerna utsätts också för nya risker, exempelvis klimatrelaterade sådana.

Banksystemet är exponerat mot fastighetssektorn: Vid sidan av utlåning till hushåll för bostadsändamål har storbankerna en betydande utlåning till kommersiella fastighetsbolag. Även om de kommersiella fastighetsbolagens

betalningsförmåga i dag är god, finns det risker. Den kommersiella fastighetssektorn är stor och konjunkturkänslig, och fastighetsbolagen har en stor andel lånat kapital.

Sårbarheter i banksystemet kräver åtgärder: Med tanke på de strukturella sårbarheterna i banksystemet är det angeläget att bankerna har tillräckligt mycket kapital och likviditet. Riksbanken anser att ett bruttosoliditetskrav (som inte är känsligt för riskvikter) på 5 procent bör införas snarast och att det vidare är angeläget att bankerna minskar sina likviditetsrisker. Riksbanken stöder FI:s beslut om att höja det kontracykliska buffertvärdet fr.o.m. den 19 september 2019.

Den finansiella infrastrukturen behöver mer motståndskraft: Riksbanken bedömer att den finansiella infrastrukturen överlag fungerar bra men konstaterar samtidigt att störningar har förekommit och att motståndskraften behöver öka. I september 2018 fallerade en av deltagarna hos den svenska centrala motparten Nasdaq Clearing AB. Fallissemanget visar enligt Riksbanken på vikten av att de centrala motparterna har tillräckliga kapitalbuffertar och marginalsäkerheter som kan användas vid finansiell stress. Riksbanken bedömer även att den operativa risken i infrastrukturen är förhöjd bl.a. på grund av risken för cyberangrepp.

Finansinspektionens stabilitetsbedömning

FI framhåller i sin stabilitetsrapport från den 27 november 2018 att riskerna i det finansiella systemet är förhöjda. Samtidigt är motståndskraften i det svenska finansiella systemet överlag tillfredsställande, men en fortsatt hög skuld tillväxt som drivs på av utlåning och investeringar kopplade till bostäder och kommersiella fastigheter kräver vaksamhet. I takt med att penningpolitiken globalt blir mindre expansiv väntas räntorna stiga framöver. En kontrollerad återgång till en mer normal räntenivå är enligt FI bra för stabiliteten i det finansiella systemet. Men den långa perioden med exceptionellt låga räntor har gjort att det finns betydande osäkerhet om hur stora sårbarheter som kan ha byggts upp.

Den finansiella infrastrukturen fungerar överlag väl men en allvarlig händelse har inträffat: Risktagandet på de finansiella marknaderna är alltför högt. Riskpremierna på företagsobligationer i euroområdet har stigit sedan början av 2018. Oron i euroområdet tycks dock inte ha spridit sig till Sverige. På ränte- och valutamarknaderna har vissa förbättringar skett, och utnyttjandet av Riksgäldens repofacilitet har minskat. Men FI bedömer att sårbarheten fortfarande är förhöjd och att marknadslikviditeten snabbt kan försämrans vid finansiell stress. FI anser att den systemviktiga finansiella infrastrukturen i Sverige överlag fungerar väl men ser allvarligt på fallissemanget hos Nasdaq Clearing AB.

Systemriskerna har ökat och den kontracykliska kapitalbufferten höjs: FI bedömer att de tre svenska storbankerna överlag har tillfredsställande

motståndskraft mot störningar. Det beror dels på att kraven på kapital och likviditet är höga, dels på att storbankernas goda lönsamhet understöds av en fortsatt gynnsam konjunktur. I det stresstest som Europeiska bankmyndigheten (EBA) utförde under 2018 visade de svenska storbankerna motståndskraft i ett scenario med kraftigt försämrad konjunktur och stora prisnedgångar på bostäder och fastigheter. Trots det bedömer FI att systemriskerna i det svenska finansiella systemet har ökat. Det beror främst på att den totala utlåningen till hushåll och icke-finansiella företag är hög och dessutom växer snabbare än vad som är långsiktigt hållbart. För att öka motståndskraften i det svenska banksystemet har FI beslutat att höja den kontracykliska kapitalbufferten från 2,0 procent till 2,5 procent från den 19 september 2019.

Försäkringsföretagen har en fortsatt stark finansiell ställning men tar mer risk: Försäkringssektorn förvaltar stora tillgångar, framför allt för att täcka framtida pensioner. Det låga ränteläget har medfört ett ökat risktagande. För att få tillräcklig avkastning har företagen investerat i mer riskfyllda tillgångar, som aktier. Livförsäkringsföretagens omfattande aktieinnehav utgör en sårbarhet i det finansiella systemet. Om flera företag samtidigt vill minska sina risker, genom att sälja stora delar av sitt aktieinnehav och köpa mindre riskfyllda tillgångar, kan en börsnedgång förstärkas och räntor pressas nedåt.

Förhöjda risker på den kommersiella fastighetsmarknaden: I en allvarlig ekonomisk nedgång kan skuldbördan innebära att hushållen drar ned på sin konsumtion, vilket i sin tur kan fördjupa konjunkturedgången. Detta kan i förlängningen hota den finansiella stabiliteten. För icke-finansiella företag har stora och växande skulder medfört en ökad räntekänslighet och refinansieringsrisk. Det gäller inte minst kommersiella fastighetsföretag. FI bedömer därför att riskerna kopplade till denna sektor är förhöjda. Eftersom den svenska kommersiella fastighetsmarknaden är stor och banker och andra finansiella aktörer har stora exponeringar mot den, kan problem hota den finansiella stabiliteten. Den kommersiella fastighetsmarknaden är därför viktig att följa.

Riksgäldskontorets prognos och analys av de finansiella marknaderna

I RGK:s prognos över statsupplåningen från den 20 februari 2019 konstateras att den svenska ekonomin fortsätter att bromsa in under prognosperioden. Tillväxtutsikterna har dämpats och den svenska ekonomin är på väg in i en avmattningsfas. Ett kraftigt fall i bostadsbyggandet dämpar investeringarna, vilka under flera år varit ekonomins viktigaste drivkraft.

RGK pekar på att de finansiella marknaderna under slutet av 2018 har påverkats av oro över en försämrad konjunkturutveckling i världsekonomin. Det har medfört en generell omvärdering av priserna på finansiella tillgångar.

Aktiepriser har sjunkit och riskpremier på räntemarknaden har stigit. Parallellt med konjunkturoron kvarstår också risker för den globala ekonomin i form av bl.a. handelskonflikten mellan USA och Kina, brexit och den ekonomiska utvecklingen i ett antal tillväxtländer. Marknadsutvecklingen har dock varit mer positiv under inledningen av 2019, men det är enligt RGK ändå troligt att den kommer att fortsätta vara volatil.

De finansiella förhållandena i Sverige följer i stora drag utvecklingen i omvärlden. Således har de senaste månaderna till stor del präglats av sjunkande aktiepriser och nedjusterade förväntningar på den framtida styrräntan. Den sammantagna stressnivån på de svenska finansiella marknaderna är högre än ett historiskt genomsnitt. Det är enligt RGK främst den volatila börsutvecklingen som höjer stressnivån. Fallande svenska bostadspriser och följdverkningar på byggbranschen var under hösten 2017 en källa till oro bland marknadsaktörer. Bostadspriserna tycks enligt RGK nu ha stabiliserats, men byggbranschen genomgår en omställning till följd av ett stort utbud av nyproducerade bostäder och en svagare efterfrågan.

Vidare framhåller RGK att likviditeten på statspappersmarknaden har försämrats de senaste åren i spåren av nya finansmarknadsregleringar och ett minskat utbud från Riksgälden samtidigt som Riksbanken köpt obligationer i penningpolitiskt syfte. RGK:s bedömning är att läget fortfarande är ansträngt men att handeln ändå fungerar eftersom marknadsaktörerna har anpassat sig efter de sämre förutsättningarna, bl.a. genom att omsätta mindre poster.

Verksamheten i IMF, Världsbanksgruppen och regionala utvecklings- och investeringsbanker 2016-2018

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse om verksamheten i IMF, Världsbanksgruppen och regionala utvecklings- och investeringsbanker 2016, 2017 och 2018 till handlingarna. I skrivelsen redogörs för institutionernas arbete med finansiell stabilitet, övervakning och analys av den ekonomiska utvecklingen, institutionernas finansiella insatser och resurssituation, nya låneformer och låneramverk samt inflytandet i och styrningen av institutionerna.

Skrivelsen ger enligt utskottet en bra bild av verksamheten i institutionerna och även av vad som är viktiga framtidsfrågor. Ett tydligt fokus ligger i enlighet med utskottets tidigare uttryckta önskemål på IMF:s och övriga institutioners arbete med finansiell stabilitet. Institutionernas finansiella insatser totalt sett har minskat under senare år efter den kraftiga ökningen i samband med den globala finanskrisen. När det gäller risker för den finansiella stabiliteten har regelverken för banksystem visserligen stärkts sedan finanskrisen, men fortfarande återstår det åtgärder och delar av regelverkens förmåga är heller inte prövade i praktiken. Andra centrala framtida utmaningar för institutionerna att hantera är flyktingströmmar och migration samt klimatförändringar.

Skrivelsen

I skrivelsen redovisar regeringen verksamheten 2016–2018 i Internationella valutafonden (International Monetary Fund, IMF) och i Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar (Asian Infrastructure Investment Bank, AIIB), Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (The European Bank for Reconstruction and Development, EBRD), Europeiska investeringsbanken (The European Investment Bank, EIB), Nordiska investeringsbanken (The Nordic Investment Bank, NIB) samt Världsbanksgruppen, bestående av Internationella banken för återuppbyggnad och utveckling (The International Bank for Reconstruction and Development, IBRD), Internationella utvecklingsfonden (The International Development Association, IDA), Internationella finansieringsbolaget (International Finance Cooperation, IFC) och Multilaterala investeringsgarantiorganet (The Multilateral Investment Guarantee Agency, MIGA).

Skrivelsen behandlar institutionernas arbete med finansiell och monetär stabilitet, bedömningar av den ekonomiska och finansiella utvecklingen samt

frågor som rör institutionernas insatser och resurssituation. Vidare behandlas jämställdhet, miljö-, klimat- och energifrågor, styrnings- och inflytandefrågor samt andra frågor som är viktiga för institutionerna. I en särskild bilaga i skrivelsen finns en detaljerad beskrivning av respektive institutions verksamhet, styrningsstruktur, finansiell information, Sveriges ägarandel m.m.

Den globala ekonomiska och finansiella utvecklingen

Enligt IMF:s prognos från oktober 2018 bedöms tillväxten fortsätta i samma takt 2018 och 2019 som 2017 (3,7 procent). Samtidigt bedöms tillväxten ha nått sin topp i flera större ekonomier. Både Världsbanksgruppen och IMF har konstaterat att många framväxande ekonomier och låginkomstländer har, eller närmar sig, ohållbara skuldnivåer. De senaste åren har samtidigt lånelandskapet förändrats, med en ökning av andelen lån från privata långgivare och vissa länder, bl.a. Kina. En av de största riskerna för den globala finansiella stabiliteten i närtid bedöms vara eskalerande handelskonflikter. En annan stor risk bedöms vara de negativa effekter som uppstått i vissa länder till följd av normaliseringen av penningpolitiken i framför allt USA. Det har påverkat den globala räntenivån och globala kapitalflöden, vilket för vissa länder har medfört negativa effekter. Länder med svaga makroekonomiska förutsättningar samt ekonomisk och politisk osäkerhet har drabbats värst. Turkiet och Argentina utgör tydliga exempel på detta. IMF anser att det globala banksystemet har förstärkts sedan finanskrisen, men pekar samtidigt på att beslutade regleringsreformer på finansmarknadsområdet bör genomföras fullt ut.

När det gäller euroområdet utgör på medellång sikt en åldrande befolkning och lägre produktivitet utmaningar som enligt IMF riskerar att hålla tillbaka tillväxten. Andra potentiella risker är USA:s införande av tullar och hur brexitförhandlingarna avslutas. Inom finanssektorn ser IMF positivt på förbättringen av övervakningen av det europeiska banksystemet. IMF välkomnar även utvecklingen av bankunionen och att bankerna har större buffertar än tidigare samt att andelen nödlidande lån minskat. IMF betonar dock vikten av att fortsätta stärka banksystemens stabilitet inför framtida kriser.

IMF:s senaste översyn (artikel IV-konsultation) av svensk ekonomi publicerades i november 2017 och regeringen informerade riksdagen om resultatet i förra årets skrivelse om verksamheten i IMF (skr. 2017/18:52). IMF:s nästa översyn av svensk ekonomi sker under första halvåret 2019.

Institutionernas policy- och analysarbete för finansiell och monetär stabilitet

IMF är den av institutionerna som har störst fokus på främjande av finansiell stabilitet. Med sina 189 medlemsländer, finansiellt stöd till länder med

betalningsbalansproblem, global ekonomisk övervakning och teknisk assistens, är IMF den mest centrala av institutionerna både för att förebygga finansiella kriser och för att återställa stabilitet och motverka spridningseffekter när krisen är ett faktum. Under 2018 har IMF påbörjat en översyn av sina lånevillkor, exempelvis vilka krav på ekonomiska reformer som följer av låntagande från IMF. Institutionen arbetar också med frågan hur handel påverkar den globala finansiella stabiliteten och den ekonomiska tillväxten. Vidare har IMF sett över sin strategi för bekämpning av penningtvätt och terrorismfinansiering, och IMF ska stärka sitt samarbete med andra aktörer på området, såsom Financial Action Task Force (FATF) och Världsbanksgruppen.

Korruption i låntagarländerna utgör en risk för målet om hållbar ekonomisk tillväxt och finansiell stabilitet. Världsbanksgruppen är en naturlig samarbetspartner för IMF i dessa frågor.

Världsbanksgruppen arbetar indirekt med finansiell stabilitet, bl.a. genom stöd till strukturella reformer i framväxande ekonomier och låginkomstländer. Världsbanksgruppen kan också agera för att hjälpa länder i nödsituationer att upprätthålla finansiell stabilitet. Världsbanken stöder också framväxande ekonomier och låginkomstländer för att hantera effekterna av ekonomiska kriser, utveckla lokala kapitalmarknader, etablera hållbara banksystem, granska och utvärdera finansiella system och förstärka övervakningen av banksystem. Under 2017 skedde ett strategiskt skifte för Idas finansieringsmodell, genom att fonden introducerade marknadsupplåning.

De regionala utvecklingsbankerna EIB, AIIB, EBRD och NIB har inte särskilt angivet i sina respektive mandat att främja finansiell och monetär stabilitet, men deras verksamhet bidrar indirekt genom att verka för ökade investeringar och stärkt tillväxt.

Institutionernas finansiella insatser

Genom sina finansiella insatser bidrar de internationella finansiella institutionerna till finansiell stabilitet och ekonomisk utveckling. Av skrivelsen framgår att institutionernas insatser under perioden 2015–2017 totalt sett har minskat, efter en kraftig ökning i samband med den globala finanskrisen.

IMF har under 2018 godkänt ett nytt förebyggande låneprogram för Mexiko och ett historiskt stort program till Argentina. Argentinas förfrågan om stöd föranleddes av svaga offentliga finanser med stora offentliga lån i utländsk valuta (främst US-dollar). Totalt pågick 36 låneprogram (inklusive biståndssubventionerade lån).

I samband med den globala finanskrisen ökade Världsbanksgruppens insatser kraftigt. Insatserna har sedan dess minskat men ligger fortfarande över den nivå som uppnåddes innan finanskrisen.

Sett till volym är EIB den största institutionen. Bankens årliga insatser har minskat något 2016 och 2017, framför allt beroende på att banken tar höjd för

att Storbritannien lämnar institutionen i samband med brexit. Andelen högriskprojekt i bankens låneportfölj har ökat i och med att EIB sedan 2015 har tillgång till en EU-budgetgaranti via garantiinstrumentet Efsi (Europeiska fonden för strategiska investeringar).

EBRD:s insatser har ökat jämfört med föregående redovisningsperiod, främst till länderna i södra och östra medelhavsområdet och Turkiet.

NIB har under 2017 lagt fokus på sin strategi att öka utlåningen till Baltikum.

AiIB grundades 2016 och prioriterade områden för utlåningen är energi, transport och vatten/urbana sektorer. Den största andelen beslutade projekt finns i Indien, Azerbajdzjan, Indonesien och Turkiet.

Exempel på länder som fått stöd från flera av institutionerna under redovisningsperioden är Grekland och Ukraina. I skrivelsen redogör regeringen närmare för insatserna i dessa båda länder.

EBRD har historiskt haft mycket stora insatser i Ryssland, men sedan EU:s ekonomiska sanktioner mot landet antogs efter annekteringen av Krim har i stället Turkiet och Egypten blivit EBRD:s största verksamhetsländer.

Ett område som påverkat institutionernas finansiella insatser under redovisningsperioden är migration. IMF:s arbete inom migrationsområdet är fokuserat på analysarbete av migrationens makroekonomiska konsekvenser och att bidra till att stärka länders förmåga att hantera migration. Världsbanksgruppen har finansiella insatser till såväl låg- som medelinkomstländer som mottagit många flyktingar. Även EIB och EBRD har ökat sina insatser på migrationsområdet.

Institutionernas resurssituation

IMF:s resurser utgörs av permanenta s.k. kvotresurser (som är en del av medlemsländernas valutaserver) samt temporära resurser i form av bilaterala lån från vissa medlemsländer och s.k. NAB-lån¹. I november 2018 var IMF:s utlåning 734 miljarder kronor och den kvarvarande utlåningskapaciteten 2 294 miljarder kronor. Diskussioner om IMF:s resursnivå har under 2018 främst präglats av den pågående kvotöversynen. IMF:s bilaterala lån löper ut i slutet av 2019 och om de inte förnyas riskerar IMF:s resurser att minska med ungefär en tredjedel.

Världsbanksgruppens resurser har kraftigt förstärkts de senaste åren. Under 2017 beslutades exempelvis om en rekordstor kapitalpåfyllnad för Ida för perioden 2017–2020. Under 2018 beslutades också om en kapitalhöjning för IBRD, och en kapitalhöjning för IFC är föremål för en guvernörsomröstning som avslutas i september 2019. Den svenska andelen av kapitalhöjningar i Ida, IBRD och IFC finansieras inom biståndsramen. Världsbanksgruppen har en central roll i att öka finansieringen för att genomföra Agenda 2030, både

¹ NAB, New Arrangement to Borrow, är en uppsättning kreditavtal mellan IMF och 38 medlemsländer och institutioner (däribland Riksbanken) som syftar till att komplettera IMF:s utlåningskapacitet från kvoterna.

genom att mobilisera resurser från den privata sektorn och genom att implementera innovativa finansieringsinstrument.

I och med Storbritanniens utträde ur EU försvinner den brittiska ägarandelen i EIB (16 procent), motsvarande 36 miljarder kronor i inbetalt kapital och 367 miljarder kronor i garantikapital. Storbritanniens inbetalda kapital förväntas ersättas med kapital från bankens egna reserver medan landets garantikapital förväntas ersättas av ökade garantiåtaganden från de kvarvarande medlemsstaterna.

AIIB håller på att bygga upp sitt kapital och nya medlemmar är ålagda att betala in sitt kapital under fem års tid. Huvuddelen (85 procent) av Sveriges kapitalinsatser till AIIB ingår i biståndsramen.

Med anledning av att EBRD bedömer att institutionen har outnyttjade resurser påbörjades hösten 2018 en strategiöversyn inom banken.

NIB närmar sig sitt utlåningstak och har inlett en diskussion om att göra utlåningsbegränsningen riskbaserad, en förändring som skulle kräva stadgeändringar och godkännande i respektive medlemslands parlament.

Förändringar i institutionernas låneramverk

Institutionerna ser över ramverken och genomför förändringar löpande och utifrån särskilda händelser i omvärlden.

År 2017 skapades en ny facilitet för policyrådgivning inom IMF, Policy Coordination Instrument (PCI), som kan liknas vid ett program utan finansiering från fonden. Faciliteten är tänkt att signalera ett förpliktande om reformer och katalysera finansiering från andra källor än IMF. Vidare har en översyn av IMF:s stöd till låginkomstländer som drabbats av naturkatastrofer genomförts 2016 och 2017.

I Världsbanksgruppens och EIB:s låneramverk har inga större förändringar skett under redovisningsperioden.

I AIIB pågår en diskussion om hur bankens låneramverk ska utformas.

Enligt EBRD:s verksamhetsplan för 2016–2020 ska banken fokusera på de sektorer där den har ett tydligt mervärde, främst gröna investeringar och investeringar i energisäkerhet, främjande av små och medelstora företag, entreprenörskap och innovation, infrastruktur samt kapitalmarknader.

NIB har under 2018 reviderat sitt mandat för verksamheten till att främja produktivitet och miljörelaterade fördelar i medlemsländerna. I det nya mandatet finns även en skrivning om att främja ekonomiskt jämlika möjligheter.

Institutionernas arbete med jämställdhet

Sedan Agenda 2030 beslutades 2015 har jämställdhetsfrågor blivit ett större fokusområde för flera institutioner. IMF har exempelvis stärkt sitt analysarbete om jämställdhetsfrågor utifrån deras makroekonomiska effekter och har bl.a. analyserat effekter av kvinnors arbetskraftsdeltagande. Detta har fått

genomslag i IMF:s övervakning, rekommendationer till länder och i vissa fall finansiella stödprogram. IMF har på senare år även ett ökat fokus på hur en stabil tillväxt bättre kan förenas med en mer jämlik fördelning.

Världsbanksgruppen har sedan 2015 en jämställdhetsstrategi och arbetar med att öka kunskapen om hur kvinnors ekonomiska egenmakt, röst, deltagande och aktörskap kan främjas.

Även EIB och EBRD har antagit jämställdhetsstrategier.

NIB har ingen jämställdhetsstrategi, men en diskussion pågår i banken om hur bl.a. frågor om jämställdhet kan utvecklas och förtydligas i bankens hållbarhets- och miljöstandarder.

Miljö- och klimatfrågornas ökade betydelse i institutionerna

Också miljö- och klimatfrågorna har blivit allt viktigare för flera av institutionerna. För IMF är miljö- och klimatfrågor i dag en del av fondens analytiska arbete, kapacitetsstärkande insatser hos medlemsländerna och övervakning. IMF kommer framöver bl.a. att ge medlemsländerna vägledning för att genomföra strategier i förhållande till klimatavtalet. Vidare kommer IMF och Världsbanksgruppen gemensamt att ta fram förslag för hur sårbara länder kan bygga motståndskraft mot klimatförändringar. Världsbanksgruppen ska också öka mobiliseringen av privat kapital inom klimatområdet.

Såväl EIB och EBRD som NIB har gjort omfattande investeringar på klimat- och miljöområdet under redovisningsperioden.

AIIB beslutade i början av 2016 om ett miljömässigt och socialt ramverk. Samtidigt antog AIIB en energisektorsstrategi. Sverige lade tillsammans med flera andra europeiska länder ned sin röst när styrelsen antog strategin på grund av formuleringar om investeringar i fossil energi.

Inflytande och styrning

För närvarande pågår IMF:s femtonde kvotöversyn, som innebär en översyn av medlemsländernas ägarandelar. I samband med denna ska medlemsländerna även komma överens om en ny s.k. kvotformel som avgör hur nya röstandelar ska fördelas mellan länderna vid en kapitalhöjning. Den pågående kvotöversynen skulle redan ha avslutats men har senarelagts till oktober 2019. USA har blockerande minoritet i IMF:s styrelse och förväntas inte vara berett att tillskjuta ytterligare resurser. En viktig fråga i den pågående översynen är hur stor utlåningskapacitet IMF bör ha framöver. En annan fråga är en förväntan från flera framväxande ekonomier att den femtonde kvotöversynen ska innebära ett ökat inflytande för dem.

I samband med Världsbanksgruppens årsmöte 2016 antogs en ny formel för fördelningen av röst- och ägarandelar i IBRD. Sveriges och den nordisk-baltiska valkretsens inflytande i IBRD kommer därmed att stärkas marginellt.

Det finns ingen regel för hur ägarandelar i EIB ska fördelas, men huvudprincipen har varit att medlemsländernas relativa ekonomiska storlek när de gick med i banken legat till grund för deras ägarandel. Länder som har

haft en högre tillväxttakt har därmed blivit underrepresenterade i förhållande till sin nuvarande BNP-andel. I samband med diskussioner om kapitalhöjning i EIB under 2018 ville några medlemsländer betala in mer pengar till institutionen för att på så sätt öka sin ägarandel och därmed sitt inflytande. Slutgiltigt beslut väntas i början på 2019.

I AIIB, där de asiatiska medlemsländerna enligt stadgarna ska ha minst 75 procent av rösterna, pågår ett arbete med att utveckla bankens styrningsfunktioner.

Viktiga framtida frågor i institutionerna

Den ekonomiska utvecklingen är på ett globalt plan fortfarande god, men det finns enligt skrivelsen anledning för de internationella finansiella institutionerna att stå väl rustade inför en eventuell ekonomisk nedgång som kan innebära ökad efterfrågan på institutionernas utlåning och investeringar.

Vad gäller den finansiella stabiliteten har regelverken för banksystem förstärkts sedan finanskrisen, men fortfarande återstår det åtgärder att genomföra och delar av regelverkens förmåga är inte prövade i praktiken. Flyktingströmmar och annan migration kan också förväntas ha en påverkan på institutionernas verksamhet under de kommande åren. Klimatförändringarna är en av de största globala utmaningarna, och institutionernas verksamhet förväntas behöva anpassas kontinuerligt för att bidra till genomförandet av Parisavtalet.

Vad gäller institutionernas åtaganden för att finansiera genomförandet av Agenda 2030 är mobilisering av kapital från privata aktörer genom exempelvis innovativa finansieringsinstrument en viktig framtida fråga för flera av institutionerna.

För IMF kommer fokus även i fortsättningen att vara att främja internationell finansiell stabilitet genom framför allt rådgivning och utlåning. Därutöver förutses IMF:s arbete inom finansiell teknologi (på engelska fintech) att växa i betydelse. Vid årsmötena för IMF och Världsbanksgruppen på Bali i oktober 2018 antogs den s.k. Bali Fintech Agenda.

Vidare avser IMF att utarbeta ett strategiskt ramverk för hur institutionen ska förhålla sig till länders sociala utgifter i sitt övervaknings- och programsamarbete med medlemsländerna.

För Världsbanksgruppen kommer en viktig fråga under de kommande åren att vara genomförandet av kapitalhöjningen i IBRD och IFC och de policyåtgärder som institutionerna har utlovat att genomföra som ett resultat av kapitalhöjningarna.

Även vilken roll EIB och EBRD ska spela, och om deras verksamhetsområden ska utvidgas, kommer att vara en viktig fråga framöver. Det pågår diskussioner mellan EU:s medlemsländer kring behovet av att anta ett helhetsperspektiv på hur de europeiska institutionernas medel ska användas på ett effektivt sätt. Detta påverkas även av att EU-kommissionen, inom ramarna för EU:s nästa fleråriga budgetram 2021–2027, föreslår att bredda

tillgången till EU-budgetgarantier från att bara ha omfattat EIB till att även gälla andra internationella finansiella institutioner.

I april 2017 beslutade G20-ländernas finansministrar och centralbankschefer att inrätta högnivågruppen Eminent Persons Group on Global Financial Governance (EPG). Gruppen lade i oktober 2018 fram sin slutrapport med förslag på reformer för att förbättra utvecklingssamarbetet och styrningen av internationella finansiella institutioner och för att stärka den globala finansiella stabiliteten. Rapporten och dess förslag kommer i ett första skede att analyseras och diskuteras av G20-länderna, men i förlängningen kan den innebära förändringar av hur institutionerna styrs och verkar framöver.

Kompletterande information

Kapitalhöjning i EIB

Den 7 februari överlämnade regeringen en proposition till riksdagen om att godkänna att Sverige medverkar i en kapitalhöjning i EIB (prop. 2018/19:46). Kapitalhöjningen innebär att Sveriges grundkapital (garantikapital och inbetalt kapital) i EIB ökar med ca 14,4 miljarder kronor. Kapitalhöjningen sker till följd av att Storbritannien lämnar EIB i samband med landets utträde ur EU. Sveriges ägarandel ökar från 2,96 till 3,45 procent till följd av att Storbritanniens ägarandel fördelas mellan kvarvarande länder när landet lämnar EU och därmed även EIB. Polens och Rumäniens ägarandelar kommer att öka mer än vad som följer av Storbritanniens utträde. Finansutskottet behandlar propositionen i betänkande 2018/19:FiU33 som beslutas i kammaren den 13 mars 2019.

IMF:s artikel IV-konsultation

Den 21 februari 2019 publicerade IMF ett uttalande där IMF-delegationen ger sin syn på den svenska ekonomin inom ramen för den årliga s.k. artikel IV-konsultationen. En fullständig rapport ska presenteras senare under våren. IMF ger i uttalandet sin syn på den svenska penning- och finanspolitiken, arbetsmarknaden, husmarknaden samt den finansiella sektorn. När det gäller finanssektorn anser IMF att makrotillsynen är lämpligt utformad och hänvisar till införandet av striktare amorteringsregler och höjda kontracykliska kapitalbuffertar. IMF bedömer att huspriserna i Sverige, efter nedgången under 2017 och stabiliseringen därefter, nu är mer i linje med långsiktiga fundamenta, även om sårbarheter på bostadsmarknaden kvarstår. En sådan är potentiella följd effekter av finansieringsproblem bland mindre fastighetsutvecklare. IMF framhåller också vikten av att hantera penningtvätsfrågor, bl.a. genom ett starkare regionalt samarbete.

Utskottets ställningstagande

Skrivelsen om verksamheten i de internationella finansiella institutionerna är den andra i ordningen som regeringen lämnat till riksdagen med anledning av riksdagens tillkännagivande (bet. 2016/17:FiU22 punkt 1, rskr. 2016/17:186). Till skillnad från i föregående års skrivelse framgår inte regeringens prioriteringar och bedömningar, vilket förklaras av att skrivelsen lämnats av en övergångsregering.

Skrivelsen ger enligt utskottet en bra bild av verksamheten i institutionerna under de senaste åren. Ett tydligt fokus ligger i enlighet med utskottets tidigare uttryckta önskemål på IMF:s och övriga institutioners arbete med finansiell stabilitet. Även om IMF är den institution som har tydligast inriktning på att främja finansiell stabilitet spelar även de andra institutionerna en viktig om än mer indirekt roll i detta avseende. Exempelvis arbetar Världsbanksgruppen indirekt med finansiell stabilitet genom stödet till strukturella reformer i framväxande ekonomier och låginkomstländer. Även de regionala utvecklingsbankernas verksamhet bidrar indirekt till finansiell stabilitet genom att dessa verkar för ökade investeringar och stärkt tillväxt.

Utskottet konstaterar att institutionernas finansiella insatser totalt sett har minskat under senare år efter den kraftiga ökningen i samband med den globala finanskrisen. Det är naturligt. Samtidigt är det som framhålls i skrivelsen viktigt att institutionerna står väl rustade inför en eventuell ekonomisk nedgång, även om den globala ekonomiska utvecklingen i nuläget fortfarande är god. Utskottet noterar att institutionernas såväl finansiella insatser som resurssituation kommer att påverkas av Storbritanniens utträde ur EU.

Avslutningsvis ger skrivelsen enligt utskottet också en god överblick över viktiga framtidsfrågor i institutionerna. När det gäller risker för den finansiella stabiliteten har regelverken för banksystem visserligen stärkts sedan finanskrisen, men fortfarande återstår det åtgärder och delar av regelverkens förmåga är heller inte prövade i praktiken. Andra centrala framtida utmaningar för institutionerna att hantera, som lyfts fram i skrivelsen, är flyktingströmmar och migration samt klimatförändringar. Exempelvis beskrivs klimatförändringarna som en av de största globala utmaningarna, och institutionernas verksamhet förväntas behöva anpassas kontinuerligt för att bidra till genomförandet av Parisavtalet. För att kunna möta de globala utmaningarna är en viktig fråga framöver, som specifikt berör EU:s medlemsländer inklusive EU:s nästa långtidsbudget, hur EIB:s och EBRD:s medel ska användas för att säkra största möjliga nytta och undvika överlappning och konkurrens mellan olika aktörer.

Utskottet föreslår därmed att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning. Utskottet hänvisar till att den ordning som gett FI ytterligare verktyg för makrotillsynen har beslutats av riksdagen i bred politisk samsyn. Det är enligt utskottet helt nödvändigt att på olika sätt motverka de risker som följer med hushållens höga skuldsättning. Samtidigt måste effekterna av verktygen för makrotillsyn inklusive amorteringskravet följas upp noggrant. Utskottet pekar också på en rad genomförda åtgärder och pågående initiativ som syftar till att öka motståndskraften i banksystemet.

Jämför reservation 1 (SD, KD, L), 2 (M) och 3 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2031 av Mats Persson m.fl. (L) framhålls att hushållens skulder i Sverige är på en hög nivå, både historiskt och jämfört med andra länder. Utvecklingen gör att risker byggs upp som på sikt kan bli skadliga för den finansiella stabiliteten i Sverige. Amorteringskrav kan effektivt begränsa hushållens belåning och därmed framtida risker. Regleringen är dock enligt motionärerna en nödvändig konsekvens av en dysfunktionell bostadsmarknad och bör därför omprövas när bostadsmarknaden nu kylts av. Motionärerna anser att en omfattande och långsiktig reformering av bostadspolitiken måste påbörjas under de närmaste åren, men som ett första steg när vi nu är på väg in i en lågkonjunktur bör det skärpta amorteringskravet tas bort. Samtidigt måste breda överenskommelser för att minska hushållens skuldsättning komma till stånd, menar motionärerna.

Enligt kommittémotion 2018/19:2428 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 17 krävs en utformning av amorteringsreglerna som värnar den finansiella stabiliteten utan att skapa orimligt höga trösklar till eget boende. Motionärerna anser att de förstärkta amorteringskraven har påverkat rörligheten på bostadsmarknaden och för många människor i behov av bostad har trösklarna höjts avsevärt.

Mats Green m.fl. (M) anför i kommittémotion 2018/19:2831 yrkande 46 att amorteringskravets effekter på hushållens övriga sparande bör följas upp. Lånetak och amorteringskrav kan begränsa hushållens belåning och därmed framtida risker för att lågkonjunkturer fördjupas, men samtidigt riskerar de att skapa ytterligare trösklar för personer som står långt ifrån bostadsmarknaden. Motionärerna understryker att regleringen inte är ett självändamål, och när marknaden mår bättre bör därför varje reglering omprövas. Eventuella

ytterligare förstärkningar av amorteringskrav eller andra kompletterande åtgärder bör övervägas noggrant med beaktande av effekten på såväl människors möjlighet att efterfråga boende som på tillgången till kapital för finansiering av nybyggnation. I samma motion yrkande 47 anförs vidare att det bör övervägas om det finns ett behov av informationsinsatser eller liknande stödåtgärder för att uppnå ett ökat bospårande bland unga.

Enligt motion 2018/19:346 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1 behövs en översyn av amorteringskravet. Att många lånar mer än vad de på sikt klarar av att hantera är problematiskt, och det vore enligt motionären positivt om fler amorterade av sina lån. Av det skälet bör amorteringskravet ses över i syfte att ge bankerna större incitament att öka amorteringsgraden bland svenska låntagare, även i de fall lånen är förhållandevis låga. Enligt samma motion yrkande 2 bör regeringen även utreda ett amorteringskrav som varierar med låntagarens ålder för att underlätta för unga att skaffa ett eget hem.

Dennis Dioukarev (SD) anser i motion 2018/19:630 att möjligheten att införa ett räntetak för kreditgivare bör utredas. Ett räntetak skulle enligt motionären bl.a. leda till att utlåningsvillkoren skärps och att kreditgivare förbättrar sin riskbedömning.

Samme motionär, dvs. Dennis Dioukarev (SD), anför i motion 2018/19:638 att möjligheten till statliga startlån till unga vuxna bör utredas. Motionären hänvisar till Norge där det finns en form av statligt topplån som i första hand vänder sig till förstagångsköpare på bostadsmarknaden. Ett startlån med räntebetalningar till gynnsamma villkor skulle göra att bristen på eget kapital kunde överbryggas under en period.

I motion 2018/19:1172 av Ola Möller (S) framhålls att i den situation som Sverige befinner sig i med historiskt låga räntor och väldigt höga bolån är det viktigt att säkerställa att bankernas kapitalkrav är tillräckliga i förhållande till utlåningen. Många av de kreditbegränsande åtgärderna har skett på låntagarsidan, dvs. det är hushållen som begränsats genom lånetak, amorteringskrav och liknande åtgärder. För att säkerställa att finansieringen av ny utlåning är långsiktigt hållbar bör regeringen enligt motionären analysera om tillräckliga kapitalkrav ställs på bankerna.

Jan R Andersson (M) framför i motion 2018/19:1237 att banker och andra kreditinstitut borde vara skyldiga att årligen redovisa vilka borgensåtaganden och fullmakter deras kunder har i form av en årlig engagemangsrapport. Svenskarnas belåning ökar, och utöver den kända belåningen har många privatpersoner även borgensåtaganden som inte alltid är kända för dem själva, enligt motionären.

Utskottets tidigare behandling

Flera av motionerna tar upp liknande frågor som utskottet behandlade under förra riksmötet (se bet. 2017/18:FiU22). Utskottet avstyrkte motionerna och hänvisade bl.a. till att riksdagen i bred politisk samsyn beslutat om

lagändringar som ger FI ytterligare verktyg för makrotillsyn. Vidare hänvisade utskottet till att det tagits en rad andra initiativ för att motverka risker till följd av hushållens höga skuldsättning. Utskottet ansåg också att det var viktigt att följa upp effekterna av exempelvis amorteringskravet.

Kompletterande information

Gällande amorteringskrav

Från och med den 1 maj 2016 gäller ett amorteringskrav enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. Enligt bestämmelsen ska kreditinstitut som lämnar bolån tillämpa återbetalningsvillkor som är förenliga med en sund amorteringskultur och motverkar alltför hög skuldsättning hos hushållen. FI har därefter meddelat föreskrifter om den närmare utformningen av amorteringskravet. Innan FI beslutar om ändringar i föreskrifterna om amorteringskrav krävs regeringens medgivande. Amorteringskravet innebär att nya bolån med en belåningsgrad över 70 procent ska amorteras med minst 2 procent av det ursprungliga lånebeloppet varje år. Lån med under 70 procents belåningsgrad ska amorteras med minst 1 procent per år till dess att belåningsgraden är 50 procent. Ett skärpt amorteringskrav trädde i kraft den 1 mars 2018. Skärpningen innebär att nya bolåntagare med bolån som överstiger 4,5 gånger bruttoinkomsten ska amortera minst 1 procent av skulderna utöver det ovan beskrivna amorteringskravet. Syftet med regleringen är att öka de svenska hushållens motståndskraft mot makroekonomiska störningar. Den 1 januari 2019 utvidgades tillämpningsområdet för amorteringskraven till att även gälla företag som har tillstånd att lämna bostadskrediter enligt lagen om verksamhet med bostadskrediter. Samtidigt gjordes ändringar i regelverket som innebär att företag som lämnar s.k. kapitalfrigöringskrediter kan medge låntagarna undantag från amorteringskraven.

Regeringen har analyserat hur det skärpta amorteringskravet påverkar olika hushållskategorier

Regeringen har analyserat hur olika grupper av hushåll påverkas av det skärpta amorteringskravet, bl.a. utifrån hushållstyp, ålder, region och inkomst (se svaret på skriftlig fråga 2017/18:492 av finansmarknadsminister Per Bolund). Analysen visar att hushåll i storstäder (framför allt Stockholm), hushåll i de högre inkomstgrupperna och hushåll med en vuxen berörs av det nya kravet i högre utsträckning än andra, eftersom dessa hushåll tar högre lån i förhållande till sin inkomst när de köper bostad. Det är inte främst unga med lägre inkomster och nyanlända som berörs av det förstärkta amorteringskravet, eftersom dessa grupper inte har de ekonomiska förutsättningar som krävs för att beviljas bolån som är stora i förhållande till deras inkomst. Dessa resultat överensstämmer med vad FI har presenterat.

Finansinspektionen har i uppdrag att utvärdera verktygen för makrotillsyn

Regeringen har gett FI i uppdrag att utvärdera verktygen för makrotillsyn och redovisa metoder för identifiering av makroekonomiska och finansiella stabilitetsrisker. Uppdraget ska slutredovisas den 14 juni 2019, men FI publicerade en delrapport som beskriver arbetets inriktning och prioriteringar den 8 juni 2018 (FI dnr 18-10718). Fokus i delrapporten är FI:s arbete med att analysera och hantera riskerna med hushållens skulder. Enligt rapporten är hushållens skulder inte primärt ett direkt hot mot den finansiella stabiliteten. Men om tiderna försämras kan enligt FI många hushåll tvingas, eller välja att, minska sin konsumtion för att kunna fortsätta betala på sina skulder. Då kan en kris fördjupas och hota den finansiella stabiliteten. I rapporten jämförs de förväntade effekterna av det skärpta amorteringskravet med förväntade effekter av alternativa åtgärder som att höja kapitalkraven på bankerna, sänka bolånetaket eller införa ett skuldkvotstak (analysen begränsas till åtgärder i FI:s egen verktygslåda). FI skärpte amorteringskravet för att öka de högst belånade hushållens motståndskraft ytterligare. Enligt rapporten hade det varit möjligt att åstadkomma en lika stor dämpning av nytulåningen, eller minskning av andelen hushåll med en hög skuldkvot, med andra åtgärder. Ett sänkt bolånetak skulle dock enligt FI ha slagit hårt mot de yngsta hushållen. Det hade sannolikt också bidragit till en ännu snabbare ökning i blacolånen. Ett skuldkvotstak hade enligt FI kunnat snedvrida konkurrensen på bolånamarknaden, och skulle också riskera att ytterligare öka blacolånen. Vidare hade kapitalkraven behövt höjas orimligt mycket för att minska de makroekonomiska riskerna med hushållens skulder, enligt FI.

Åtgärder för att motverka överskuldsättning

I januari 2017 trädde lagändringar i kraft som ska stärka konsumenternas ställning och främja en välfungerande bolånamarknad (prop. 2015/16:197, bet. 2016/17:CU5, rskr. 2016/17:32). Åtgärderna ska även bidra till att minska problemen med överskuldsättning. Bland annat infördes en ny lag om verksamhet med bostadskrediter. Regelverket innebär bl.a. att konsumenten får tydligare information, bättre insyn i hur räntan bestäms och viss betänketid att överväga ett erbjudande om en bostadskredit. Det har också införts skärpta regler för rådgivning om bostadskrediter.

Vidare trädde ändringar i konsumentkreditlagen i kraft den 1 september 2018 som ska leda till rimligare villkor för snabblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor hamnar i överskuldsättning på grund av dessa lån (prop. 2017/18:72, bet. 2017/18:CU20, rskr. 2017/18:262). Regleringen innebär bl.a. att det införts ett räntetak och kostnadstak för högkostnadskrediter och att konsumenter ska uppmärksammas på riskerna när de överväger att ta sådana lån.

Kapitalkrav på banker

Som framgår av budgetpropositionen för 2019 har regelverket för att stärka bankernas motståndskraft mot kreditförluster skärpts i flera omgångar sedan den globala finanskrisen 2008–2009. I propositionen redovisas hur kapitaltäckningsgraden för storbankerna har utvecklats mellan 2010 och 2017 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 2 s. 23–24). Där framgår att den genomsnittliga totala kärnprimärkapitalrelationen har ökat med några procentenheter per år för att uppgå till knappt 21 procent under 2017. Enligt regeringen har höjda kapitalkrav sannolikt bidragit till den stigande kapitaltäckningsgraden. Storbankernas bruttosoliditet låg på ca 5 procent 2017.

I december 2018 nåddes en politisk överenskommelse i EU:s ministerråd för ekonomiska och finansiella frågor om ändringar i kapitaltäckningsreglerna som är en del i det s.k. bankpaketet. Ett beslut om ändringarna på EU-nivå förväntas under våren. Bankpaketet omfattar ändringar av kapitaltäckningsregelverket och regelverket för krishantering. Beslutet innebär höjda krav på kapitaltäckning och stärkt regelverk med reviderade globala standarder som innebär stabilare finansiering och bättre soliditet. En annan del i det beslutade bankpaketet handlar om de särskilda kapitalkrav som tillsynsmyndigheter kan sätta utöver minimikraven. En särskild utredare ska lämna förslag till de författningsändringar som krävs för att anpassa svensk rätt till de ändringar av regelverken som bankpaketet innebär (dir. 2018:116). Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2019. Frågorna som rör bankpaketet var uppe för överläggning i finansutskottet den 17 januari 2017 och för information den 26 oktober 2017 och den 25 oktober 2018.

Reformering av bostadsmarknaden ingår i den sakpolitiska fyrpartiöverenskommelsen

Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet slöt i januari 2019 en överenskommelse med 73 punkter där partierna är överens om ett budgetsamarbete och ett samarbete i de politiska frågor som framgår av överenskommelsen. I överenskommelsens punkt 4 ingår en reformering av skattesystemet som bl.a. ska bidra till att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt. Även punkterna 44–48 i överenskommelsen rör reformer av bostadsmarknaden, och i motiveringen anges t.ex. att fler bostäder behövs för att underlätta för ungdomar att få sin första bostad. Punkterna handlar bl.a. om att reformera hyresmodellen, ta bort den s.k. flyttskatten och förenkla reglerna för byggande.

Utskottets ställningstagande

Det är nu snart tre år sedan ett lagstadgat amorteringskrav infördes. Ett centralt syfte med bestämmelserna är att främja en sund amorteringskultur och motverka en alltför hög skuldsättning hos hushållen. Den närmare utformningen av amorteringskraven utformas i föreskrifter av FI efter

regeringens medgivande. Utskottet kan konstatera att den nuvarande ordningen som gett FI ytterligare verktyg för makrotillsynen har beslutats av riksdagen i bred politisk samsyn. När det gäller den skärpning av amorteringskravet som infördes i mars 2018 visar såväl regeringens som FI:s analyser att det inte främst är unga med lägre inkomster som berörs, eftersom dessa grupper inte har de ekonomiska förutsättningar som krävs för att beviljas bolån som är stora i förhållande till deras inkomst. I stället är det främst hushåll med högre inkomster som påverkas, eftersom dessa tenderar att ta högre lån i förhållande till sin inkomst när de köper bostad. Samtidigt utgör hushållens höga och alltjämt växande skuldsättning en stor risk i svensk ekonomi, som kan hota den realekonomiska utvecklingen och i förlängningen även den finansiella stabiliteten. Förutom amorteringskravet har andra initiativ tagits för att motverka och hantera dessa risker, exempelvis bolånetak och riskviktsgränser för bolån. Det har också nyligen införts räntetak och kostnadstak för högkostnadskrediter för att motverka att människor hamnar i överskuldsättning. Utskottet anser att det är helt nödvändigt att på olika sätt motverka de risker som följer med hushållens höga skuldsättning. Dock är det också viktigt att noga följa upp effekterna av verktygen för makrotillsyn inklusive amorteringskravet. Det är därför välkommet att regeringen gett FI i uppdrag att utvärdera verktygen för makrotillsynen och redovisa metoder för att identifiera såväl makroekonomiska som finansiella stabilitetsrisker. Uppdraget ska slutredovisas i juni 2019.

När det gäller bankernas motståndskraft har de senaste årens reformer efter den globala finanskrisen inneburit att bankerna i dag har högre kapitaltäcknings- och likviditetskrav än tidigare. Vi har numera också ett resolutionsramverk på plats för att hantera banker i kris. Vidare har det på EU-nivå nyligen nåtts en politisk överenskommelse om det s.k. bankpaketet som bl.a. omfattar höjda krav på kapitaltäckning i bankerna. Regeringen har tillsatt en utredning som senast i oktober 2019 ska lämna förslag till de författningsändringar som krävs för att anpassa det svenska regelverket till de ändringar som bankpaketet medför. Dessutom noterar utskottet att FI beslutat att höja den s.k. kontracykliska kapitalbufferten från september 2019 för att ytterligare öka motståndskraften i det svenska banksystemet.

Avslutningsvis noterar utskottet att det i den sakpolitiska fyrtippsöverenskommelsen ingår reformer vars syfte är att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt bl.a. för att underlätta för ungdomar att få en första bostad.

Mot den bakgrunden avstyrks de här aktuella motionerna.

Villkoren för ägarlägenheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om villkoren för ägarlägenheter. Utskottet hänvisar till ett pågående beredningsarbete i Regeringskansliet.

Jämför reservation 4 (KD).

Motionen

Larry Söder m.fl. (KD) tar i kommittémotion 2018/19:2914 yrkande 47 upp frågan om hur effekten av bolånetaket kan hanteras för ägarlägenheter. Ägarlägenheter missgynnas enligt motionärerna i förhållande till bostadsrätter där en stor del av bostadens skuld administreras genom föreningen. En avsevärt större total skuldsättning accepteras för en bostadsrättsinnehavare än för en innehavare av en ägarlägenhet. Detta missförhållande behöver rättas till så att de båda boendeformerna får rättvisa villkor, anser motionärerna.

Tidigare behandling

Motionen tar upp en liknande fråga som utskottet behandlade under förra riksmötet (se bet. 2017/18:FiU22). Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till att frågan om villkoren för ägarlägenheter bereddes i Regeringskansliet.

Kompletterande information

Riksdagen har riktat ett tillkännagivande till regeringen om att införa möjligheter till omvandling av hyreslägenheter till ägarlägenheter m.m. (bet. 2015/16:CU14, punkt 18, rskr. 2015/16:187). Riksdagsledamoten Caroline Szyber (KD) ställde en skriftlig fråga till statsrådet Heléne Fritzon med anledning av nämnda tillkännagivande den 22 november 2017 (skriftlig fråga 2017/18:240). Frågeställaren tog bl.a. upp att mer kapital måste bindas vid nyproduktion av ägarlägenheter i jämförelse med bostadsrätter, vilket medför ett högre pris för det enskilda hushåll som köper. Statsrådet Heléne Fritzon hänvisade i sitt svar bl.a. till att beredningen av frågor om ägarlägenheter pågår i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har uppfattat att frågor om ägarlägenheter fortfarande bereds i Regeringskansliet mot bakgrund av det tillkännagivande som riksdagen riktade till regeringen under riksmötet 2015/16 efter ett förslag av

civilutskottet. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet det aktuella motionsyrkandet.

Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som rör strukturen och konkurrensen på bank- och finansmarknaden. Utskottet anser att små och medelstora företag inom bank- och finansområdet måste ges goda möjligheter att växa och bidra till en sund konkurrens. Också sparbankerna med sin lokala förankring har en viktig roll, särskilt för invånare och företag i små och medelstora samhällen. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete med att åstadkomma ett mer proportionerligt regelverk och minska omotiverad regelbörda.

Jämför reservation 5 (M) och 6 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 8 anfördes att det under senare år har skett flera skärpningar av regelverken för bank- och finansföretag som svar på finanskrisen och för att bidra till stabilare företag och bankmarknad. Det är enligt motionärerna rimligt att kraven har skärpts. Fler och hårdare regler innebär dock en risk för minskad konkurrens då mindre aktörer har relativt sett svårare att bygga upp och bekosta nödvändig kompetens. Därför anser motionärerna att FI bör få i uppdrag att se över hur regelverket i bank- och finanssektorn kan förenklas för mindre aktörer så att konkurrensen kan öka.

Jonas Eriksson och Janine Alm Ericson (båda MP) lyfter i motion 2018/19:1391 fram vikten av lokal närvaro av bankverksamhet och bankkontor på landsbygden och på andra platser där tillgängligheten till banker i dag är låg (yrkande 1). Närheten till banker och bankkontor är enligt motionärerna en viktig förutsättning för en välmående och dynamisk ekonomi och ett lokalt näringsliv. Motionärerna betonar också betydelsen av ökad konkurrens och transparens i banksektorn när det gäller villkor för kontanthantering, in- och utlåning samt räntor och krediter för företagare (yrkande 2).

Även i motion 2018/19:1773 av Mikael Dahlgvist m.fl. (S) yrkande 2 framhålls vikten av närhet till lokala bankkontor. Särskilt småföretagen får svårigheter att få krediter och lån till rimliga villkor när lokala bankkontor försvinner och kunskaperna om de lokala förhållandena försvagas, menar motionärerna.

Pål Jonson (M) framhåller i motion 2018/19:2815 behovet av att se över bankers närvaro i landsbygdskommuner. Enligt motionären utgör bristen på riskvilligt kapital och banker en utmaning för landsbygdens utveckling.

I motion 2018/19:2940 av Rebecka Le Moine (MP) betonas att Sveriges banksystem på lokal, regional och statlig nivå bör diversifieras så att en högre andel av bankerna blir offentligt och kooperativt ägda (yrkande 2). Motionären vill vidare att det utreds hur en CDFI-plattform kan upprättas i Sverige (yrkande 3). Med det menas en form av kreditinstitut inriktat på lån och ekonomisk rådgivning till privatpersoner och mindre företag som har svårt att få lån av det konventionella bankväsendet. Slutligen anser motionären att de lokala sparbankernas villkor bör förbättras (yrkande 4). Motionären anser att de regler och kontrollsystem som införts för att hejda storbankernas riskabla beteende riskerar att sätta käppar i hjulet för sparbankerna. Det är därför viktigt att regelverket tar hänsyn till bankernas olika förutsättningar.

Azadeh Rojhan Gustafsson m.fl. (S) förordar i motion 2018/19:1808 en översyn av sparbankernas möjligheter att ta in externt kapital. Att stärka sparbankerna har enligt motionärerna många fördelar som främst rör regional och lokal utveckling, men även konkurrensen på den svenska bankmarknaden.

Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) efterfrågar i motion 2018/19:2491 en översyn av sparbankslagen i syfte att stärka verksamhetens flexibilitet och styrka (yrkande 1). Motionärerna framhåller att de lokala sparbankerna spelar en viktig roll på landsbygden och i mindre städer, eftersom de genom sin lokala prägning har god förankring och tillgänglighet. Motionärerna menar vidare att det bör införas en möjlighet för sparbanker att ta in externt kapital (yrkande 2). Det skulle ge sparbankerna helt andra möjligheter till vidareutveckling och expansion, och därmed främja konkurrensen på den svenska bankmarknaden. Motionärerna efterfrågar också ett i övrigt proportionerligt och ändamålsenligt bankregelverk (yrkande 3).

Tony Haddou m.fl. (V) anför i kommittémotion 2018/19:237 yrkande 3 att regeringen bör utreda om banker som vid upprepade tillfällen gör sig skyldiga till skatteflykt eller medhjälp till skatteflykt borde förlora sin rätt att verka som bank i Sverige.

Mikael Eskilandersson och Angelica Lundberg (båda SD) efterfrågar i motion 2018/19:79 flyttbara bankkontonummer. Det skulle enligt motionärerna underlätta för kunder att använda sin konsumentmakt och därmed också öka konkurrensen mellan banker.

Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M) förordar enligt motion 2018/19:1112 en försäljning av SBAB. Eftersom staten utövar kontroll och tillsyn över kreditmarknaden bör den inte samtidigt ha en ägarroll i ett sådant bolag, anser motionärerna.

I motion 2018/19:2524 av Per Åsling och Peter Helander (båda C) framhålls att företag med kreditbehov som är belägna på landsbygden i högre grad än andra företag måste riskera t.ex. familjens egendom och annan kreditvärdig egendom. Motionärerna anser därför att lagstiftningen bör ses

över i syfte att utjämna sådana risker i företagande som beror på var i landet företaget är beläget och den därav skiftande kreditvärderingen.

Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) anför i motion 2018/19:1917 yrkande 4 att den finansiella sektorn bör utveckla riktlinjer för att motverka särbehandling av företagare utifrån kön.

I motion 2018/19:1011 av Boriana Åberg (M) efterfrågas en översyn av lagen om Svenska skeppshypotekskassan för att underlätta finansiering av rederiverksamhet. Exempelvis behöver förutsättningarna för att låna till miljöförbättrande investeringar förbättras, anser motionären.

Magnus Ek (C) framhåller i motion 2018/19:2395 att införandet av en svensk version av en s.k. regulatorisk sandlåda bör utredas i syfte att stärka konkurrenskraften och tillväxten. Flera länder i Europa har enligt motionären tagit fram modeller för regulatoriska sandlådor, för att ge fintech-bolag möjligheten att testa innovationer på marknaden under tillsynsmyndighetens tillsyn. Syftet är dels att klargöra förutsättningarna under rådande regelverk, dels att skapa bättre förutsättningar för att testa nya innovationer på området.

Utskottets tidigare behandling

Flera av motionerna tar upp liknande frågor som utskottet behandlade under förra riksmötet (se bet. 2017/18:FiU22). Utskottet avstyrkte motionerna och hänvisade bl.a. till att en rad åtgärder vidtagits för att öka konkurrensen på den svenska bankmarknaden, exempelvis större öppenhet kring hur bolåneräntor sätts och krav på rutiner för att underlätta byte av bank. Utskottet hänvisade också till ett regelförenklingsarbete på EU-nivå som bl.a. syftar till att göra regelverket mer proportionerligt och minska omotiverad regelbörda, inte minst för de mindre instituten. Utskottet betonade samtidigt att det är viktigt att eventuella regelförändringar avvägs noggrant så att regelverket även i framtiden avspeglar riskerna i institutens verksamhet. Utskottet hänvisade också till att även sparbankerna gynnas av det nämnda arbetet med att minska regelbördan för mindre institut. Utskottet ansåg också att SBAB har en viktig roll i att stärka konkurrensen och bidra till en sund och transparent marknad och såg ingen anledning till att staten skulle sälja sitt aktieinnehav i bolaget. Utskottet hänvisade också till utvecklingen av marknadskompletterande stöd för att hantera glesbygdsproblematiken och ge bättre förutsättningar för det regionala tillväxtarbetet. När det gäller skatteflykt ansåg utskottet att regeringen redan har en hög politisk prioritering på att motverka denna typ av skadliga företeelser.

Kompletterande information

Koncentrerad bankmarknad

I budgetpropositionen för 2019 skriver regeringen att den svenska bankmarknaden till stor del är koncentrerad till de fyra storbankerna (prop.

2018/19:1 utg.omr. 2). Fortsatt höga bruttomarginaler på bolån och storbankernas höga avkastning på eget kapital indikerar enligt regeringen att konkurrensen på den svenska bankmarknaden inte är helt tillfredsställande. Storbankernas genomsnittliga årliga avkastning på eget kapital har varierat mellan 10 och 13 procent sedan 2010, och var 11,5 procent 2017.

Den 1 oktober 2018 flyttade Nordea (som tidigare var Sveriges största bank) huvudkontoret till Finland. Trots flytten av den legala hemvisten är bankens verksamhet fortfarande stor och av betydande vikt för det finansiella systemet i Sverige.

Arbete med regelförenkling på EU-nivå

På EU-nivån pågår ett regelförenklingsarbete inom ramen för förslagen i det tidigare nämnda bankpaketet om stärkt bankreglering. Förutom genomförandet av ett antal nya och reviderade globala standarder för kapitaltäckning och krishantering, handlar förslagen om att se över de befintliga reglerna på dessa områden så att de blir ändamålsenliga och effektiva. Det innefattar bl.a. att anpassa regelverket för att minska den administrativa bördan för små institut med mindre komplex verksamhet. Ändringsförslagen innebär framför allt lägre krav för små institut på dels rapportering till behöriga myndigheter, dels vilken information som ska publiceras offentligt. Regeringen anser att initiativet från kommissionen att göra regelverket mer proportionerligt och minska omotiverad regelbörda, inte minst för de mindre instituten, är mycket välkommet (se regeringens fakta-PM 2016/17:FPM39). Det är dock samtidigt viktigt enligt regeringen att eventuella förändringar blir noggrant avvägda så att regelverket även i framtiden speglar riskerna i bankernas verksamhet. Förslagen gäller hela EU men är samtidigt en del av arbetet med bankunionen. Som nämndes tidigare har regeringen tillsatt en utredning som ska lämna förslag till de författningsändringar som är resultatet av förhandlingarna om bankpaketet (dir. 2018:116).

Vidare, som ett led i att slutföra skapandet av EU:s kapitalmarknadsunion, lämnade kommissionen i december 2017 förslag om att anpassa regelverket för kapitaltäckning i värdepappersbolag till deras verksamhet och risker (se regeringens fakta-PM 2017/18:FPM43). Frågan var uppe för överläggning i utskottet den 25 januari 2018 och information den 13 november 2018. De s.k. trilogförhandlingarna på EU-nivån påbörjades i januari 2019.

Sverige deltar också sedan 2012 i EU-kommissionens arbete med regelförenkling inom ramen för Refit (Regulatory Fitness and Performance Programme) som syftar till att säkerställa lagstiftningens ändamålsenlighet och resultat.

Om sparbanker och bankers närvaro i landsbygdskommuner

Finansmarknadsminister Per Bolund besvarade under förra riksmötet en skriftlig fråga från riksdagsledamoten Pål Jonson (M) om sparbanker och bankers närvaro i landsbygdskommuner (skriftlig fråga 2017/18:1177). Av

svaret framgår att regeringen arbetar för att små banker inte ska uppleva att deras verksamhet begränsas av alltför betungande administrativa krav utan att alla aktörer som har en sund och lönsam affärsmodell, oavsett storlek, ska ha förutsättningar att agera på marknaden. När det gäller bankernas förutsättningar att vidmakthålla sin service och närvaro i landsbygdskommuner är ett exempel som regeringen arbetar med att se över proportionaliteten i regelverket för bankernas kapitaltäckning. Finansmarknadsministern hänvisade även till arbetet med regelförenkling för mindre institut inom ramen för bankpaketet i EU (se föregående avsnitt). I detta arbete har finansmarknadsministern haft kontakt med Sparbankernas Riksförbund för att få en bättre förståelse för deras situation och vilka förändringar som skulle vara gynnsamma.

Krav på att banker ska ha rutiner för byte av betalkonton

När betalkontodirektivet genomfördes i svensk rätt infördes ett krav i lagen om betaltjänster att betaltjänstleverantörer ska ha rutiner för byte av betalkonton inom Sverige (se prop. 2016/17:129, bet. 2016/17:FiU33, rskr. 2016/17:237). Medlemmarna i Svenska Bankföreningen hade sedan tidigare enats om gemensamma rutiner för bankbyte. Regeringens bedömning i propositionen var att dessa rutiner fungerar väl. Bytesrutinerna omfattar inte bara konton utan även andra tjänster.

Enligt betalkontodirektivet (artikel 28.1) ska kommissionen senast i september 2019 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av direktivet. Rapporten ska inkludera en bedömning av lönsamheten i ett genomförande av en fullständig unionsomfattande nummerportabilitet för betalkonton.

SBAB:s uppdrag och verksamhet

SBAB Bank AB ägs till 100 procent av staten och erbjuder lån och sparande till privatpersoner, bostadsrättsföreningar och fastighetsbolag i Sverige. SBAB har inget särskilt beslutat samhällsuppdrag. Av 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande framgår att bankens strategi sedan hösten 2014 är att fokusera på sin kärnprodukt, bolån, kompletterad med ett sparkonto (skr. 2017/18:140).

Enligt statens ägarpolicy för 2017 ska de statliga bolagen agera långsiktigt, effektivt och lönsamt samt ges förmåga att utvecklas. Bolagen ska agera föredömligt inom området hållbart företagande och i övrigt så att de åtnjuter offentligt förtroende. Den svenska regeringens förvaltningsprinciper följer i huvudsak OECD:s riktlinjer för bolagsstyrning av statligt ägda företag, vilket bl.a. innebär att statens roll som ägare är tydligt avskild från statens övriga roller.

Svenska Skeppshypotek

Svenska Skeppshypotek, som ägs till 100 procent av staten, har i uppgift att medverka till föryngringen och moderniseringen av den svenska handelsflottan och lämnar i huvudsak långfristiga lån. Skeppshypotek är inte ett aktiebolag utan en egen associationsform med offentligrättslig ställning. Verksamheten regleras i lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan. Av 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande framgår att Svenska Skeppshypoteks marknadskomplementära roll har stärkts under 2017. Nyutlåningen uppgick till 2,2 miljarder kronor 2017, att jämföra med 0,9 miljarder kronor året dessförinnan.

Regulatoriska sandlådor

FI har haft regeringens uppdrag att utreda hur myndigheten kan möta de behov som kan uppkomma när finansiella företag vill erbjuda nya innovativa finansiella tjänster (Myndighetens roll kring innovationer, dnr 17-4481). Enligt FI:s rapport har flera länder etablerat en möjlighet för bolag att testa innovationer på marknaden under tillsynsmyndighetens tillsyn. Detta kallas ofta för regulatorisk sandlåda. FI anser inte att regulatoriska sandlådor bör inrättas i Sverige. I stället inrättade FI i mars 2018 ett innovationscenter som ska öka förutsättningarna för att testa finansiella innovationer genom en öppen dialog med bolagen. Genom innovationscentret bedömer FI att bolagens osäkerheter om regler, processer och principer kring innovationer på det finansiella området kan hanteras.

Europeiska bankmyndigheten (EBA) har publicerat en framtidsstrategi för sitt arbete med finansiell teknologi (på engelska fintech) under åren 2018–2019. I arbetet ingår att etablera en hubb för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. EBA avser bl.a. att fokusera på analys och utvärdering av tillståndprocesser för nyetablerade företag samt regulatoriska sandlådor och innovationshubbar. Syftet är bl.a. att underlätta koordinering av tillsynen på EU-nivå.

Utskottets ställningstagande

Konkurrensen på den svenska bankmarknaden är inte helt tillfredsställande, vilket bl.a. bankernas höga avkastning på eget kapital och höga marginaler på bolån tyder på. Den svenska banksektorn är sammanlänkad och koncentrerad, även om banksystemet också genomgått en del stora förändringar under senare år. Exempelvis har lagändringar och teknisk utveckling underlättat för nya, mindre aktörer att ta sig in på lånemarknaderna och Nordea har flyttat sin legala hemvist till Finland. Trots flytten är Nordea dock fortfarande en central aktör i det svenska finansiella systemet.

Det är enligt utskottets mening viktigt att små och medelstora företag inom bank- och finansmarknadsområdet ges goda möjligheter att växa och att bidra till en sund konkurrens. Utskottet konstaterar att en rad åtgärder också har vidtagits i syfte att öka konkurrensen, exempelvis större öppenhet kring hur

bolåneräntor sätts och krav på rutiner för att underlätta byte av bank. Det pågår också ett regelförenklingsarbete på EU-nivå som bl.a. syftar till att göra regelverket mer proportionerligt och minska omotiverad regelbörda, inte minst för de mindre instituten. Samtidigt vill utskottet framhålla att de eventuella regelförändringar som görs måste avvägas noggrant så att regelverket även i framtiden avspeglar riskerna i institutens verksamhet.

Även sparbankerna spelar enligt utskottet en viktig roll när det gäller att bidra till konkurrensen på bankmarknaden. De står genom sin lokala närvaro också för viktig kunskap och kreditförsörjning för invånare och företag i små och medelstora samhällen. När det gäller just sparbankernas villkor och konkurrenssituation är utskottets uppfattning att det är något regeringen arbetar med i olika delar. Sparbankerna gynnas exempelvis av det nämnda arbetet med att minska regelbördan för mindre institut.

Utskottet ser i nuläget ingen anledning till att staten skulle sälja sitt aktieinnehav i SBAB. Som utskottet ser det spelar SBAB en betydelsefull roll för stärkt konkurrens och en sund och transparent marknad gentemot kunderna, oavsett var i landet de bor. Det är i det avseendet viktigt att SBAB, liksom alla statliga bolag, agerar föredömligt och transparent. Av förvaltningsprinciperna för statligt ägda bolag följer också att statens roll som ägare är tydligt avskild från statens övriga roller.

Skatteflykt och aggressiv skatteplanering skadar en fri och rättvis konkurrens och undandrar samhället stora inkomster. Sådant beteende måste därför motverkas hos banker såväl som hos andra aktörer, anser utskottet. Utskottet uppfattar samtidigt att regeringen har en hög politisk prioritering på att motverka denna typ av skadliga företeelser.

Vidare menar utskottet att det är viktigt att verka för en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter för företagande, bl.a. när det gäller kreditgivningen. Det är också en målsättning som rimmar väl med det övergripande mål för den sammanhållna landsbygdspolitiken som riksdagen nyligen fattade beslut om i bred politisk samsyn (prop. 2017/18:179, bet. 2017/18:NU19, rskr. 2017/18:359 och 360).

När det gäller frågan om regulatoriska sandlådor noterar utskottet att FI på regeringens uppdrag tittat på denna fråga. Slutsatsen som FI drar är att regulatoriska sandlådor inte bör inrättas i Sverige, men att förutsättningarna för att testa finansiella innovationer genom en öppen dialog med bolagen förbättrats genom att myndigheten i mars 2018 inrättat ett innovationscenter.

Utskottet avstyrker därmed alla här aktuella motionsyrkanden.

Medlemskap i europeiska bankunionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att ändra i direktivet till den pågående bankunionsutredningen. Utskottet anser att det är viktigt att den pågående utredningen förutsättningslöst får analysera innebörden av ett svenskt deltagande i bankunionen.

Jämför reservation 7 (L).

Motionen

Enligt partimotion 2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9 var ett av Nordeas starkaste skäl till att lämna landet att Sverige står utanför den europeiska bankunionen. Sverige och Storbritannien är de enda två medlemsländer som fortfarande står helt utanför bankunionen. När Storbritannien nu lämnar EU ökar kostnaden för att stå utanför ytterligare, framhåller motionärerna. Genom att gå med i bankunionen kan Sverige både ta ansvar för att förebygga nästa europeiska finanskris och bidra till att fullborda den inre marknaden för kapital. Motionärerna anser att direktivet för den pågående bankunionsutredningen bör ändras till att den ska föreslå hur – inte om – Sverige ska söka medlemskap i bankunionen.

Utskottets tidigare behandling

Ett liknande motionsförslag om medlemskap i europeiska bankunionen behandlades av utskottet under riksmötet 2016/17 (bet. 2016/17:FiU22). Utskottet avstyrkte förslaget och anförde att det då inte såg någon anledning till att Sverige skulle gå med. Däremot fanns det enligt utskottet all anledning för Sverige att följa och vid behov försöka påverka utvecklingen av bankunionen. Inte minst var det enligt utskottet viktigt att EU:s regler ger medlemsstaterna utrymme att ta hänsyn till landspecifika risker och vidta kompletterande åtgärder för att säkerställa stabiliteten på nationell nivå. Bankunionen berördes också i finansutskottets yttrande till utrikesutskottet under förra riksmötet över regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 2017 (yttr. 2017/18:FiU3y).

Kompletterande information

En utredning analyserar innebörden av ett eventuellt svenskt deltagande i bankunionen

En särskild utredare har i uppdrag att göra en genomgripande analys av innebörden av ett eventuellt svenskt deltagande i bankunionen (dir. 2017:123). Utredaren ska redovisa för- och nackdelar samt de risker som är förknippade

med att delta i eller kvarstå utanför bankunionen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2019.

Europeiska bankunionen är resultatet av det arbete inom EU med att förbättra regleringen och tillsynen av den finansiella sektorn som inleddes efter finanskrisen. Bankunionens övergripande syfte är att säkerställa att banker tar kontrollerade risker och att banker i kris kan rekonstrueras eller avvecklas så att företagens ägare och långivare – inte skattebetalarna – ska bära förlusterna. Bankunionen består i dag av två delar: dels den gemensamma tillsynsmekanismen, som trädde i kraft i november 2014, dels den gemensamma resolutionsmekanismen, som trädde i kraft i januari 2016.

Systemet omfattar i dag de medlemsstater som har euron som valuta. Andra medlemsstater kan ansluta sig till bankunionen och underställs då de gemensamma tillsyns- och resolutionsmekanismerna.

Genom de gemensamma tillsyns- respektive resolutionsmekanismerna sammanförs ansvaret för tillsyn och krishantering i euroområdet till centrala myndigheter på EU-nivå: Europeiska centralbanken (ECB) respektive en gemensam resolutionsnämnd (SRB, Single Resolution Board). För att täcka behovet av extern finansiering i den gemensamma resolutionsmekanismen finns den gemensamma resolutionsfonden, som finansieras genom avgifter från bankerna. En finansiell säkerhetsmekanism – som innebär att resolutionsfondens finansieringskapacitet som en sista utväg ska kunna säkras med offentlig finansiering – är föremål för förhandlingar inom EU. Också en tredje del i bankunionen, en gemensam insättningsgarantiförsäkring, är föremål för förhandlingar inom EU.

Sverige valde att inte delta i bankunionen vid dess tillkomst men har inte uteslutit ett senare deltagande. I Sverige motsvaras den gemensamma tillsynsmekanismen, resolutionsmekanismen och insättningsgarantiförsäkringen av regelverken om kapitaltäckning, krishantering och insättningsgaranti. Det är i huvudsak FI och RGK som har ansvaret för tillämpningen av dessa regelverk som grundas på unionsrätten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns anledning att ändra i direktivet till den pågående bankunionsutredningen, som motionärerna föreslår. Det är enligt utskottet viktigt att den pågående utredningen förutsättningslöst får analysera innebörden av ett svenskt deltagande i bankunionen och redovisa för- och nackdelar samt risker som är förknippade med att delta i eller kvarstå utanför bankunionen.

Med detta avstyrks det aktuella motionsyrkandet.

Kontanthantering och betaltjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om kontanthantering och andra betaltjänster. I Sverige har kontanter i mycket snabb takt ersatts av elektroniska betalningar. Utskottet anser att utvecklingen i grunden är positiv, men det finns samtidigt grupper i samhället som kommer i kläm. En proposition med anledning av Riksbankskommitténs förslag om tryggad tillgång till kontanter kommer att lämnas till riksdagen i närtid, vilket välkomnas av utskottet.

Jämför reservation 8 (C) och 9 (KD).

Motionerna

Kristina Yngwe m.fl. (C) framhåller i kommittémotion 2018/19:2425 yrkande 16 vikten av ett förtydligt ansvar för en fungerande kontanthantering i hela landet. Hur kontanthanteringen fungerar får enligt motionärerna konsekvenser för såväl entreprenörskap som jobbskapande.

I kommittémotion 2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3 efterfrågas en översyn av regelverken för att åstadkomma en god offentlig, finansiell och kommersiell service i hela landet. Det behövs enligt motionärerna betalningslösningar som innefattar tillgång till kontanter, men även utvecklade digitala betalningsmöjligheter.

Dag Larsson m.fl. (S) hänvisar i motion 2018/19:1143 till Riksbankskommitténs delbetänkande och anser att regeringen ska återkomma med förslag om hur kontanthanteringen för hela landets befolkning ska säkerställas i framtiden.

Peter Persson och Erik Ezeli (båda S) efterfrågar i motion 2018/19:1181 snara åtgärder av de slag bl.a. Riksbankskommittén föreslagit för att trygga tillgången på kontanter och stärka kontanternas ställning som betalningsmedel.

Även Per Åsling (C) anser i motion 2018/19:2488 att Riksbankskommitténs förslag om kontanthantering bör genomföras skyndsamt.

I motion 2018/19:1503 av Lotta Finstorp (M) framhålls att många drabbas när bankerna inte tillhandahåller kontantservice. Motionären anser därför att det behövs en översyn av hur en fungerande kontanthantering i landsorten ska kunna åstadkommas.

Sten Bergheden (M) menar i motion 2018/19:1745 att det bör övervägas om bankerna enligt lag ska vara skyldiga att tillhandahålla en viss kontanthantering i hela landet.

Mikael Dahlqvist m.fl. (S) tar i motion 2018/19:1773 yrkande 1 upp kontanthanteringen i glesbygd. Det skapas enligt motionärerna en teknikklyfta

mellan människor i samhället till följd av att inte alla kan hantera den nya tekniken, samtidigt som många butiker m.m. inte längre tar emot kontanter.

Saila Quicklund (M) anser i motion 2018/19:2649 att lagen om betaltjänster behöver anpassas för att bättre tillgodose kunders behov av betaltjänster och kontanthantering.

Hillevi Larsson (S) oroas i motion 2018/19:745 av att förändringen mot ett kontantlöst samhälle gått väldigt snabbt. Motionären anser att regeringen vid behov bör vidta åtgärder för att se till att även äldre kan utföra nödvändiga bank- och betalningsärenden.

I motion 2018/19:1347 yrkande 2 framhåller Jan R Andersson (M) att kravet på sluten kontanthantering för mindre butiker bör ses över, eftersom det försämrar förutsättningarna för att driva små och medelstora företag, särskilt på landsbygden.

Utskottets tidigare behandling

Utskottet har behandlat flera liknande motionsförslag om kontanthantering och betaltjänster tidigare, senast under föregående riksmöte (bet. 2017/18:FiU22). Utskottet avstyrkte motionerna med hänvisning till dels Riksbankskommitténs uppdrag att utreda ansvaret för kontanthanteringen, dels betalkonto- respektive betaltjänstdirektivets genomförande i svensk rätt.

Kompletterande information

Statens ansvar för grundläggande betaltjänster

Kontanthanteringen är ett delat ansvar mellan flera olika aktörer, såsom banker och andra företag samt Riksbanken, länsstyrelserna och Post- och telestyrelsen. Det är i första hand marknaden själv som tillhandahåller dessa tjänster, medan staten ska övervaka att kontanthanteringen fungerar. Statens ansvar omfattar endast de orter där behoven av grundläggande betaltjänster inte tillgodoses av marknaden.

Landets 21 länsstyrelser har i uppdrag att bevaka om tillgången till vissa grundläggande betaltjänster motsvarar samhällets behov och genomföra stöd- och utvecklingsinsatser för att förbättra samhällets tillgång till dessa. Länsstyrelsen i Dalarnas län samordnar länsstyrelsernas arbete och ansvarar för att sammanställa och redovisa länsstyrelsernas insatser i en årlig rapport till regeringen. Av den rapport som lämnades för 2018 framgår att kontantanvändningen och den kommersiellt upprätthållna infrastrukturen för kontanter fortsatt att minska under året (Bevakning av grundläggande betaltjänster 2018, Länsstyrelserna 2018:4). Den strukturella förändring som pågår kan enligt rapporten snart inte längre vägas upp med punktinsatser i form av statligt finansierade ombudslösningar. Handeln tar ett stort ansvar för kontanthanteringen, men även antalet handlare som har slutat att ta emot kontanter som betalningsmedel ökar. Liksom tidigare år bedömer dock en klar

majoritet av länsstyrelserna, 18 av 21, att tillgången till grundläggande betaltjänster för privatpersoner i allmänhet är tillfredsställande. Den bedömningen motiveras av att många i dag kan och vill använda digitala betaltjänster. Svårigheter att utföra grundläggande betaltjänster finns samtidigt i vissa grupper.

Riksbankskommitténs delbetänkande om kontanthanteringen

Den parlamentariskt sammansatta Riksbankskommittén lämnade den 11 juni 2018 sitt delbetänkande till regeringen (Tryggad tillgång till kontanter, SOU 2018:42). I betänkandet beskriver kommittén hur Riksbankens ansvar för en väl fungerande kontanthantering i hela landet bör tydliggöras i lag. Dessutom behandlas Riksbankens roll och ansvar för kontanttillgången i hela landet. Därutöver analyseras även de roller som övriga berörda statliga myndigheter, bankerna och handeln har. Kommittén föreslår att vissa banker ska vara skyldiga att tillhandahålla en rimlig tillgång till kontanttjänster i hela Sverige. Med rimlig tillgång menas att ca 99 av 100 svenskar ska ha högst 25 kilometer till närmaste plats för såväl kontantuttag som dagskassehantering. Ambitionsnivån höjs något jämfört med tillgången till dessa tjänster i dagsläget. Endast banker som erbjuder betalkonton och har en inlåning över 70 miljarder kronor från svensk allmänhet omfattas av kraven enligt förslaget. Dessa har nationell täckning och är systemviktiga för kontantkedjan. I dagsläget skulle kraven enligt betänkandet omfatta sex institut.

Av utredningen framgår att utvecklingen mot minskad kontantanvändning går mycket fort i Sverige. Minskningen av kontantmängden i samhället och andelen kontanta betalningar i ekonomin gör Sverige i det närmaste unikt i ett internationellt perspektiv. Kontantmängden i Sverige var 56 miljarder kronor i mars 2018, vilket motsvarar 1,2 procent av BNP. Det är den lägsta andelen bland alla jämförbara länder. Andelen kontanta betalningar i handeln har minskat från nära 40 procent 2010 till ca 15 procent 2016. Bankerna har enligt utredningen bidragit till utvecklingen bl.a. genom att antalet bankkontor med kontant-service mer än halverades mellan 2011 och 2016. Antalet näringsidkare som slutar acceptera kontanter tycks öka, och så många som hälften av handlarna uppger att de kommer att sluta acceptera kontanter före 2025. Användningen av kontanter skiljer sig i hög grad åt i olika delar av befolkningen.

Kommitténs förslag har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Betalkontodirektivet och betaltjänstdirektivet i svensk rätt

I juni 2017 trädde de lagändringar i kraft som genomför betalkontodirektivet i svensk rätt (prop. 2016/17:129, bet. 2016/17:FiU33, rskr. 2016/17:237). Genom lagändringarna har fler konsumenter getts rätt att öppna ett betalkonto med grundläggande funktioner, och därmed möjlighet att t.ex. betala med kort

och att göra kontantuttag i uttagsautomater, i kortterminaler och hos ombud. Betalkontodirektivet ställer inte upp några krav på att kontanter ska kunna hanteras över disk, utan det är tillräckligt att uttag och insättning kan göras i automater.

Vidare trädde i maj 2018 de lagändringar i kraft som genomför det andra betaltjänstdirektivet i svensk rätt (prop. 2017/18:77, bet. 2017/18:FiU36, rskr. 2017/18:207). Lagändringarna syftar till att utveckla marknaden för elektroniska betalningar och skapa bättre förutsättningar för säkra och effektiva betalningar.

Krav på sluten kontanthantering i vissa fall

Arbetsmiljöverket kan vid en inspektion ställa krav på att kontanthanteringen ska vara sluten. Kravet baseras på hur stor rånrisken bedöms vara när alla övriga möjligheter att minska rånrisken är utnyttjade. Med sluten kontanthantering menas att pengarna vid kassaplatsen förvaras slutet utan möjlighet för personalen och eventuella gärningsmän att komma åt dem. På uppdrag av regeringen och i samarbete med arbetsmarknadens parter har Arbetsmiljöverket tagit fram en vägledning om sluten kontanthantering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att utvecklingen mot minskad kontantanvändning går mycket snabbt i Sverige. Kontanter har i stor utsträckning ersatts av olika former av elektroniska betalningar. Den ökade användningen av elektroniska betaltjänster tyder enligt utskottet på att både kunder och handel har högt förtroende för och ser stor nytta med betaltjänsterna. Förändringen innebär också minskade risker med kontanthanteringen och effektivare transaktioner. Efter att betalkontodirektivet genomförts i svensk rätt har även fler konsumenter fått rätt att öppna ett betalkonto, och därmed möjlighet att betala med kort och göra kontantuttag. Dessutom innebär de nyligen införda lagändringarna som genomför det andra betaltjänstdirektivet bättre förutsättningar för en utvecklad marknad för säkra och effektiva elektroniska betalningar.

Utskottet anser att utvecklingen mot ökade elektroniska betaltjänster i grunden är positiv, även om det också finns grupper i samhället som har svårt att hantera de nya tekniska lösningarna eller saknar tillgång till dem. Riksdagskommittén föreslår i sitt delbetänkande från juni 2018 att Riksbankens ansvar för en väl fungerande kontanthantering i hela landet bör tydliggöras i lag. Dessutom föreslår kommittén att vissa banker ska vara skyldiga att tillhandahålla en rimlig tillgång till kontanttjänster i hela Sverige. Kommitténs förslag är nu under beredning, och utskottet har uppfattat att en proposition kommer att lämnas till riksdagen i närtid. Utskottet välkomnar det.

Med hänvisning till detta avstyrks de aktuella motionerna.

Hållbart sparande och gröna obligationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om grönt sparande och gröna obligationer. Utskottet hänvisar till regeringens pågående arbete i dessa frågor.

Motionerna

I partimotion 2018/19:2732 yrkande 23 förordar Maria Ferm m.fl. (MP) att staten ska underlätta för privatpersoner att spara klimatsmart. Därför vill motionärerna att det införs gröna sparkonton, dvs. ett sparande öronmärkt för utlåning till gröna investeringar. En procentuell andel av sparkapitalet bör kunna dras av mot inkomstskatten.

Mathias Tegnér (S) anför i motion 2018/19:1621 yrkande 1 att den svenska lagstiftningen behöver ses över för att möjliggöra emittering av gröna statliga obligationer i Sverige. Även möjligheten för de svenska statliga bolagen att emittera gröna obligationer i finansieringssyfte bör ses över. Vidare efterfrågar motionären en översyn av förutsättningarna att i Sverige starta en grön statlig investeringsbank med det brittiska exemplet som förebild (yrkande 2).

Kompletterande information

Mål om att det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling

Sedan den 1 januari 2016 finns ett riksdagsbundet mål inom finansmarknadsområdet som anger att det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling, exempelvis i enlighet med Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. I budgetpropositionen för 2018 framhöll regeringen att det för att hållbarhet ska få ett faktiskt genomslag krävs att den integreras i alla verksamhetsområden, såsom bank-, försäkrings- och fondmarknaden, samt på global, nationell och regional nivå (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 s. 61). Att integrera hållbarhet i den generella verksamheten är en prioriterad fråga för regeringen både internationellt och nationellt. EU och kapitalmarknadsunionen (Capital Markets Union, CMU) är enligt regeringen en viktig plattform för att integrera hållbarhet i det generella finansiella regelverket.

Inom EU pågår förhandlingar om tre lagförslag om hållbar finansiering som EU-kommissionen presenterade i maj 2018. Lagförslagen handlar bl.a. om att underlätta för konsumenter och investerare att ta välgrundade beslut om hållbara investeringar. Förslagen var uppe för överläggning i finansutskottet den 12 juni respektive 18 november 2018.

Utredning tittar på möjligheterna att främja grönt sparande

Regeringen har tillsatt en utredning med uppdraget att undersöka förutsättningarna för gröna investeringar och hur de kan främjas genom en ny skattegynnad sparform (dir. 2018:75). Utredningen ska lämna förslag på förändringar av skattereglerna för att främja sparande, där kapitalet används för att finansiera gröna projekt. Ett skatteincitament kan utformas på olika sätt, t.ex. i form av en avdragsrätt eller en skattereduktion för grönt sparande. Utredningen ska analysera för- och nackdelar med olika alternativ. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2020.

Utredning har lämnat förslag på hur marknaden för gröna obligationer kan utvecklas

En grön obligation skiljer sig från en traditionell obligation genom att de medel som lånas upp ska användas till att finansiera miljö- och klimatsatsningar. Bland utgivarna finns såväl företag och banker som kommuner och stater. Polen, Frankrike, Belgien, Litauen och Irland är exempel på länder som har gett ut statliga gröna obligationer. Enligt budgetpropositionen för 2019 växer den gröna obligationsmarknaden såväl i Sverige som globalt (prop. 2018/19:1 utg.omr. 2 s. 33).

I syfte att främja utvecklingen av en hållbar finansmarknad har en särskild utredare haft i uppdrag att analysera och lämna förslag på hur marknaden för gröna obligationer kan utvecklas (Att främja gröna obligationer, SOU 2017:115).

Enligt fyrpartiöverenskommelsen ska ett försök med statliga gröna obligationer genomföras

Av den sakpolitiska fyrpartiöverenskommelsen (punkt 11) mellan regeringspartierna och Centerpartiet och Liberalerna framgår att ett försök med statliga gröna obligationer ska genomföras genom ett uppdrag till RGK 2019. Försöket ska sedan utvärderas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet uppfattar att regeringen prioriterar frågor om hållbart sparande och gröna investeringar högt. Enligt ett av de riksdagsbundna målen under utgiftsområde 2 i statens budget ska det finansiella systemet bidra till en hållbar utveckling. En rad initiativ har tagits för att uppnå detta mål, varav några direkt berör de frågor motionärerna tar upp. Exempelvis har en utredning i uppdrag att undersöka förutsättningarna för gröna investeringar och hur de kan främjas genom en ny skattegynnad sparform. Vidare har en särskild utredare haft i uppdrag att lämna förslag på hur marknaden för gröna obligationer kan utvecklas. Därutöver noterar utskottet att det av den

sakpolitiska fyrpartiuppgörelsen framgår att ett försök med statliga gröna obligationer ska genomföras 2019 genom ett uppdrag till RGK.

Mot den här bakgrunden avstyrks motionerna.

Finansiell rådgivning och avgifter för flytt av pensionsförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar. Utskottet pekar på att nya regler för finansiell rådgivning i enlighet med EU-direktivet Mifid II syftar till att stärka kundskyddet vid investeringsrådgivning. Utskottet hänvisar också till pågående arbete med reformering av premiepensionssystemet och reglering av flytträtt för pensions-sparande.

Jämför reservation 10 (M) och 11 (SD).

Motionerna

Kommittémotion 2018/19:2830 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 5 handlar om villkoren för finansiella rådgivare. Det nya EU-direktivet Mifid II ger ett skyddande regelverk för att använda sig av titeln oberoende rådgivare och skärpta regler vid intressekonflikter m.m. Motionärerna motsätter sig provisionsförbudet och förbudet mot att finansiera distribution av fonder genom fondavgifter. Ett provisionsförbud riskerar enligt motionärerna att omöjliggöra nyetablering, förutom att många mindre aktörer slås ut. Regelverket ska dock vara strikt mot oseriösa aktörer och tillsynen betydande. I stället för förbud bör enligt motionärerna FI agera mot aktörer som inte lever upp till kraven.

I motion 2018/19:346 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3 efterfrågas en opartisk kontroll av PPM-rådgivare. Enligt motionen är PPM-rådgivare svåra att granska eftersom det inte finns någon opartisk kontroll av den redovisning som görs av fonders utveckling över tid. Många pensionssparare saknar samtidigt tid och kunskap att själv förvalta pengarna i PPM-systemet och förlitar sig därför på andra förvaltare, argumenterar motionären.

Dennis Dioukarev (SD) uppmärksammar i motion 2018/19:626 negativa inlåsnings effekter till följd av flyttavgifter för pensionsförsäkringar. Motionären hänvisar till att flyttavgifterna höjts av flera livförsäkringsföretag de senaste åren. För att åtgärda problemen vill motionären se regeländringar som innebär att flyttavgiften begränsas till att täcka de nödvändigaste kostnaderna för administration (yrkande 1). Utöver detta bör enligt motionären även möjligheten att ta ut höga flyttavgifter efter nyteckning begränsas efter tid (yrkande 2).

Utskottets tidigare behandling

Utskottet behandlade liknande motionsförslag under förra riksmötet (bet. 2017/18:FiU22). Utskottet avstyrkte motionerna och hänvisade till att det nya regelverket Mifid II bl.a. syftar till att stärka kundskyddet vid investeringsrådgivning och minska risken för intressekonflikter. Utskottet hänvisade också till skärpta regler vid finansiell rådgivning av försäkringsbaserade produkter i samband med att försäkringsdistributionsdirektivet genomförs i svensk rätt. Dessutom påminde utskottet om att pensionsgruppen enats om en reformering av premiepensionssystemet, som bl.a. handlar om att stärka konsumentskyddet inom premiepensionen. Beträffande frågan om flyttavgifter för pensionsförsäkringar hänvisade utskottet till ett kommande förslag som ska underlätta flytt av pensionssparande.

Kompletterande information

Ändrade regler i syfte att öka kundskyddet vid bl.a. finansiell rådgivning

I augusti 2017 trädde de regeländringar i kraft som genomför EU-direktivet och förordningen om marknader för finansiella instrument, Mifid II och Mifir (prop. 2016/17:162, bet. 2016/17:FiU35, rskr. 2016/17:353). Syftet med regelverket är bl.a. att öka kundskyddet på värdepappersmarknadsområdet och att ge FI bättre förutsättningar att utöva en effektiv tillsyn. De nya reglerna innefattar utökade investerarskyddsregler och provisionsförbud i vissa fall. Ett värdepappersinstitut som utför investeringstjänster eller sidotjänster får bara ta emot tredjepart ersättning (t.ex. provision) om

- Ersättningen eller förmånen är utformad för att höja kvaliteten på tjänsten
- Ersättningen eller förmånen inte hindrar institutet från att uppfylla sin skyldighet att ta till vara kundens intressen
- kunden informerats om ersättningens eller förmånens förekomst, art och belopp.

I det fall ett värdepappersinstitut har informerat kunden om att rådgivningen ges på oberoende grund gäller provisionsförbud, dvs. institutet får inte ta emot och behålla ersättningar eller förmåner från tredje part. Förbudet gäller även när ett värdepappersinstitut tillhandahåller portföljförvaltning. Vidare gäller att en rådgivare som tillhandahåller investeringsrådgivning på oberoende grund endast får ge råd om andras produkter. I sistnämnda fall går kraven i den svenska regleringen utöver direktivets krav.² Värdepappersutredningen föreslog ett mer långtgående provisionsförbud än det i direktivet. Regeringen

² Mifid II är som huvudregel ett fullharmoniseringsdirektiv, dvs. medlemsstaterna får inte införa strängare regler. När det gäller investeringsskyddsreglerna får en medlemsstat dock i undantagsfall införa ytterligare krav, om dessa är objektivt motiverade och proportionella för att hantera specifika risker som är särskilt viktiga för medlemsstaternas marknadsstruktur.

ansåg dock att det bl.a. skulle kunna leda till att företag med egen distribution gynnades framför företag utan egen distribution samt att små aktörer riskerade att slås ut från marknaden.

Försäkringsdistributionsdirektivet har genomförts i svensk rätt

I oktober 2018 infördes ett nytt regelverk om försäkringsdistribution som genomför försäkringsdistributionsdirektivet i svensk rätt (prop. 2017/18:216, bet. 2017/18:FiU45, rskr. 2017/18:427). I direktivet finns regler om kundskydd och hantering av intressekonflikter som ska tillämpas vid distribution av försäkringsbaserade investeringsprodukter, som i stort sett är likalydande med reglerna i Mifid II. Reglerna möjliggör bl.a. en reglering av tredjepartsansättningar på marknaden för finansiell rådgivning om försäkringsbaserade investeringsprodukter som liknar den för värdepappersinstituten. Reglerna om tredjepartsansättningar är dock något strängare i Mifid II jämfört med försäkringsdistributionsdirektivet. Enligt försäkringsdistributionsdirektivet är tredjepartsansättningar tillåtna om de inte har någon negativ inverkan på kvaliteten på den relevanta tjänsten till kunden, medan tredjepartsansättningar enligt Mifid II i princip endast är tillåtna om de höjer kvaliteten på tjänsten.

Den nya regleringen medför indirekt att storleken på de avgifter som får tas ut för kostnader vid en flytt av kunders försäkringskapital ytterligare begränsas som en följd av regleringen av möjligheten att ta emot och betala tredjepartsansättningar, bl.a. provision (se prop. 2017/18:216 s. 351–352).

Reglering av flytträtt för pensionssparande

Finansdepartementet presenterade i augusti 2017 promemorian En effektivare flytträtt för pensionssparare (Fi2017/03188/FPM). Förslagets syfte är att förbättra konsumenternas möjligheter att påverka den egna pensionen, och promemorian innehåller förslag till lagändringar som ska effektivisera möjligheterna att flytta pensionssparande. I förslaget preciseras och förtydligas bl.a. vilka typer av avgifter som försäkringsföretag får ta ut vid en flytt av privata pensionsförsäkringar och individuella tjänstepensionsförsäkringar. En proposition med de aktuella lagförslagen ska lämnas till riksdagen i maj 2019 för behandling under det kommande riksmötet.

Pågående reformering av premiepensionssystemet

Pensionsgruppen har enats om att genomföra en rad reformer av premiepensionssystemet.³ Fondutbudet ska präglas av valfrihet men samtidigt

³ Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner (S2017/07369/SF). Pensionsgruppen är en blocköverskridande arbetsgrupp som består av företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen (S, M, C, KD, L och MP).

vara kontrollerat och säkert. Tillräcklig tillsyn ska möjliggöras och därigenom risken minimeras för missbruk av oseriösa aktörer.

Som ett led i reformeringen av premiepensionssystemet beslutade riksdagen i maj 2018 om nya regler som ska göra systemet tryggare och mer hållbart (prop. 2017/18:207, bet. 2017/18:SfU30, rskr. 2017/18:347). Förändringarna innebär bl.a. att Pensionsmyndighetens uppdrag som försäkringsgivare på premiepensionsområdet klargörs och att myndighetens avtal med fondförvaltarna ska innehålla vissa villkor. Vidare ska fondförvaltare uppfylla vissa krav för att få ingå fondavtal. Därutöver har det införts ett krav på pensionssparares egenhändiga undertecknande vid fondbyte och ett förbud mot marknadsföring och försäljning av tjänster och produkter på premiepensionsområdet via telefon. Dessutom ska Pensionsmyndigheten ta ut vissa avgifter från fondförvaltare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag om ett direktivnära genomförande av Mifid II i samband med riksdagsbehandlingen av regeringens proposition i juni 2017. Syftet med det nya regelverket är bl.a. att stärka kundskyddet vid investeringsrådgivning och att minska risken för intressekonflikter. Reglerna innebär provisionsförbud i vissa fall, som redogjorts för ovan. Om ett mer långtgående förbud skulle ha införts (som det värdepappersutredningen föreslog) bedömer utskottet, liksom regeringen gjorde i propositionen, att det skulle ha kunnat leda till att mindre aktörer slås ut. De nya reglerna ska utvärderas när de har tillämpats under en tid, för att bedöma om det kvarstår problem på marknaden.

Vidare infördes i oktober 2018 nya regler om försäkringsdistribution, som bl.a. innebär skärpta regler vid finansiell rådgivning om försäkringsbaserade produkter. Den nya regleringen medför indirekt att storleken på de avgifter som får tas ut för kostnader vid en flytt av kunders försäkringskapital ytterligare begränsas som en följd av regleringen av möjligheten att ta emot och betala tredjepartersättningar, bl.a. provision. Dessutom väntas regeringen lämna en proposition till riksdagen under våren med lagförslag som ska effektivisera möjligheterna att flytta pensionssparande.

I sammanhanget vill utskottet också påminna om att riksdagen i maj 2018, som ett led i den pågående reformeringen av premiepensionssystemet, beslutade om nya regler som ska göra premiepensionssystemet tryggare och mer hållbart.

Därmed avstyrks de här aktuella motionsyrkandena.

Vissa försäkringsrelaterade frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om tillämpningsområdet för penningtvättslagen, tillsynen över den medicinska rådgivningen i försäkringsärenden och villkoren för försäkringsrelaterade instrument. Utskottet hänvisar främst till genomfört och pågående arbete.

Motionerna

Anders Hansson (M) framhåller i motion 2018/19:920 att penningtvättslagen bör utvidgas till att omfatta sakförsäkringar. Det motiveras med att det enligt motionären finns ett systematiskt missbruk av försäkringssystemet som kostar försäkringsbolagen stora pengar och medför att kriminella nätverk kan fortsätta tvätta sina pengar.

Johanna Haraldsson m.fl. (S) tar i motion 2018/19:1100 yrkande 2 upp frågan om tillsyn av försäkringsläkare. Motionärerna hänvisar till en rapport av FI från december 2017 där myndigheten konstaterar att det finns trovärdighetsproblem och intressekonflikter vid handläggningen av försäkringsbolagens processer kring personskadade. Motionärerna anser att tillsynen över läkares yrkesutövning som medicinska rådgivare bör göras av en myndighet med kompetens inom området.

Också motion 2018/19:1665 av Marlène Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M) yrkandena 1 och 2 tar upp frågor om medicinsk rådgivning i försäkringsärenden. I syfte att kvalitetssäkra och öka förtroendet för den medicinska rådgivningen bör denna enligt motionärerna stå under särskild tillsyn av FI.

Per Åsling och Helena Lindahl (båda C) föreslår i motion 2018/19:2722 att regeringen utreder förutsättningarna för att underlätta etablering av s.k. försäkringsrelaterade instrument (Insurance Linked Securities, ILS). Huvudsakligen innebär ILS en värdepapperisering av försäkringsrisker genom att investerare erbjuds att köpa obligationer där köpesumman utgör säkerhet för ett specificerat försäkringsåtagande. Att göra Sverige till en hemvist för sådana instrument skulle enligt motionärerna innebära förbättrad tillgång till alternativt försäkringskapital för svenska aktörer, underlätta klimatanpassningen av samhället och göra Sverige till ett ännu mer attraktivt centrum för finansiella tjänster. Bland annat behöver skattevillkoren för specialföretag, som är den underliggande företagskonstruktion som används för att sätta upp en transaktion, klargöras.

Utskottets tidigare behandling

Liknande yrkanden om tillämpningsområdet för penningtvättslagen har behandlats av utskottet tidigare, senast under förra riksmötet (bet. 2017/18:FiU22). Utskottet avstyrkte förslagen och hänvisade till genomförda och pågående lagändringar som syftade till att bekämpa penningtvätt.

Även motionsförslag om försäkringsrelaterade instrument har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl.a. i samband med genomförandet av Solvens II-direktivet på försäkringsområdet (prop. 2015/16:9, bet. 2015/16:FiU7). Utskottet konstaterade att det genom Solvens II-direktivet infördes bestämmelser om specialföretag, och därmed ansåg man att yrkandet i denna del var tillgodosett. Vidare ansåg utskottet att det då inte fanns skäl att utreda andra bolagsformer eller skatteregler på det sätt som föreslogs i motionen.

Kompletterande information

Ny reglering på penningtvättsområdet

De senaste åren har en rad nya regleringsåtgärder kommit på penningtvättsområdet, främst på det internationella planet. Sedan augusti 2017 gäller en ny lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (prop. 2016/17:173, bet. 2016/17:FiU32, rskr. 2016/17:341). Genom denna nya lag och ändringar i ett antal rörelselagar har EU:s fjärde penningtvättsdirektiv genomförts och så också merparten av de internationella åtaganden som Sverige gjort på området. Den nya lagen syftar till att förebygga, upptäcka och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Penningtvättsregelverket omfattar livförsäkringsrörelse men inte sakförsäkring. I fjärde penningtvättsdirektivet anges särskilt att medlemsstaterna, i enlighet med ett riskbaserat förhållningssätt, ska se till att tillämpningsområdet för direktivet utvidgas till att omfatta verksamheter som med särskilt stor sannolikhet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism (se prop. 2016/17:173 s. 174). Frågan om att utvidga regelverket till sakförsäkringar togs inte upp i utredningen eller i propositionen i samband med att direktivet införlivades i svensk rätt.

Under 2018 kom man på EU-nivån överens om vissa förändringar i det fjärde penningtvättsdirektivet (även kallat femte penningtvättsdirektivet) i syfte att ytterligare stärka det europeiska ramverket för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Enligt uppgifter från Regeringskansliet väntas en proposition lämnas till riksdagen under hösten 2019.

Den 1 september 2019 träder lagändringar i kraft som innebär en förbättring av brottsbekämpande myndigheters tillgång till information från finansiella företag (prop. 2017/18:291, bet. 2018/19:FiU15, rskr. 2018/19:25).

FI har enligt regleringsbrevet för 2019 regeringens uppdrag att senast den 15 november 2019 redovisa hur riskbilden för penningtvätt har utvecklats med anledning av bl.a. det nya penningtvättsregelverket.

Finansinspektionen har haft i uppdrag att belysa den medicinska rådgivningen i personskaderegleringen

FI har haft regeringens uppdrag att kartlägga och analysera skaderegleringen av personskada (Skadereglering vid personskada, FI, dnr 17-540). Uppdraget har bl.a. omfattat att belysa den medicinska rådgivningen i personskaderegleringen. Av rapporten framgår att den medicinska rådgivningen är en del av personskaderegleringsprocessen, vilken faller under FI:s tillsyn. Ärendehantering av medicinska bedömningar när det gäller exempelvis om läkare har rätt läkarkompetens för sin bedömning, om bedömningen är utförd på korrekt underlag eller om den är tillräckligt väl genomförd har FI dock inte rätt kompetens att avgöra, enligt rapporten. I syfte att kvalitetssäkra den medicinska rådgivningen förordar FI att den medicinska rådgivningen ska stå under särskild tillsyn som kräver medicinska kunskaper.

FI har därefter fått regeringens uppdrag att senast den 15 april 2019 redovisa hur myndigheten utvecklat tillsynen inom området personskador.

Utskottets ställningstagande

Ett omfattande nytt regelverk som genomför det fjärde penningtvättsdirektivet i svensk rätt trädde i kraft i augusti 2017. Detta nya regelverk genomsyras i högre grad än tidigare av ett riskbaserat förhållningssätt. Det betyder att åtgärder främst ska sättas in där riskerna för penningtvätt är som störst. Hittills har det inte varit aktuellt att utvidga tillämpningsområdet till sakförsäkringsrörelse.

När det gäller frågor om tillsynen över den medicinska rådgivningen i försäkringsärenden noterar utskottet att FI har regeringens uppdrag att senast den 15 april 2019 redovisa hur myndigheten utvecklat tillsynen inom personskadeområdet.

Mot den bakgrunden avstyrks de aktuella motionerna. Utskottet avstyrker också, liksom vid tidigare behandling av liknande förslag, motionsyrkandet om att utreda förutsättningarna för s.k. försäkringsrelaterade instrument.

Kreditupplysning och betalningsanmärkningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om kreditupplysning och betalningsanmärkningar. Utskottet hänvisar bl.a. till nyligen beslutade regler som innebär ett starkare skydd mot orättvisa betalningsanmärkningar.

Jämför reservation 12 (SD).

Motionerna

Ann-Christine From Utterstedt (SD) menar enligt motion 2018/19:538 att regelverket kring betalningsanmärkningar är alltför strikt och bör ändras. Motionären hänvisar bl.a. till att människor kan hamna i ekonomiskt trångmål vid exempelvis skilsmässa, arbetslöshet eller sjukdom.

Dennis Dioukarev (SD) framhåller i motion 2018/19:632 att det bör utredas om frågeuppgifter om privatpersoner enligt kreditupplysningslagen ska gallras efter en kortare tidsperiod än tolv månader.

Kompletterande information

Riksdagen har beslutat om starkare skydd mot orättvisa betalningsanmärkningar

I december 2018 trädde ändringar i kreditupplysningslagen i kraft som ska minska risken för att en privatperson drabbas av en betalningsanmärkning på grund av en skuld som han eller hon inte känner till (prop. 2016/17:105, bet. 2016/17:FiU40, rskr. 2016/17:324). Lagändringarna innebär bl.a. att en gäldenär som betalar en skuld i samband med Kronofogdemyndighetens underrättelse inte drabbas av någon betalningsanmärkning. Genom lagändringarna ska kreditupplysningar också bättre spegla gäldenärens betalningsvilja och betalningsförmåga.

Utskottets ställningstagande

Ovan har utskottet redogjort för de lagändringar som nyligen trätt i kraft, som innebär ett starkare skydd mot orättvisa betalningsanmärkningar. Därutöver vill utskottet påminna om de olika åtgärder som genomförts för att motverka överskuldsättning (se kompletterande information under avsnittet Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning). I september 2018 trädde exempelvis lagändringar i kraft som ska leda till rimligare villkor för snabblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor hamnar i överskuldsättning på grund av dessa lån. Regleringen innefattar också att konsumenter ska uppmärksammas på riskerna när de överväger att ta sådana lån.

Därmed avstyrks de här aktuella motionerna.

Reservationer

1. Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning, punkt 2 (SD, KD, L)

av Dennis Dioukarev (SD), Jakob Forssmed (KD), Johan Pehrson (L), Sven-Olof Sällström (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2031 av Mats Persson m.fl. (L) och

avslår motionerna

2018/19:346 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:630 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:638 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:1172 av Ola Möller (S),

2018/19:1237 av Jan R Andersson (M),

2018/19:2428 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 17 och

2018/19:2831 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 46 och 47.

Ställningstagande

Hushållens skulder i Sverige är på en hög nivå, både historiskt och jämfört med andra länder. Utvecklingen gör att risker byggs upp som på sikt kan bli skadliga för den finansiella stabiliteten i Sverige. Amorteringskrav kan effektivt begränsa hushållens belåning och därmed framtida risker. Regleringen är dock en nödvändig konsekvens av en dysfunktionell bostadsmarknad och bör därför omprövas när bostadsmarknaden nu kyls av. Vi menar att en omfattande och långsiktig reformering av bostadspolitikerna måste påbörjas under de närmaste åren, men som ett första steg när vi nu är på väg in i en lågkonjunktur bör det skärpta amorteringskravet tas bort. Samtidigt måste breda överenskommelser för att minska hushållens skuldsättning komma till stånd.

2. **Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning, punkt 2 (M)**

av Edward Riedl (M), Jan Ericson (M), Mattias Karlsson i Luleå (M) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2831 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 46 och 47 samt avslår motionerna

2018/19:346 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:630 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:638 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:1172 av Ola Möller (S),

2018/19:1237 av Jan R Andersson (M),

2018/19:2031 av Mats Persson m.fl. (L) och

2018/19:2428 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 17.

Ställningstagande

För att på sikt minska bostadsbristen behövs åtgärder som minskar den stora fluktuationen i nyproduktionen och att branschen blir mindre konjunkturkänslig. För det krävs flera åtgärder på det finansiella området. Lånetak och amorteringskrav kan begränsa hushållens belåning och därmed framtida risker för att lågkonjunkturer ska fördjupas. Samtidigt riskerar de att skapa ytterligare trösklar till eget boende för personer som står långt ifrån bostadsmarknaden. Vi ser behovet av denna typ av åtgärder men också baksidan av desamma. Det är viktigt att understryka att regleringen inte är ett självändamål utan en nödvändig konsekvens av en dysfunktionell bostadsmarknad. När marknaden mår bättre bör därför varje reglering prövas för att bedöma om det fortfarande finns ett behov av den.

Ytterligare åtgärder bör noggrant övervägas utifrån såväl effekter på människors möjlighet att efterfråga boende som konsekvenser för finansieringen av nybyggnation. I andra änden av ett bolån som inte beviljas kan mycket väl finnas en bostad som inte byggs, vilket paradoxalt nog riskerar att förvärra bostadsbristen, höja bostadspriserna och ytterligare öka behovet av åtgärder för att minska människors belåning.

Det egna sparandet är av stor betydelse för att ha en buffert vid t.ex. sjukdom eller arbetslöshet. Därför anser vi att det är viktigt att följa upp amorteringskravets effekter på hushållens övriga sparande. Det bör även övervägas om det finns behov av informationsinsatser och rekommendationer

för att uppnå ett ökat bosparande bland unga. Slutligen anser vi att systemet med förvärvsgaranti bör utvärderas och ses över för moderniseringar.

3. Amorteringskravet och andra frågor om makrotillsyn och hushållens skuldsättning, punkt 2 (C)

av Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2428 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 17 och
avslår motionerna

2018/19:346 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:630 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:638 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:1172 av Ola Möller (S),

2018/19:1237 av Jan R Andersson (M),

2018/19:2031 av Mats Persson m.fl. (L) och

2018/19:2831 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 46 och 47.

Ställningstagande

Det krävs en utformning av amorteringsreglerna som värnar den finansiella stabiliteten, utan att skapa orimligt höga trösklar till ett eget boende. Jag anser att de förstärkta amorteringskraven har haft en negativ påverkan på rörligheten på bostadsmarknaden, och för många människor i behov av en bostad har trösklarna höjts avsevärt. Den finansiella stabiliteten är oerhört viktig, men regelverk måste utformas så att trösklarna till ett eget boende inte blir orimligt höga.

4. Villkoren för ägarlägenheter, punkt 3 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2914 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 47.

Ställningstagande

Ägarlägenheter missgynnas i dag i förhållande till bostadsrätter. En viktig fråga är hur effekten av bolånetaket kan hanteras för ägarlägenheter. För bostadsrätter administreras en stor del av bostadens skulder genom föreningen, vilket innebär att en avsevärt större totalskuldsättning accepteras för en bostadsrättshavare än för en innehavare av en ägarlägenhet. Jag anser att det bör övervägas att jämställa förutsättningarna för bostadslån på ägarlägenheter med vad som gäller för bostadsrätter så att de båda boendeformerna får rättvisa villkor.

5. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (M)

av Edward Riedl (M), Jan Ericson (M), Mattias Karlsson i Luleå (M) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 8 och avslår motionerna

2018/19:79 av Mikael Eskilander och Angelica Lundberg (båda SD),

2018/19:237 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 3,

2018/19:1011 av Boriana Åberg (M),

2018/19:1112 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M),

2018/19:1391 av Jonas Eriksson och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkandena 1 och 2,

2018/19:1773 av Mikael Dahlgvist m.fl. (S) yrkande 2,

2018/19:1808 av Azadeh Rojhan Gustafsson m.fl. (S),

2018/19:1917 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 4,

2018/19:2395 av Magnus Ek (C),

2018/19:2491 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1–3,

2018/19:2524 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2018/19:2815 av Pål Jonson (M) och

2018/19:2940 av Rebecka Le Moine (MP) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Under de senaste åren har det skett flera skärpningar av regelverken för bank- och finansföretag. Skärpningarna har tillkommit som svar på finanskrisen och för att bidra till en stabilare bank- och finansmarknad. Det är rimligt att kraven har skärpts. Samtidigt innebär fler och hårdare regler en risk för minskad konkurrens. Mindre aktörer har svårare än stora att bygga upp och bekosta den nödvändiga kompetens som krävs för att följa regelverken. Därför anser vi att regeringen bör ge Finansinspektionen i uppdrag att se över hur regelbördan kan reduceras för mindre aktörer för att öka konkurrensen på bank- och finansmarknaden. Dock ska det ske på ett sådant sätt att bankverksamhetens tillförlitlighet inte äventyras.

6. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:237 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motionerna

2018/19:79 av Mikael Eskilander och Angelica Lundberg (båda SD),

2018/19:1011 av Borian Åberg (M),

2018/19:1112 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M),

2018/19:1391 av Jonas Eriksson och Janine Alm Ericson (båda MP)
yrkandena 1 och 2,

2018/19:1773 av Mikael Dahlqvist m.fl. (S) yrkande 2,

2018/19:1808 av Azadeh Rojhan Gustafsson m.fl. (S),

2018/19:1917 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 4,

2018/19:2395 av Magnus Ek (C),

2018/19:2491 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1–3,

2018/19:2524 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 8,

2018/19:2815 av Pål Jonson (M) och

2018/19:2940 av Rebecka Le Moine (MP) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Bankernas roll i aggressiv skatteplanering är en fråga som debatteras internationellt. I princip alla finansiella tillgångar är placerade hos banker eller

andra finansiella intermediärer. Något hårdtaget kan man säga att utan banker sker inga överföringar av pengar till skatteparadis. Jag anser att regeringen bör utreda om banker som upprepade gånger gör sig skyldiga till skatteflykt eller medhjälp till skatteflykt borde förlora sin rätt att verka som bank i Sverige.

7. Medlemskap i europeiska bankunionen, punkt 5 (L)

av Johan Pehrson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9.

Ställningstagande

Jag anser att Sverige ska tillhöra det europeiska samarbetets kärna och fullt ut finnas med där de centrala besluten fattas. Ett av Nordeas starkaste skäl till att lämna Sverige var att Sverige står utanför den europeiska bankunionen. Sällan blir kostnaden för ett utanförskap så tydlig. Sverige och Storbritannien är de enda två medlemsländerna som fortfarande står helt utanför bankunionen. När Storbritannien nu lämnar EU ökar kostnaden för att stå utanför ytterligare. Genom att gå med i bankunionen skulle Sverige både ta ansvar för att förebygga nästa europeiska finanskris och bidra till att fullborda den inre marknaden för kapital. Jag anser därför att regeringen bör ändra direktivet för den pågående bankunionsutredningen till att den ska föreslå hur – inte om – Sverige ska söka medlemskap i bankunionen.

8. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 6 (C)

av Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 16 och avslår motionerna

2018/19:745 av Hillevi Larsson (S),

2018/19:1143 av Dag Larsson m.fl. (S),

2018/19:1181 av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S),
2018/19:1347 av Jan R Andersson (M) yrkande 2,
2018/19:1503 av Lotta Finstorp (M),
2018/19:1745 av Sten Bergheden (M),
2018/19:1773 av Mikael Dahlqvist m.fl. (S) yrkande 1,
2018/19:2488 av Per Åsling (C),
2018/19:2649 av Saila Quicklund (M) och
2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Den lokala servicen är ofta en förutsättning för att en mindre ort på landsbygden ska kunna fungera. I många delar av Sverige är dock avstånden till kontantuttag, betalningsförmedling och dagskassehantering långa, vilket i praktiken innebär en klyvning av landet. Företagare med verksamhet i glesbygd eller där internetuppkopplingen är bristfällig har helt andra utmaningar än företagare som är verksamma i eller nära större orter. Det får konsekvenser för såväl entreprenörskap som jobbskapande. Ett tydligare ansvar för kontanthantering och en påskyndad utbyggnad av bredband skulle avsevärt förbättra möjligheterna till olika betalningsmetoder i alla delar av Sverige. Det var också anledningen till att Centerpartiet var med och drev igenom att den parlamentariska riksbanksutredningen även ska behandla frågan om ansvaret för kontanthantering. Ansvaret för en fungerande kontanthantering i hela landet måste förtydligas.

9. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 6 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3 och
avslår motionerna
2018/19:745 av Hillevi Larsson (S),
2018/19:1143 av Dag Larsson m.fl. (S),
2018/19:1181 av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S),
2018/19:1347 av Jan R Andersson (M) yrkande 2,
2018/19:1503 av Lotta Finstorp (M),
2018/19:1745 av Sten Bergheden (M),
2018/19:1773 av Mikael Dahlqvist m.fl. (S) yrkande 1,
2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 16,

2018/19:2488 av Per Åsling (C) och
2018/19:2649 av Saila Quicklund (M).

Ställningstagande

För att hela Sverige ska leva krävs att det finns en grundläggande offentlig och kommersiell servicenivå också i gles- och landsbygdskommuner samt i förortsområden. För att öka samordningen mellan myndigheter och förbättra samverkan mellan offentliga och kommersiella aktörer bör regelverken ses över i syfte att åstadkomma en god offentlig, finansiell och kommersiell service i hela landet. På små orter med högt besöksstryck säsongsvist behövs även betalningslösningar som innefattar tillgång till kontanter, t.ex. genom att det finns uttagsautomater och möjlighet till kortbetalning. Det är också viktigt att utveckla digitala betalningsmöjligheter, t.ex. via sms eller internet, för att åka med kollektivtrafiken eller betala för parkering.

10. Finansiell rådgivning och avgifter för flytt av pensionsförsäkringar, punkt 8 (M)

av Edward Riedl (M), Jan Ericson (M), Mattias Karlsson i Luleå (M) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2830 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 5 och
avslår motionerna

2018/19:346 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3 och

2018/19:626 av Dennis Dioukarev (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det nya EU-direktivet Mifid II ger ett skyddande regelverk för att använda sig av titeln oberoende rådgivare och skärpta regler vid intressekonflikter mellan distributörer och fondemittenter m.m. Regelverket bör enligt vår uppfattning vara hårt och strikt mot oseriösa aktörer, och tillsynen behöver vara betydande. Dock får inte konkurrensen och mångfalden offras. Vi motsätter oss ett regelrätt provisionsförbud och förbud mot att finansiera distribution av fonder genom fondavgifter. Ett provisionsförbud riskerar i praktiken att omöjliggöra nyetablering och skulle dessutom innebära att många mindre aktörer riskerar att slås ut. Det finns en uppenbar risk att provisionsförbud gynnar storbanker på mindre bankers bekostnad. Vår utgångspunkt är att de nya reglerna bör ha

fokus på hög transparens för att minska riskerna för missbruk och därmed stärka konsumenternas ställning i kontakter med banker, värdepappersbolag, försäkringsbolag och olika förmedlare av sparprodukter.

11. Finansiell rådgivning och avgifter för flytt av pensionsförsäkringar, punkt 8 (SD)

av Dennis Dioukarev (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:626 av Dennis Dioukarev (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2018/19:346 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3 och

2018/19:2830 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Fri konkurrens är grunden för en effektiv marknad. Om marknaden inte fungerar som den ska är risken att kostnaden läggs på konsumenten i form av högre priser. Under senare år har det uppmärksammats att många livförsäkringsföretag har chockhöjt flyttavgifterna för vissa pensionsförsäkringar i syfte att låsa in missnöjda kunder som annars skulle ha flyttat sitt pensionskapital till andra, mer förmånliga alternativ. Dessa negativa inlåsnings effekter har uppmärksammats i en rapport av Konkurrensverket. I linje med Konkurrensverkets förslag anser vi att flyttavgiften bör täcka de nödvändigaste kostnaderna för administration upp till 0,017–0,051 som andel av prisbasbeloppet. Utöver detta bör även möjligheten att ta ut höga flyttavgifter efter nyteckning tidsbegränsas. Exempelvis bör flyttavgifterna begränsas till fem år för fond- och depåförsäkringar samt till åtta till tio år för traditionella livförsäkringar.

12. Kreditupplysning och betalningsanmärkningar, punkt 10 (SD)

av Dennis Dioukarev (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:632 av Dennis Dioukarev (SD) och

avslår motion

2018/19:538 av Ann-Christine From Utterstedt (SD).

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör utreda huruvida frågeuppgifter om privatpersoner enligt kreditupplysningslagen ska gallras efter en kortare tidsperiod än tolv månader. Varje kreditupplysningsansökan, oberoende av om krediten kvitteras ut eller inte, kan påverka möjligheterna och villkoren för kreditköp och lån. Detta är i synnerhet problematiskt vid bolåneansökningar, där kunder å ena sidan rekommenderas att söka lån hos olika banker för att få den lägsta räntan, men å andra sidan riskerar försämrade kreditbetyg som ett resultat av att samtliga banker tar ut separata kreditupplysningar. Detta kan leda till att kunden blir låst vid sin bank och därmed får betala en högre låneränta än vad som annars hade varit fallet. Situationen är därmed både problematisk och direkt konkurrenshämmande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2018/19:35 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanksgruppen samt regionala utvecklings- och investeringsbanker 2016, 2017 och 2018.

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:79 av Mikael Eskilandersson och Angelica Lundberg (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra bankkontonummer flyttbara och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:237 av Tony Haddou m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om banker som vid upprepade tillfällen gör sig skyldiga till skatteflykt eller medhjälp till skatteflykt borde förlora sin rätt att verka som bank i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:346 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av amorteringskravet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om olika amorteringskrav beroende på låntagarens ålder och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra en opartisk kontroll av PPM-rådgivning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:538 av Ann-Christine From Utterstedt (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra regelverket kring betalningsanmärkning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:626 av Dennis Dioukarev (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att administrationskostnaden ska begränsas till 0,17–0,051 PBB vid flytt och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta ut flyttavgifter efter tid ska begränsas till 5 år för fond-/depåförsäkring samt 8–10 år för traditionell livförsäkring och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:630 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa ett räntetak för kreditgivare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:632 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om frågeuppgifter enligt kreditupplysningslagen om privatpersoner ska gallras efter en kortare tidsperiod än tolv månader och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:638 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda statliga startlån för unga vuxna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:745 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om äldres tillgång till banktjänster och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:920 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att penningtvättslagen bör utvidgas till att även omfatta sakförsäkringar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1011 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av lagen om Svenska skeppshypotekskassan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1100 av Johanna Haraldsson m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillsyn av försäkringsläkare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1112 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att sälja SBAB och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1143 av Dag Larsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om hur kontanthanteringen för hela landets befolkning ska säkerställas i framtiden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1172 av Ola Möller (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att tillräckliga kapitalkrav ställs på bankerna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1181 av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snara åtgärder av de slag den parlamentariska riksbanksutredningen och Försvarsberedningen föreslår för att trygga tillgången på kontanter samt stärka deras ställning som betalningsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1237 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om engagemangsrapporter för borgensåtaganden och andra ansvarsförbindelser för privatpersoner och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1347 av Jan R Andersson (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att slopa framtida krav på sluten kontanthantering för mindre butiker och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1391 av Jonas Eriksson och Janine Alm Ericson (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av lokal närvaro av bankverksamhet och bankkontor på landsbygden och på andra platser där tillgängligheten till banker i dag är låg och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad konkurrens och transparens i banksektorn när det gäller villkor för kontanthantering, in- och utlåning, räntor och krediter för företagare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1503 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en fungerande kontanthantering i landsorten ska kunna åstadkommas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1621 av Mathias Tegnér (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av gröna obligationer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en grön investmentbank och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1665 av Marlène Lund Kopparklint och Sten Bergheden (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa och öka förtroendet för försäkringsbolagens medicinska rådgivning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sköta tillsynen i sådana ärenden som rör medicinsk rådgivning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1745 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att bankerna enligt lag åläggs skyldighet att tillhandahålla en proportionerlig nivå av kontanthantering i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1773 av Mikael Dahlgvist m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontanthantering i glesbygd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av närhet till lokala bankkontor och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1808 av Azadeh Rojhan Gustafsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över sparbankernas möjligheter att ta in externt kapital och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1917 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den finansiella sektorn bör utveckla policyer för att motverka särbehandling av företagare utifrån kön och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2031 av Mats Persson m.fl. (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa det skärpta amorteringskravet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om svenskt medlemskap i den europeiska bankunionen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2395 av Magnus Ek (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att införa en svensk version av regulatory sandboxes och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga ansvaret för en fungerande kontanthantering i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2428 av Ola Johansson m.fl. (C):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utformning av amorteringsregler som värnar den finansiella stabiliteten utan att skapa orimligt höga trösklar till eget boende och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2488 av Per Åsling (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra förslagen i Riksbankskommitténs betänkande om kontanthantering och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2491 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av sparbankslagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheten för sparbanker att ta in externt kapital och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det svenska regelverket för banker behöver ses över i syfte att åstadkomma en proportionalitet och rimlighet i användningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2524 av Per Åsling och Peter Helander (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utjämna risktagandet i företagande så att kreditvärdigheten inte längre beror på var i landet företaget är beläget och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2649 av Saila Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunders behov av kontanthantering och betaltjänster i lagen om betaltjänster och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2722 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta utreda förutsättningarna för Sverige som hemvist för försäkringsrelaterade instrument och återkomma med förslag som gör det möjligt i enlighet med motionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2732 av Maria Ferm m.fl. (MP):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för privatpersoner att spara klimatsmart i gröna sparkonton och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2735 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om olika betallösningar, såsom kontanter, kort och sms, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Finansinspektionen i uppdrag att se över hur regelverket i banksektorn kan förenklas för små aktörer så att konkurrensen kan öka och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2815 av Pål Jonson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över bankers närvaro i landsbygdskommuner och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2830 av Mats Green m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra regelverket kring finansiella rådgivare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2831 av Mats Green m.fl. (M):

46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp amorteringskravets effekter på hushållens övriga sparande och tillkännager detta för regeringen.

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om behov finns av stödåtgärder såsom informationsinsatser och rekommendationer för att uppnå ett ökat bosparande bland unga och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2914 av Larry Söder m.fl. (KD):

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställa förutsättningarna för bostadslån på ägarlägenheter med bostadsrätter och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2940 av Rebecka Le Moine (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att diversifiera Sveriges banksystem på lokal, regional och statlig nivå så att en högre andel av bankerna blir offentligt och kooperativt ägda, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en CDFI-plattform bör etableras och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de lokala sparbankernas villkor bör förbättras och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Offentlig utfrågning om finansiell stabilitet och regelverkets effektivitet den 5 februari 2019

Ordföranden Elisabeth Svantesson (M): Jag hälsar välkommen till finansutskottets öppna utfrågning om finansiell stabilitet: Tio år efter finanskrisen – är regelverken effektiva?

Vi har fem gäster. Fyra av dessa gäster ingår i Finansiella stabilitetsrådet, som träffas ett par gånger per år. De ska få göra föredragningar och berätta för oss om hur de ser på den finansiella stabiliteten. De ska också svara på frågan om regelverken är effektiva eller inte. Jag hälsar finansmarknadsminister Per Bolund, riksbankschef Stefan Ingves, riksgäldsdirektör Hans Lindblad och Finansinspektionens generaldirektör Erik Thedéen välkomna. Jag välkomnar också Johanna Lybeck Lilja, strategisk rådgivare på Nordea, som ska kommentera lite senare i programmet. Varmt välkomna allesammans!

Vi börjar med inledande presentationer av Erik Thedéen, Hans Lindblad och Stefan Ingves. Därefter lämnar vi ordet till finansmarknadsministern.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Ordförande! Jag löptränar en del, och ibland frågar man sig varför. Någon kanske säger välbefinnande, men det är också för att vara beredd om det krisar. Det gjorde det i morse. Tunnelbanan stod i stort sett still, så jag sprang Drottninggatan ned och är ändå rätt okej. Jag återkommer till detta med motståndskraft och att det gäller att vara förberedd.

Nåväl, jag ska tala om det aktuella läget för den finansiella stabiliteten. Det blir i mångt och mycket baserat på vår stabilitetsrapport.

Jag ska börja med att tala lite om kredittillväxten. Kredittillväxten fortsätter att vara mycket stark i svensk ekonomi, men bilden visar att den lite håller på att byta skepnad. De gula staplarna visar kredittillväxten i hushållssektorn, och de blå och röda är i den sammantagna företagssektorn. Som ni ser börjar kredittillväxten i hushållssektorn dämpas. Vi har en årlig tillväxt i bolån på sisådär 5,6 procent. Även kredittillväxten för blancokrediter och den typen av krediter dämpas något men ligger på en högre takt. Men det går som sagt mycket starkt i företagssektorn. Tittar vi på skulder i relation till bnp i företagssektorn ser vi att de börjar nå nivåer som vi inte tidigare sett. Skälet är förstås detsamma som i hushållssektorn, nämligen det låga ränteläget och den goda konjunkturen.

Jag tänkte säga något om bostadspriser och omsättning på bostadsmarknaden eftersom det är stort fokus på det och också ofta kopplat till våra åtgärder. Bilden visar bostadspriser i riket: total, villor och bostadsrätter. Förra året, 2018, steg priserna totalt sett med 2 procent. Det fanns lite variationer över landet; bostadsrätter i Stockholm gick ned ett par procent medan villor i Malmö gick upp 8 procent. Det är bra att ha med denna bild eftersom vi alltså

inte har ett fortsatt fall på bostadsmarknaden, utan trenden är svagt stigande. För svensk samhällsekonomi är detta en bra utveckling. Det är mycket bättre att ha denna utveckling än att ha skenande bostadspriser – även om de som har bostäder tenderar att tycka tvärtom.

Hur ser omsättningen ut? Här har funnits en diskussion om att våra åtgärder, fallande priser och annat skulle ha dämpat omsättningen på bostadsmarknaden, alltså andrahandsmarknaden för bostadsrätter och villor. Bilden visar hur det såg ut 2018 jämfört med ett snitt 2014–2017. Som ni ser var 2018 ett mycket bra år då det omsattes mer än genomsnittet. Jämför vi 2018 med 2017 är det exakt samma omsättning. Vi ser dock en viss effekt av det skärpta amorteringskravet i början av året. Omsättningen gick upp lite extra i februari 2018 och dämpades sedan i mars och april, och vi införde ju det skärpta amorteringskravet i mars. Här kan man alltså skönja en liten amorteringskravseffekt. Men den sammantagna bilden är att omsättningen på bostadsmarknaden är densamma eller något högre än den har varit de senaste åren.

Detta inbegriper inte nyproduktion, som har haft en svag utveckling. Enligt min uppfattning är det dock mer kopplat till att det är just nyproduktion snarare än att bostäderna är svåra att belåna.

Vi har haft en utveckling under senare tid där riskpremierna har stigit. Vi uttryckte i vår stabilitetsrapport en oro för låga riskpremier, alltså när det är liten skillnad mellan räntan på riskabla obligationer, i detta fall illustrerat med företagsobligationer, som i alla fall är mer riskabla än statspapper. Denna skillnad hade minskat kraftigt, vilket kunde vara ett tecken på det som på engelska brukar kallas för hunt for yield, alltså att man jagar en avkastning när avkastningen på säkra papper är extremt låg. Skillnaden har dock ökat under senare tid, och det är inte ett svenskt fenomen utan ett globalt fenomen.

Jag tycker att detta i kombination med utvecklingen på bostadsmarknaden, där det inte är självklart att priserna alltid går upp, och att det inte är självklart att riskpremier alltid är låga är en mycket god utveckling för finansiell stabilitet. Det innebär att hushåll, företagssektor och andra investerare kommer att tänka efter lite mer innan de går in i stora och tunga investeringar som innebär risk. Det är i grund och botten mycket bra för finansiell stabilitet.

Hur ser bankernas motståndskraft ut? Det är en svår fråga att besvara. Man kan lägga upp kapitalnivåer, riskvägda eller mot totala tillgångar, och då säger det något. Man kan också försöka mäta på andra sätt. Här har jag försökt illustrera hur svenska banker klarar sig i de stresstester som riggas av Europeiska bankmyndigheten, EBA. De scenarier som ligger bakom dessa har jag, Stefan Ingves och andra varit med och diskuterat i Europeiska systemrisknämnden.

Boprisfallet till höger på grafen visar att det svenska boprisfall som antas i dessa stresstester är mycket kraftigt, nästan 50 procent ned på bostadspriser och drygt 40 procent ned på kommersiella fastigheter. Man antar ett bnp-fall på 10 procent i nivåskift över tre år. Jag tycker att det är bra att det stressas

hårt, och bilden visar i alla fall en indikation på att det finns en motståndskraft i banksystemet som vi menar är tillfredsställande.

Man ska dock ta dessa stresstester med en stor nypa salt. Det är ett av de dåliga sätt vi har att försöka illustrera vad som händer i verkligheten, det vill säga det är oerhört svårt att göra detta, men det här är i alla fall ett av de verktyg vi har.

Låt mig summera. Vi har en något dämpat kredittillväxt hos hushållen, men fortfarande växer krediterna i hushållssektorn mycket snabbare än disponibel inkomst. Vi ser en ökad skuldsättning hos företagen, och då framför allt i marknadsfinansiering, det vill säga företagsobligationer och liknande instrument. Vi ser en stabiliserad bostadsmarknad och en oförändrad omsättning. Det är i grund och botten bra för svensk samhällsekonomi. Vi ser en välkommen normalisering av riskpremierna, vilket jag tror kommer att innebära en mer sund syn på risktagande i hushållssektorn och företagssektorn och på finansiella marknader generellt sett. Jag menar att vi har en tillfredsställande motståndskraft i banksektorn men att det alltid är viktigt att vara vaksam.

Hans Lindblad, Riksgälden: Den makroekonomiska utvecklingen i Sverige har börjat mattas av. Till en del beror det på internationella omständigheter, helt enkelt sämre utsikter i omvärlden, men även på svagare bostadsinvesteringar och en svagare utveckling av den privata konsumtionen här hemma.

Den finansiella stabiliteten i Sverige är god, men det finns risker som kan påverka både konjunktur och stabilitet. Även om vi ser en normalisering av riskpremierna, som Erik Thedéen sa, har de varit låga under lång tid. Investerare har alltså inte krävt så mycket betalt för att ta på sig risk, och det är möjligt att ivern till avkastning på avkastning har drivit upp riskerna för högt. I Sverige är den största risken hushållens snabbt stigande skulder. Men precis som Erik Thedéen sa måste man hålla ögonen på exempelvis växande skulder i fastighetsbolag. Den kommersiella fastighetssektorn är stor, konjunkturkänslig och med en stor andel lånefinansiering.

Andra risker ligger i att bankverksamhet handlar om förtroende; det är en förtroendebransch. Brister det, exempelvis på grund av penningtvätt, kan det få stora konsekvenser för den enskilda banken men också för tilltron till systemet som helhet, vilket kan bli allvarligt.

Jag vill också lyfta fram cyberhot. Den finansiella sektorn är extremt utsatt. Konsekvenserna av intrång och störningar kan bli fullständigt förödande. Här är jag orolig och menar att vi har bråttom att rusta oss bättre.

Till oron kommer att internationella banker både är olönsamma och har en förhållandevis stor mängd problemlån, och de har inga bra lösningar på hur de ska hantera detta. I Sverige finns sårbarheter och risker, men vi har byggt motståndskraft. Vi har tuffare krav och regler än omvärlden. Vissa hävdar att dessa regler är för tuffa och att vi har gått för långt i Sverige. Till dem vill jag säga två saker. För det första: Finansiella kriser är något av det absolut mest

kostsamma som kan drabba ett samhälle, och då kan priset för åtgärder nästan inte vara för stort. För det andra: Dessa tuffare regler har sammantaget gjort banker i Sverige tryggare och säkrare, vilket har sänkt deras finansieringskostnader totalt. Detta har bidragit till att de är mer lönsamma än sina europeiska konkurrenter. Detta är alltså i grunden bra även för bankerna.

Bilden visar hur dåliga lån, nödlidande krediter, ser ut i olika länder, och vi ser att Sverige ligger bra till och att stora länder i Europa har betydande bekymmer.

Vi stabilitetsmyndigheter har under lång tid påpekat riskerna i hushållssektorn. Svenska hushåll måste klara en normalisering av ränteläget, och det kanske betyder minst en fördubbling av räntan. När jag håller föredrag brukar jag fråga publiken hur många som har upplevt en femårig boränta på över 4 ½– 5 procent. Handuppräckning! Ni är några stycken, men det är ganska många som inte har gjort det. Jag har också fått höra synpunkten att regeringen aldrig kommer att tillåta en fördubblad ränta. Då blir jag mörkrädd. För mig och Per Bolund, som i en intervju berättat om hur 500 procent sved vid första bostadsköpet, är en ränta på 5 procent en låg ränta på bolån. Det är alltså viktigt att hushållen förstår att en normalisering av ränteläget kan betyda en fördubbling av räntekostnaden.

Till följd av att vi har höga skulder och att många lån har tagits till rörlig ränta är hushållen extremt känsliga för ränteförändringar. En sak som skulle kunna minska detta är att binda räntorna. Det är gynnsamt för hushållen att binda nu eftersom skillnaden mellan en kort rörlig ränta och en lång bunden ränta är näst intill obefintlig. Med en större andel bundna räntor skulle penningpolitiken inte bli lika högpotent, men det skulle öka den finansiella stabiliteten, vilket vore bra.

Vi har sedan länge behövt en samlad och mer samordnad diskussion om de olika åtgärder som behövs för att hantera de strukturella problem som driver skuldsättningen. Vi har listat en rad saker som har diskuterats eller bör diskuteras. Det är ränteläge, ränteavdrag, beskattning, regelverk, hyresmarknad och fördelningseffekter.

Som en sista bild tänkte jag ta ett exempel. Anta att vi behöver strama åt efterfrågan på lån och gör det med ett halverat ränteavdrag eller genom att höja räntan med 45 baspunkter. Det ger samma effekt för hushållen, ungefär 12 miljarder i inkomstindragning givet oförändrade vinstmarginaler hos bankerna.

Men effekterna på statens finanser är väldigt olika. I det första fallet med minskat ränteavdrag stärks de offentliga finanserna med 12 miljarder kronor som kan används till något annat. I det andra fallet försvagas de offentliga finanserna med 11 miljarder. För det första ökar hushållens räntekostnader, vilket ökar ränteavdragen med 6 miljarder. För det andra ökar räntekostnaderna för statsskulden med 5 miljarder. Staten går alltså back 11 miljarder.

Med en höjd ränta försvinner dessutom resurser ut ur landet som skulle kunna användas här i stället, och det beror på att banker till stor del ägs och finansieras av utlänningar.

Om detta skulle jag gärna höra mer diskussion.

Stefan Ingves, Riksbanken: Stort tack för att jag får komma hit och prata om finansiell stabilitet! Det blir kanske inte så dramatiskt annorlunda än tidigare talare, för vi talar ju om samma sak.

För närvarande är den stora frågan hushållens stora skuldsättning och de väldigt räntekänsliga hushållen. Sverige är i en annan situation i dag än för 20 år sedan. För 20 år sedan hade vi en hög statsskuld men förhållandevis låg skuldsättning bland hushåll och företag. I dag är det precis omvänt, vilket innebär att det är hushållens höga skuldsättning som är den största risken i svensk ekonomi.

I dag har vi låga räntor, och vi har haft låga räntor ett tag. Men man ska kanske inte anta att det kommer att vara så hur länge som helst. Låt mig ge ett enkelt räkneexempel på vad det handlar om. Om bolåneräntan skulle öka från 2 till 4 procent och ett hushåll önskar ha kvar exakt samma konsumtionsutrymme ska man låna mycket mindre än tidigare, vilket kräver att bostadspriserna ungefär halveras. Jag säger inte att det kommer att gå på det sättet, för någon kommer givetvis att dra ned på sin konsumtion eller välja att bete sig lite annorlunda. Men det fångar ändå något av vad detta handlar om, och vi behöver därför tänka igenom hur vi ska hantera det läge vi har hamnat i.

Diskussionen om vad som behöver göras har vid det här laget pågått i många år, och det är slående att så här långt handlar nästan alla åtgärder vad gäller svensk bostadsmarknad endast om nytulning, aldrig om vare sig stocken av lån eller den utestående stocken av bostäder. Om vi fortsätter på detta sätt kommer det att ta oändligt lång tid innan vi anpassar oss och hanterar dessa frågeställningar.

Det är välkänt vid det här laget hur åtgärdslistan ser ut. Det finns en lång lista på olika förslag som har att göra med bostadsmarknadens sätt att fungera – eller snarare bostadsmarknadens sätt att inte fungera. Riksgälden visade listan, så jag tänker inte upprepa den.

I detta sammanhang och givet bristen på andra åtgärder när det gäller att hantera bostadsmarknadens dysfunktionalitet är amorteringskravet en korrekt åtgärd. Om inte ytterligare åtgärder vidtas vad gäller finanspolitiken och utbudet av bostäder kommer vi säkert under lång tid att leva i en värld där ytterligare makrotillsynsåtgärder nästan blir det enda sättet att lappa och laga för att hålla i systemet i sin helhet.

Varför tar jag upp denna fråga? Jo, för att det svenska banksystemet är sårbart, stort, koncentrerat och sammanlänkat. Därutöver har en av grundbultarna i bankverksamhet alltid varit fastigheter som säkerhet för lån på ett eller annat sätt. Tittar vi på pajdiagrammet ser vi att 81 procent av svenska

bankers lån har fastigheter, antingen bostäder eller kommersiella fastigheter, som säkerhet på ett eller annat sätt. Samtidigt är svenska banker stora på den internationella kapitalmarknaden, för det är därifrån en betydande del av finansieringen kommer. Detta innebär att det är av yttersta vikt att förtroendet för den svenska bostadsmarknaden bevaras eftersom det är så här detta system hänger ihop. Därför är det givetvis väldigt viktigt att hålla ihop detta.

Viktigt när det gäller bankerna som sådana är att de har tillräckligt eget kapital. Svenska banker har i genomsnitt en låg bruttosoliditet om man jämför med många andra banker på annat håll i världen. Det är också viktigt att bankerna sköter sin likviditet och har tillräckligt med likvida tillgångar, till exempel i svenska kronor. Tittar vi på vilka likvida tillgångar svenska banker har haft över tid kan vi dessvärre se exempel på banker vars svenska kronor skulle räcka i enbart några dagar, vilket inte är acceptabelt.

Riksbanken är också på väg att ändra valutareservens sammansättning så att vi håller fler valutor än vad vi har hållit tidigare och ser till att vi håller valutor där likviditetsriskerna visavi banksystemet är som störst.

Låt mig hoppa till ett helt annat ämne, cyberrisker. Det är en fråga som har seglat upp och fått allt större aktualitet eftersom det i dag är allt svårare att svara på frågan: Var är mina pengar? Det är också allt knepigare att hantera frågeställningar inom detta ämnesområde på ett sådant sätt att pengarna inte försvinner i en önskad riktning. Detta har att göra med att alla de datasystem vi talar om är sammanlänkade såväl inom landet som över landets gränser.

Vad man ska göra inom detta område är inte helt enkelt att svara på, för världen ändras. Den tekniska utvecklingen går snabbt, och på ett eller annat sätt höjs också ribban så att det som tedde sig rimligt i förrgår kanske inte alls räcker till i morgon.

Riksbanken arbetar på en rad olika sätt med denna typ av risker. Vi är i färd med att börja använda ECB:s ramverk Tiber, som är ett standardiserat sätt att testa cyberrisker på inom den finansiella sektorn.

Efter något eller några års arbete ger det oss, tillsammans med finanssektorn i sin helhet, en bättre möjlighet än tidigare att se vad man klarar av när det gäller att hantera denna typ av risker på olika håll inom den finansiella sektorn.

Ännu en aktuell fråga – men som inte är aktuell i den meningen att vi talar om nästa månad eller så – är att vi i dag, givet den tekniska utvecklingen, har ett betalningssystem i ganska stor förändring. Kontantanvändningen minskar och har minskat snabbt på senare år. Det skaver en del hos allmänheten när det gäller denna fråga, men det ska jag inte gå in på i dag.

Den tekniska utvecklingen ger helt nya förutsättningar för vad man kan göra i framtiden, och det innebär att om vi inte funderar igenom dessa frågor ganska noga i detta land är det möjligt att vi så småningom får en betalningsrörelse som bedrivs helt och hållet i privat regi och som kommer att vara koncentrerad till ett fåtal stora kommersiella aktörer.

Det ställer också frågan om hushållen ska få möjlighet att spara och betala i riskfria centralbankspengar eller inte på sin spets. Det är därför vi sysselsätter oss med dessa frågeställningar.

Vad vi behöver besvara någon gång under kommande år är frågan vad centralbankspengar är och vem som ska kunna hålla dem i en ny i allt väsentligt helt digital värld.

Låt mig sammanfatta. Vi har ett stort sammanlänkat finansiellt system som är sårbart. Den stora frågan i dagsläget är hushållens höga skuldsättning. Utöver det behöver vi fundera igenom den tekniska utvecklingen, både för att åstadkomma hög säkerhet i alla system i Sverige och för att vi har en ganska snabb förändring av betalningssystemet.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Fru ordförande! Till skillnad från Erik Thedéen är jag inte i första hand joggare utan cyklist, och på cykelbanan i dag var det både si och så med stabiliteten. Men jag håller med om att man för att komma fram helskinnad måste förbereda sig, träna och ha den tekniska utrustningen på plats.

Därför är jag tacksam för att finansutskottet ordnar denna typ av utfrågningar och diskussioner om finansiell stabilitet. Det är ett sätt för oss alla att ha denna fråga högt upp på dagordningen, kunna utbyta erfarenheter och kunskaper, ha blicken fäst i framtiden och kunna fånga upp oros signaler tidigt och agera på dem.

Finansiell stabilitet kan ju tittas på från många olika synvinklar, och jag vill följa upp de utmärkta beskrivningar som Riksbanken, Finansinspektionen och Riksgälden har gett oss genom att berätta om regeringens syn på några aktuella frågor på detta fält.

Men innan jag går in specifikt på finansiell stabilitet ska jag börja med en mer övergripande ekonomisk utblick. Jag kan konstatera att vi kommer från ett läge med högkonjunktur med goda ekonomiska förhållanden, hög sysselsättningsgrad och låg statsskuld, delvis som en konsekvens av den förra mandatperiodens förebyggande proaktiva åtgärder. Nu pekar dock flera tecken på att vi rör oss mot en avmattande konjunktur. Då finns ett antal risker, och några av dem har vi redan hört om här i dag.

De senaste årens reformagenda har samtidigt gjort att vi på området finansiell stabilitet står bättre rustade inför en oviss framtid. Bankerna har högre kapitaltäcknings- och likviditetskrav. Ett resolutionsramverk är på plats, och Finansinspektionen har som makrotillsynsmyndighet fler och bättre verktyg. Sammantaget har motståndskraften stärkts tydligt, och det har lett till att det finansiella systemet är robustare och bättre rustat i dag än det var före krisen.

Hushållens ökande skuldsättning, som har ökat under lång tid till nivåer som internationellt sett är höga, har gjort att regeringen har behövt vidta åtgärder för att bemöta denna oroande utveckling. Därför finns de båda amorteringskraven, riskviktsgolvet och bolånetaket, vilket har gjort att

utvecklingen har bromsats. Bostadspriserna har stabiliserats, amorteringskulturen har blivit sundare och riskerna har minskat för både enskilda hushåll och det finansiella systemet i stort.

Nu har vi en ny politisk situation i Sverige, och i och med januariavtalet, som Miljöpartiet och Socialdemokraterna slöt tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna, kommer ett antal reformer på bostadssidan att genomföras under mandatperioden. Dessa strukturella reformer ger förutsättningar att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt. Vi kommer också att göra en större skatteöversyn, där vi tydligt har pekat på att det ska ha bäring på en bättre fungerande bostadsmarknad.

Jag är inte bara finansmarknadsminister utan också nyttillträdd bostadsminister, och när bostadsfrågorna nu flyttar in på Finansdepartementet tror jag att det finns förutsättningar att föra den politiken närmare de stora ekonomiska besluten. Därmed finns det förutsättningar att också ta sig an dessa sammankopplande frågor med en större helhetsansats, vilket jag tror är bra.

Låt mig också nämna några orosmoment som vi kan se framför oss vad gäller finansiell stabilitet. Vi kommer som väl känt från ett läge med exceptionellt låga räntor under lång tid i såväl Sverige som andra länder. Allt annat lika har dessa billiga pengar ökat priserna på tillgångar såsom fastigheter, aktier och obligationer.

Vi vet ännu inte vad en normalisering av räntenivåerna skulle kunna föra med sig, i synnerhet när många hushåll har korta räntebindingstider och därmed också en hög räntekänslighet. Det är en fråga att hålla ögonen på.

Självklart har vi ansvar för att göra allt vi kan för att säkra stabiliteten i vårt land. Men det är också viktigt att se att vi i hög grad även är beroende av vad som sker i vår omvärld. Därför vill jag nämna några orosmoln av mer global karaktär som jag ser som potentiella hot mot vår stabilitet.

Vi har en geopolitiskt alltmer osäker värld som tycks röra sig från en mer liberal ordning med frihandelsfokus mot en värld med större inslag av auktoritära stater och protektionism. Ordet handelskrig, som ständigt cirkulerar, inger såklart oro, inte minst för ett litet, exportberoende land som Sverige.

I och med Storbritanniens utträde ur EU skapas självklart också osäkerhet, inte minst på de finansiella marknaderna. London är ju ett centralt nav för det finansiella systemet. Dessutom förlorar Sverige här en viktig samarbetspartner och vår kanske viktigaste bundsförvant på finansmarknadsområdet i EU-politiken. Därför beklagar vi självklart Storbritanniens utträde ur EU, men jag vill också poängtera att vi arbetar hårt för att det ska ske på ett ordnat och säkert sätt. Vi har vidtagit flera åtgärder för att se till att övergången kan ske kontrollerat.

Jag är glad att myndigheterna har lyft frågan om cyberhot, för det är en aktuell fråga. Vi har sett cyberhot formera sig och bli relevanta i vårt samhälle. Om ett allvarligt cyberintrång skulle ske på finansmarknaden finns risker för

att förtroendet både för finansmarknaden och för det finansiella systemet och ytterst stabiliteten i det finansiella systemet hotas.

Här finns framför allt bara ett sätt att arbeta, och det är förebyggande, för att se till att finansmarknaden och landet i övrigt står väl rustade inför en oviss framtid med åtgärder från de finansiella myndigheterna, de finansiella aktörerna och självklart från de säkerhetsuppehållande aktörerna i vårt samhälle. De har en stor uppgift där.

Jag vill lyfta en fråga som inte har varit uppe än så länge i dag. Det gäller den förändrade miljön och klimathotet, som enligt många bedömare också är en fråga som har stor bäring på den finansiella stabiliteten. Vi vet att klimatförändringen leder till direkta risker för aktörer i form av torka, översvämningar, skogsbränder och många andra klimateffekter som kan påverka olika branscher direkt. Men det finns också tydliga övergångsrisker. När världen rör sig mot mer förnybar energi bort från de fossila bränslena finns risker att de som är högt investerade i fossiltunga aktiviteter ser sina pengar och sina investeringar försvinna. Det kan också vara en stor risk för den finansiella stabiliteten på längre sikt.

Därför är jag glad över att Sverige har varit föregångare på detta område. Vi har vidtagit många viktiga åtgärder. Men också EU-kommissionen har nu lyft hållbarhetsfrågorna på ett helt nytt sätt, som verkligen ger dem relevans för finansmarknadsområdet. Jag tror att ett mer långsiktigt och hållbart tänkande behöver genomsyra alla finansiella beslut så att också morgondagens ekonomi går ihop med de målsättningar som vi har gjort och med det aktiva arbete som Parisavtalet beskriver att vi ska göra.

För att sammanfatta: Storbankerna i Sverige har nu en större motståndskraft än man har haft tidigare, och vi står starkare rustade inför utmaningarna än vi gjorde innan den förra finanskrisen. Föränderliga tider innebär att regeringen och myndigheterna hela tiden måste arbeta och vara på tårna för att identifiera potentiella risker och bemöta obalanser och störningar som kan komma att uppstå. Här vill jag poängtera att arbetet med att upprätthålla den finansiella stabiliteten är ett arbete som aldrig blir klart. Vi kommer alltid att behöva arbeta med att förstärka stabiliteten och ständigt observera nya företeelser och risker och möta dem.

Jag är mycket glad för och imponerad av den fantastiska kompetens som finns inom våra expertmyndigheter och när vi samarbetar i Stabilitetsrådet. Jag tycker att den dialog som vi har där är en bra garant för att vi ska ha möjligheter att bemöta riskerna på bästa möjliga sätt.

Inom Finansiella stabilitetsrådet har vi nyligen haft en stor krisövning tillsammans med våra nordiska och baltiska grannar med flera hundra deltagare. Detta är ett sätt att träna inför kommande risker och att identifiera potentiella problem med krishantering. Det kan till exempel vara att koordinering mellan aktörer fungerar så bra som möjligt och att kommunikationen fungerar både inom och, inte minst, mellan länderna. Jag ser Stabilitetsrådet som en viktig instans som har stort värde när det gäller att

hela tiden se till att finansiell stabilitet står högt på agendan även under högkonjunkturer, när risker traditionellt sätt brukar byggas upp.

Arbetet är som sagt aldrig klart. Det finns alltid mer att göra. De inhemska utmaningarna i form av hushållens höga skuldsättning och bostadsmarknadens funktionssätt behöver bemötas. Som nybliven bostadsminister och finansmarknadsminister hoppas jag kunna ta ett större helhetsgrepp på frågorna framöver.

Med det sagt vill jag tacka utskottet för ett bra initiativ och för inbjudan att komma hit och tala.

Ordföranden: Då ska vi gå över på den andra delen av utfrågningen. Vi kommer nu till själva temat, nämligen om regelverken är effektiva. Jag hoppas att vi som sitter här på podiet men också finansutskottets ledamöter ska kunna få en spännstig diskussion. Om man har varit med de här tio åren kan man konstatera att vi har välkapitaliserade banker. Men vi har också fått en enorm reglering av finansmarknaden. En del skulle säga att den är överreglerad; andra skulle säga att vissa delar av finansmarknaden är underreglerad. Framför allt kan man fråga sig om det vi har gjort under dessa tio år är effektivt. Det ska bli spännande att se om det råder samstämmighet bland ledamöterna och även från vår gäst.

I detta läge vänder vi på talarordningen och låter Stefan Ingves börja. Alla talare har tio minuter var, och jag kommer att vara ganska tuff med dessa tio minuter eftersom vi sedan ska släppa in finansutskottets ledamöter för att ställa frågor och kommentera.

Stefan Ingves, Riksbanken: Stort tack för att jag har fått möjligheten att inleda när det gäller denna fråga! Det är såklart lättare att prata med facit i hand än när man sitter mitt i det hela och undrar vilka åtgärder som ska vidtas. Låt mig försöka måla en bild av vad som hände för tio år sedan och då måla med en ganska bred pensel, för på tio minuter kan man såklart inte fördjupa sig i alla detaljer.

Från ett svenskt perspektiv gav finanskrisen framför allt upphov till likviditetsproblem för de svenska bankerna. Men låt mig börja lite utanför landets gränser innan jag kommer in på det. Bekymren inleddes på den amerikanska bolånemarknaden 2005 när räntorna började stiga och allt fler fick svårare att betala. År 2007 blev problemen ännu större, och det hela kulminerade i

Lehman Brothers konkurs den 15 september 2008. Det innebar i grunden att förtroendet försvann för det globala finansiella systemet på ett sådant sätt att väldigt många marknader slutade fungera. Det är tyvärr så att marknader alltid fungerar som sämst när du behöver dem som mest. Det var ungefär det som inträffade just då.

Detta var i och för sig inte något helt och hållet nytt. Det påminner lite om vulkanutbrott i den meningen att man långt innan det inträffade kände att något

var på gång. Men precis som med vulkanutbrott är det svårt att säga när, var och hur det stora utbrottet kommer att ske. Det får man resonera om efteråt.

För Sveriges del kom detta att handla om likviditet eller brist på likviditet i det finansiella systemet, inte minst den smitta som vi råkade ut för som en konsekvens av de stora ekonomiska svårigheter som svenska banker hade varit med om att skapa i Baltikum. Riksbankens bedömning när detta gick av stapeln var att det var motiverat att hjälpa och stärka de baltiska länderna i stället för att inte göra det. Alternativet hade varit att få in alla problem i den svenska ekonomin via de svenska bankerna. Detta ledde till att vi deltog i en lång rad olika räddningsaktioner när det gäller att hantera de baltiska länderna.

Parallellt med detta fick också Island allt större problem. Man skulle kunna säga att Island väl egentligen inte spelar någon roll för den svenska ekonomin. Det ligger någonting i det. Så är det, men samtidigt var också isländska banker verksamma i Sverige. Det var därför angeläget och viktigt att inte heller få in en smitta från det hållet. Av den anledningen deltog Riksbanken i diverse olika arrangemang med Norge och Danmark när det gällde att hantera frågan.

Sverige som ekonomi kom att drabbas ganska hårt av detta, även om problemen inte var hemmagenererade i den svenska ekonomin. Det hade framför allt att göra med att vi är oerhört exportberoende, att världshandeln gick i stå och att vi fick in en hel del smitta från de baltiska länderna eftersom svenska banker var så dominerande i den baltiska bankmarknaden. Detta krävde, vilket vid det här laget är välbekant, drastiska policyåtgärder. Räntorna sänktes ganska snabbt och koordinerat i hela världen, och det ledde så småningom till det som vi kallar för minusränta i Sverige. Där är vi fortfarande.

Men det ledde också till en kraftig expansion av olika centralbankers balansräkningar, så också i Sverige. Det ser man tydligt på den graf jag visar här. Också Riksbankens balansräkning växte på ett sätt som inte var helt annorlunda än andra länders, dock i det tidiga skedet inte i riktigt samma skala som på annat håll. När det gäller vad som har hänt de senaste tio åren har den ekonomiska politikens utformning i mycket stor utsträckning egentligen handlat om att ingenting blev som vi trodde. Det har handlat om efterdyningarna av den stora globala finanskrisen. Det gäller både dagens diskussion om finansiell stabilitet och penningpolitik som sådan.

Jag tar nu perspektivet med Riksbankens balansräkning. Den växte, som jag sa, kraftigt och väldigt snabbt under denna tidsperiod. Det hade, framför allt under en period, att göra med att svenska banker inte – och för den delen inte heller många andra banker på annat håll i världen – kunde finansiera sig, framför allt inte i amerikanska dollar. Vad som också är slående om man tittar på detta lite grann i efterhand är att den svenska valutasreserven inte hade räckt till under perioden om vi inte också hade fått ett tillskott från den amerikanska centralbanken. År 2008 kom vi också att ge nödkrediter till två banker,

Kaupthing Sverige och Carnegie Bank. Men jag ska inte gå in på detta i detalj. Om man försöker sammanfatta detta verkligt maximalt är den graf jag

visar här ett sätt att beskriva vad finanskriser innebär och vad de leder till. Här ser vi svensk bruttonationalprodukt och hur den har vuxit sedan 50-talet. Vi ser två grå fält som visar vår egen stora finanskris på 90-talet och den globala finanskrisen under 2000-talet. Det som är slående när man tittar på grafen är att man aldrig kan ta igen det man har förlorat på en finanskris. En finanskris förblir en kostnad för folkhushållet långt, långt in i framtiden. Därför är det för det första naturligtvis mycket angeläget att förhindra att kriserna uppkommer och för det andra angeläget att vi i den mån de ändå gör det har förmågan att hantera dem på ett effektivt sätt.

Vad har vi då gjort på senare år när det gäller att hantera det här? Vi har fått en rad nya internationella institutioner: Financial Stability Board på global nivå, SSM, Esma, Eiopa och ESRB på europeisk nivå. Vi har jobbat oerhört intensivt med att förbättra verktygslådan. Det har lett till att vi i dag har mer och bättre kapital i bankerna. Vi har likviditetskrav, vilket inte fanns före krisen. Vi har ett resolutionsramverk som ger bättre vägledning nu än tidigare när det gäller hur man ska reda ut en bank som har gått under. Vi har också högre kapitalkrav på systemviktiga banker.

Jag är fortfarande ordförande i den institution som kallas för Basel-kommittén, där man på global nivå förhandlar om regelverken. Om det som ligger under ytan här är rätt eller fel får framtida generationer avgöra. Det är ungefär 1 500 sidor oerhört tekniska regelverk som ligger under ytan när man sammanfattar allt detta arbete. Man ska dock komma ihåg att arbetet bygger på minimikrav. Det betyder att för att det här ska bli någonting krävs nationell implementering. Eftersom det tog tio år att göra detta arbete finns det alltid en risk för att vi så att säga rustar oss för det förra kriget. Regelverken bygger på ett mycket stort antal kompromisser, och alla dessa kompromisser innehåller alltid något mått av nationell urvattning. Så fort bläcket har torkat när det gäller regelverken startar urvattningsprocessen ånyo. Det måste man vara observant på när det gäller detta, för i bankvärlden finns det ett nästan oändligt antal olika särintressen. Och de jobbar på som vanligt.

Hur ska vi då se på detta när det gäller Sverige? Å ena sidan har vi genomfört de här förändringarna, och det är bra. Å andra sidan är Sverige mer sårbart i dag än tidigare. Ett sätt att visa detta är att försöka mäta sårbarhet på lite olika sätt. Grafen ni ser till vänster här visar hur det ser ut i dagsläget om man fokuserar på lån – lån i förhållande till bnp, hushållslån, företagslån, höga huspriser och sådant. I det avseendet har inte riskerna försvunnit. Som många har påpekat tidigare i dag har vi med oss detta i ryggsäcken. Vi har gått igenom det alldeles nyss. Det gäller obalanser på bostadsmarknaden, räntekänsliga och högt skuldsatta hushåll och en stor koncentrerad och sammanlänkad banksektor.

Om det är någonting som vi lär oss av detta, om man funderar igenom vår egen finanskris på 90-talet och den stora globala finanskris som vi hade för tio år sedan, är det att det är viktigt att inte skapa onödigt stora hemmagjorda

obalanser i en liten, öppen ekonomi som den svenska. Det är det som gör att det är så oerhört viktigt att skapa ordning på den svenska bostadsmarknaden.

Mycket har sagts om detta redan. Vad behöver man göra där? En kombination av åtgärder krävs för att hantera obalanserna på svensk bostadsmarknad. Vår uppfattning är att bankernas bruttosoliditet behöver öka ytterligare. Jag har redan tidigare här på morgonen nämnt likviditet och likviditetshantering inklusive skarpare likviditetsregler i svenska kronor. Men det som också är viktigt här eftersom vi har en del gränsöverskridande bankverksamhet är att utländska myndigheter använder sig av regelverken på ett sådant sätt att man inte kan göra så kallat regelarbitrage bara för att man råkar vara en utländsk bank som verkar i Sverige.

Samtidigt är det från ett mer närstående riksbanksperspektiv viktigt att valutaservens storlek är tillräcklig inför nästa finanskris. Om historien ger oss någon vägledning är det så att oberoende av hur mycket vi snickrar på regelverken kommer nästa finanskris förr eller senare. Vår uppfattning är att Riksbanken har en naturlig roll i detta förebyggande arbete, och inte bara i kris.

Hans Lindblad, Riksgälden: Riksgäldens ansvarar för det första för insättningsgarantin, för det andra för förebyggande statligt stöd och för det tredje för någonting som kallas för resolution – ett sätt att hantera systemviktiga banker. Mitt uppdrag handlar alltså mest om att planera för och hantera en kris när den väl har kommit. Jag är lite grann den som städar upp när alla andra har misslyckats. Det kommer också att vara mitt fokus här i dag.

Jag tänkte dock börja med att sätta kyrkan mitt i byn och tala helt kort om vad en finanskris är för något. Det är en skuldkris; mycket svårare än så är det egentligen inte i grunden. Vad behövs då för att förhindra det? Starka offentliga finanser är bra att ha. Vi ska ha hushåll och företag som har ett rimligt risktagande och en rimlig skuldsättning. Vi ska incitament för instituts ledningar att inte ta på sig mer risk än vad som är samhällsriktigt. Vi ska ha välkapitaliserade banker, och vi ska robusta regelverk. Det innebär att vi ska ha ett trovärdigt finanspolitiskt ramverk, ett skattesystem som är lämpligt, en flexibel penningpolitik som tar hänsyn till finansiell stabilitet, kraftfulla mikro- och makrotillsynsinstitutioner och incitament för en korrekt hantering av kriser. Jag kommer till det lite senare. Vi ska också ha någonting som heter resolutionsbarhet. Det kan man översätta med att banker ska kunna hanteras i kris på det sätt som vi vill.

Mycket har hänt de senaste tio åren. Jag skulle kanske inte kunna berätta fullt lika mycket som riksbankschefen om kriser och hur det känns. Men jag var med för tio år sedan, och jag såg exportindikatorerna falla absolut lodrätt ned. När man sitter i beslutsställning blir man orolig. Man blir inte mindre orolig när den dåvarande Electroluxchefen ringer upp och säger att han inte bara har stoppat produktionen så att den är oförändrad utan att han har stoppat och infört noll produktion i 18 av 20 fabriker globalt. Bnp faller med 6 procent.

Vi tror att arbetslösheten ska explodera, att de offentliga utgifterna ska explodera och att sparandet ska implodera. Den känsla man har då går inte att beskriva. Det är väldigt mycket nerv och väldigt mycket adrenalin.

Vid finanskrisen 2008 hade vi dessutom egentligen bara insättningsgarantin att luta oss emot. Vi hade inte några övriga regler och ramverk. De regler och ramverk som fanns från 90-talskrisen var obsoleta. Vi som då satt i Stabilitetsrådet eller föregångaren till Stabilitetsrådet fick i stället i realtid fixa till ett ramverk och en lagstiftning alltmedan krisen rullade på. Det är ingen bra lösning.

Med enbart insättningsgaranti står man inför ett val mellan två egentligen ganska dåliga saker. Det ena är att låta systemviktiga banker gå i konkurs. Det provades med Lehman, och det gav förödande konsekvenser. Systemviktiga banker kan man inte låta gå i konkurs. Det andra är att stoppa in en ofantlig massa skattemedel i systemet. Det provade Irland, och man kan ju se hur det gick med deras offentliga finanser. Det stoppades in motsvarande 50 procent av bnp. I svenska termer skulle det betyda ca 2 500 miljarder. Båda dessa är riktigt dåliga alternativ. I Sverige lyckades vi bättre av en rad olika skäl. Vi hade starka statsfinanser, vi fick ett ramverk relativt snabbt på plats, vi ställde ut garantier som stabiliserade situationen men som aldrig behövde infrias med mera. Vi gjorde mycket, men vi hade också tur.

Åren efter Lehman togs principer fram globalt för hur kriser ska hanteras. Detta arbete är nu grunden för det europeiska krishanteringsramverket. Ramverket består av följande delar. Det första är en förstärkt insättningsgaranti. Denna garanti är 950 000 kronor per person och institut. Folk som sparar behöver inte vara oroliga. Riksgälden vet vem som har pengarna, var pengarna är och hur mycket pengar ni har. Ni behöver inte ringa till oss; vi skickar pengarna till er.

Det andra är att vi nu har ett förebyggande statligt stöd till livskraftiga banker med tillfälliga problem. Vi har sedan resolution – jag återkommer till vad det är exakt – av systemviktiga banker. Mindre banker som inte är systemviktiga låter vi gå i konkurs. Detta är verktygslådan, och med den är vi betydligt bättre rustade än vi var tidigare.

Krishanteringsregelverket innebär bland annat att banker ska planera för kris och att det finns ett tydligt förfarande för att hantera en systemviktig bank som går omkull. Systemviktiga banker hanteras genom vad man kallar för resolution. Det betyder att staten går in och tar kontroll. Aktieägare förlorar sina pengar. Fordringsägare – de som har lånat ut pengar till bankerna – får se sina fordringar nedskrivna eller konverterade till aktier, till kapital. På det sättet kapitaliserar man upp banken igen. Skattebetalarna skyddas. De hålls helt utanför; det är själva grundtanken. Samtidigt drivs bankens viktiga funktioner vidare. Vanliga människor och vanliga kunder hos banken ska egentligen inte märka någonting.

För att det här ska vara görligt måste vi planera noggrant inför en kris. Vi ställer krav på bankerna att hålla tillräcklig mängd kapital. Det gör

Finansinspektionen. Vi ställer från Riksgäldens sida krav på att det ska finnas tillräckligt med skulder av rätt kvalitet och rätt sort för att vi ska kunna skriva ned dem och göra om dem till aktier vid behov. På så sätt kan vi återställa balansräkningarna och, inte minst, återställa förtroendet för banken. Det är fullständigt avgörande för att banken ska kunna klara sig framöver.

Det har ifrågasatts om det här med resolution kommer att fungera, särskilt vid en systemkris. Det finns ju alltid belackare som säger: Ingenting kommer att funka! Jag tror att detta i alla fall är åt rätt håll, men säkra kan vi naturligtvis inte vara. Det finns inte ett regelverk som kommer att ta bort riskerna helt och hållet, och det finns inte ett regelverk som tar bort kostnaderna för en kris. Men att aktieägare och investerare, och inte skattebetalarna, får stå för kostnaderna tycker jag är ett korrekt sätt. Det motsatta, som gällde förut, är inte försvarbart. Vi ser också tecken på att detta fungerar. Marknaden för så kallade nedskrivningsbara skulder – alltså sådana som går att göra om till aktier – fungerar. Bankerna kan emittera och ge ut sådana. Ratinginstitut och marknadsprissättning indikerar att ingen längre förväntar sig att staten går in. Den så kallade implicita garantin, som det heter på fackspråk, är mer eller mindre utplånad.

Den europeiska bankmyndigheten har visat att införandet av krav på kapital och nedskrivningsbara skulder sänker sannolikheten för en kris på grund av bättre incitament. Det sänker också kostnaderna för att hantera en kris när en sådan väl har inträffat. De här två sakerna tillsammans betyder jättemycket för samhällsekonomin och den samlade kostnaden, som reduceras. Som jag sa tidigare har de ökade kraven speciellt för Sverige lett till att de svenska bankerna är tryggare och lönsammare. Min bedömning är att regelverket vinner alltmer trovärdighet.

Men det finns saker kvar att göra. Här är ett axplock: Reglerna måste göras mer tillämpbara, och våra planer måste bli ännu mer operationella. Bankerna måste fortsätta att anpassa sina balansräkningar, alltså ge ut och emittera en skuld som går att skriva ned. Det måste bli glasklart att en bank i resolution, som alltså står under statlig kontroll, har tillgång till likviditet. De oklarheter som råder kring centralbankers roll i resolution, både i Sverige och internationellt, måste klaras ut. Jag vet att Riksbanksutredningen är på den här frågan, och den är viktig att lösa. Vi saknar också helt regler för hur man ska hantera centrala motparter i kris. Händelsen i höstas med Nasdaq Clearing understryker behovet av regler på området.

Mycket har som sagt gjorts, men det finns mycket kvar att göra för att säkerställa att nya kriser hanteras klokt.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Fru ordförande! Det blir lätt en exposé över personliga erfarenheter av krisen när man står här. Det är svårt att matcha Stefan och Hans, så jag ska inte ens försöka. Men jag ska i alla fall dra en liten anekdot. När krisen briserade var jag ansvarig för Stockholmsbörsen och det clearinghus som Stockholmsbörsen då också ägde. Man kan se hur viktigt det

är att förstå att kriser inte blir som man trodde. Det vi hanterade mest i början i krisen var huruvida isländska banker skulle få vara medlemmar på börsen. Nästa fråga var: Vågar vi handla på clearinghuset, för jag har hört att isländska banker är med där? Och vem hade i ett tidigt skede trott att vi på börsen och över huvud taget i stabilitetshänseende i stor utsträckning skulle ägna oss åt just isländska banker?

Jag tycker att detta illustrerar hur svår världen är att förutse. Stefan talade om generaler som förbereder sig för tidigare krig. Jag tror att det är otroligt viktigt att ha med sig detta: Vi har lärt oss mycket av krisen, men vi vet också med säkerhet att nästa kris kommer att innehålla nya komponenter som vi inte har lärt oss något av. Därför är det så viktigt att hela tiden tänka på motståndskraft. Jag brukar göra lite analogier ibland. Detta är lite grann som bilsäkerhet. Även om vi bygger bilarna och motorvägarna säkrare och säkrare brukar universallösningen för trafiksäkerhet vara låga hastigheter. Så är det lite grann med det här också. Kapital och likviditet är centralt; det funkar alltid. Det gäller också att ha koll på skulduppbyggnaden i systemet.

Jag ska redogöra för några av de huvudsakliga lärdomar som jag tycker att vi kan dra av krisen.

Bankerna hade för lite kapital. Det berodde på ett antal olika saker, men ett viktigt skäl var att det fanns ett starkt institutfokus. Man räknade på riskerna som om bara den banken fanns och inga andra. Man lät också banken ta ett ganska stort ansvar för detta; tillsynen var alltså bristfällig. Detta ledde till en underkapitalisering.

Här har det kommit ett antal nya krav. Minimikraven har höjts. Kapitalkvaliteten har höjts kraftigt. Vi har också infört ett antal buffertar. Stefan talade om att man måste göra nationella anpassningar, och här har Sverige gått längre än de flesta andra länder. Vi har alltså buffertar utöver minimikraven i Sverige.

Buffertar i Sverige har också den fina egenskapen att de faktiskt går att använda utan att man omedelbart hamnar i ett krisläge – det brukar kallas för usable capital. Risken är annars, om man bara har minimikapital, att hela resolutionssystemet utlöses så fort man rasar nedanför. Då blir det oro i systemet, banken får svårt att finansiera sig och så vidare. Men har man kapital som går att nagga lite på är det just usable.

Vi har höjt den kontracykliska bufferten i Sverige. Vi är det land som har den högsta kontracykliska bufferten i världen. Det finns en anledning till det: Vi har väldigt hög skuldsättning i hushållssektorn och numera också alltmer i företagssektorn. Just kontracyklisk buffert var något som kom att införas efter krisen. Några länder hade det innan, men det kom då att införas på bred front. Tanken är att man ska bygga upp kapital när det går undan och sedan kunna släppa på det för att kunna använda det när det blir kris.

Ett exempel på hur detta har använts är att Storbritannien lättade på sitt krav gällande kontracyklisk buffert när brexitomröstningen visade att landet ville

lämna EU. Då ville man skicka signalen att här finns kapital, så stryp inte utlåningen vad ni än gör.

Vi har även fått systemriskbuffertar. Här finns, tycker jag, en hel åtgärdslista som har fungerat ganska väl.

Likviditet har det talats om. Här har LCR-måttet införts, det vill säga att det ska finnas en likviditetsberedskap för att klara ett antal månader med nedsläckta marknader. Även här menar jag att Sverige har gått före. Vi ställer explicita krav i euro och dollar. Det är världsvalutorna, som kommer att drabbas sist av riktigt stora problem på marknaderna. Det är troligare att den isländska och den norska kronan får problem med likviditet än att den amerikanska dollarn får det. Därför är det viktigt att bankerna redan från början håller dessa valutor. Där har vi speciella krav i Sverige.

När det gäller systemrisker tror jag att man kan dra en av de viktigaste lärdomarna av krisen. Vi har ett systemperspektiv på kapital – systemriskbuffertar är ett exempel på det – som innebär att vi har högre kapitalkrav på till exempel systemviktiga banker, just för att de inte utgör en risk bara för sig själva utan också för systemet.

Här passar också de olika makrotillsynsåtgärderna in. Amorteringskravet i Sverige diskuteras ofta väldigt snävt, men det är inget annat än ett försök till ett systemperspektiv på riskerna med hushållens skuldsättning. Det finns en viktig mikrodiskussion som man ska ta, som handlar om tillgång till krediter, möjligheter att komma in på bostadsmarknaden och hur mycket det kostar. Den diskussionen ska finnas, men vi får inte glömma bort det makroperspektiv som alltid finns när man vidtar denna typ av åtgärder.

Denna typ av åtgärder har vidtagits i Sverige, men det finns föregångare – Storbritannien och Irland var före oss. Alla nordiska länder har nu på det ena eller andra sättet följt efter. Detta tror jag är ett av de viktigaste områdena efter krisen. Det är också viktigt att säga att det inte bara handlar om kapital och likviditet utan också om det som på engelska brukar kallas borrowerbased. Man går alltså direkt på låntagaren och lägger på restriktioner. Detta är helt nytt när det gäller finansiell reglering.

Hans har talat om resolution. Jag håller i allt väsentligt med om det han sa. Det viktiga är kanske inte att vara helt säker på att allt kommer att funka perfekt. Men det faktum att man övar, talar om det och förbereder sig gör att systemet i alla fall har förutsättningar att fungera mycket bättre. Det blir inte bara ad hoc-lösningar på departementet, något som Hans tillsammans med Stefan och andra uppenbarligen genomförde med den äran. Men det finns en ordning för detta, och det tror jag är helt centralt.

Reglering och tillsyn på nationell nivå hade vi, och nu har vi det på internationell nivå. Det är ett enormt system som har sjösatts. Om man inte är inne i det går det nog inte riktigt att förstå hur stort och omfattande det internationella samarbetet är. Jag får ibland frågan om jag reser i jobbet. Jo tack, jag reser alldeles för mycket i jobbet. Det är nämligen otroligt internationellt. Detta är några förkortningar i sammanhanget: EBA är

Europeiska bankmyndigheten; Esma avser värdepapper och CCP:er; Eiopa hanterar försäkringar; ESRB är Europeiska systemrisknämnden. Där diskuterar vi bland annat skuldsättning i Sverige. Andra länder har alltså synpunkter på vad vi gör.

Det här är ett viktigt system. Jag vet att Göran Persson någon gång sa: Det fina med EU-systemet är att det ger mig möjlighet att bara lyfta luren och ringa Tony Blair. Det kunde inte en svensk statsminister göra för 20 eller 30 år sedan. Det är precis likadant med de här systemen. De ger access till de stora länderna och till det beslutsfattande som Sverige inte tidigare var inbjudet till. Bara att vi har detta system gör också att vi har alla förutsättningar att klara en kris bättre.

Vad finns det då för utmaningar? Det finns en massa utmaningar, och jag ska nämna några som jag ser framför mig. Vi har fortfarande i väldigt stor utsträckning gränsöverskridande banker. Precis i dagarna genomfördes, som har nämnts här, en krisövning. Jag tycker att det är otroligt bra att man övar; det måste man göra. Men det illustrerar också hur komplext detta är. Det är hundratals personer som ska hantera en fingerad storbankskollaps. Det är bra att man övar, men det säger också något om de enorma utmaningarna. Beslut ska synkas från Baltikum till Island, Stockholm och Frankfurt, där SSM sitter. Det är komplext, och vi kommer att behöva fortsätta öva och diskutera.

Här är Sverige extra utsatt. Vi är det enda land som har en systemviktig bank, Nordea, med systemviktiga filialer i tre nordiska länder. Vi säger till SSM att detta är unikt, och när jag var där på ett möte småskrattade de lite och sa: Alla säger att de är unika. Men detta är faktiskt unikt. Efter en viss diskussion höll de med. Vi har alltså verkligen stora och gränsöverskridande banker.

Proportionalitet tror jag måste få större vikt. Det är viktigt att vi inte bara har ett regelverk för stora banker och applicerar det på alla. Här tror jag att det finns utrymme för en reformering av regelsystemet. Det måste göras försiktigt och inte med utgångspunkten att vi ska lätta på alla regler. Men jag tror att proportionalitet är viktigt. Vi försöker tillämpa det vid tillsynen, men jag tror att vi måste göra det mer även i regelgivningen.

Det finns en risk att finansiell reglering används för annat, som hållbarhet, infrastruktur och små företag. Det är otroligt viktiga frågor, men ofta är finansiell reglering fel väg. Låt mig bara haka på det som Per Bolund sa: Klimatrisk är en ny risk som nu kommer in. Det är alltså inte något som inte bör vara med utan något som bör vara med. Men här har vi i dag stora utmaningar internationellt. Det finns ju, som ni vet, stora länder som inte tycker att vi har någon klimatrisk. Det är klart att det gör det globala arbetet mycket svårt. Men det rör sig om en ny risk.

Det finns alltid en risk för regelarbitrage. Om vi ökar kraven på det vi ser, det vill säga bankerna, sker en övergång till något annat system – eller över gränserna. Här måste vi hela tiden vara vaksamma.

Och återigen, mitt mantra: Kriser går inte i repris. Det finns de som säger att de tror att de vet hur det blir nästa gång för att de har kollat på tio andra kriser. Tro dem inte! Vi kan få motståndskraft och lära oss och inspireras av det vi har sett, men vi kommer aldrig någonsin att kunna förutse nästa kris.

Ordföranden: Då ska vi lämna Stabilitetsrådet en stund, och så ska Johanna Lybeck Lilja, som numera är strategisk rådgivare på Nordea, få kommentera. Hon har också varit statssekreterare under en tidigare finansmarknadsminister och, vet jag, förhandlat fram många regelverk.

Johanna Lybeck Lilja, Nordea: Jag vill börja med att tacka ordföranden och utskottet för möjligheten att komma hit. Jag tänkte hoppa över mina personliga erfarenheter av krisen och i stället fokusera på regelverken. Jag hoppas kunna få lite spänst i diskussionen, som ordföranden efterlyste.

Vi kan börja med att rekapitulera lite grann vad det är som har hänt. Jag brukar se den stärkta regleringen som bestående av två delar. Vi har skärpt regleringen för sådana aktörer och aktiviteter som var reglerade redan före krisen. Det handlar naturligtvis om kapital- och likviditetsregleringarna, som riksbankschefen har lyft fram, och om krishanteringen, som riksgäldsdirektören lyfte fram, så för att spara tid tänker jag inte orda mer om dem.

Men vi har också skärpt regelverken vad gäller värdepappersmarknaderna, penningtvätt och marknadsmissbruk. Dessutom har vi infört en hel del konsumentskyddande lagstiftning: insättningsgarantier och olika betalregleringar som betaltjänstdirektivet och betalkontodirektivet. Men vi har också gjort en skärpning genom att reglera aktörer som tidigare inte var föremål för finansiell reglering. Vi brukade 2010, 2011 och 2012 tala om skuggbanksystemet och menade då penningmarknadsfonder, hedgefonder och kreditvärderingsinstitut. De är nu reglerade företeelser.

Jag skulle också vilja lyfta fram en väldigt viktig komponent i detta, nämligen stärkt tillsyn. Det är en grundbult i tillsynen av det finansiella systemet som inte ska underskattas.

Detta har lett fram till att vi i dag i Norden har vad man faktiskt betraktar som ett av världens starkaste banksystem, tillsammans med Australiens och Kanadas. En indikator på det fick vi häromveckan när Finansinspektionen gav ut en rapport där de hade beräknat den implicita garantin. Det är ingen exakt vetenskap, men den har sjunkit från 250 räntepunkter till 25. I grunden handlar detta om att skärpta regler har gett ett starkare banksystem, vilket i förlängningen leder till en starkare ekonomi.

Men för att få den önskvärda spänsten i debatten tänkte jag ge mig på några problem. Jag inser att vi inte alla kommer att vara överens här, men det blir lite roligare på det sättet, tänker jag.

När vi förhandlade om de olika direktiven – jag säger ”vi” för jag satt mitt i smeten när vi gjorde det – visste vi för varje direktiv och förordning som vi förhandlade om att det fanns 25–30 punkter som skulle driva kostnader och öka komplexiteten utan att i motsvarande utsträckning bidra till konsumentskydd och finansiell stabilitet. De sakerna var vi tvungna att släppa till förmån för de tre till fem saker som vi absolut var tvungna att driva igenom.

Detta har naturligtvis skapat ett väldigt komplext och detaljerat system. Detta är svårt nog för en stor bank att hantera. Jag kan som exempel nämna att Nordea under 2017 – jag kan inte säga siffrorna för 2018, för vi har inte rapporterat vårt årsresultat ännu – lade 3 miljarder svenska kronor bara på risk och regelefterlevnad. Detta säger en del om vad det kostar.

För en liten bank blir det nästan omöjligt att hänga med i alla regelverk, och väldigt resurskrävande. Det leder naturligtvis till risker för överlappningar, luckor och kanske, i vissa fall, inkonsistenta krav i olika lagstiftningar när de är så detaljerade.

Vad jag säger är att det har varit rimligt att skärpa kraven jämfört med 2007. Men vi ska inte heller glömma bort att risker inte försvinner ur realekonomin. Om man till exempel har ett företag som handlar över gränserna och får en valutaexponering och deras produkt för att säkra det flödet inte finns tillgänglig eller är för dyr hos bankerna betyder inte det att risken försvinner. Det betyder att risken ligger kvar i realekonomin. Detsamma gäller om finansiella aktiviteter flyttar till en mindre reglerad del av marknaden, som Finansinspektionens chef var inne på.

Jag vill ta upp ett par exempel. Det första är finansiell handel. Det var en uttrycklig vilja när man reglerade olika typer av handelsplatser att mindre handelsplatser skulle ha lägre krav, helt enkelt för att de skulle ha möjlighet att konkurrera. Vad såg vi då hända? Jo, då flyttade naturligtvis finansiell handel från de stora reglerade handelsplatserna till det som heter multilaterala handelsplattformar, MTF:er, eller olika typer av dark pools.

Då införde man olika volymbegränsningar. Om man handlar väldigt mycket av ett visst finansiellt instrument på en dark pool blir det instrumentet suspenderat när man når volymbegränsningarna. Man får alltså inte handla det instrumentet på den marknadsplatsen. Vad hände då, och vad är det vi ser nu? Jo, nu har den handeln i stället flyttat till vad man kallar systematiska internaliserare – så heter de faktiskt – och olika typer av periodiska auktionshandelsplatser.

Detta är en fråga som inte bara har uppmärksammas av privat sektor. Esmas chef påpekade det i ett tal i juni förra året, och i november lanserade de en så kallad call for evidence. Är det så att handeln flyttar? De har också observerat detta.

Ett annat exempel på aktiviteter som flyttar är att vi nu ser nya aktörer som erbjuder finansiella tjänster. Vissa av de tidigare talarna har varit inne på detta. Vi talade 2011–2012 om skuggbanker. Då handlade det om penningmarknadsfonder, alltså ganska finansmarknadsnära aktiviteter. Vad vi

ser nu är att dessa aktörer går in på konsumenternas vardagstjänster, det jag kallar betala-spara-låna.

Då kan man ställa sig några frågor: Bidrar detta till ett mer konkurrenskraftigt finansiellt system, eller leder det till nya systemrisker? Är detta drivet av att aktörerna har vad man brukar kalla effektivitetsvinster? Har de bättre tillgång till information än banker har, eller kan de erbjuda lägre transaktionskostnader? Eller ger det helt enkelt kostnadsfördelar genom lägre regleringskrav?

Innan ni börjar misstänka mig för att ha en hidden agenda vill jag säga att det inte är jag som har kommit på dessa frågor. Exakt samma frågor ställdes av BIS-chefen i ett tal i början av december. Jag ser att denna diskussion nu börjar väckas bland internationella reglerare. BIS är ett exempel, och Federal Reserve ett annat, på aktörer som börjar diskutera denna företeelse.

Jag måste få blicka lite i framtiden också. En sak som bekymrar mig är hur marknadslikviditeten har utvecklat sig. Det är i dag så pass kostsamt att vara finansiell aktör i olika länder att man helt enkelt har dragit sig tillbaka. Vi har mycket färre aktörer på marknaden i dag. Det har helt enkelt blivit för dyrt att bedriva viss verksamhet. Man kan till och med tala om en form av balkanisering av bankverksamhet: Alla banker är inte överallt.

Detta innebär att om vi skulle få ett stort tryck på våra fonder i Sverige eller Norden och väldigt många vill ta ut sina pengar finns det helt enkelt inte aktörer som kan köpa de tillgångarna. De här fonderna har väldigt lite likviditet i kassan för avkastning till spararna, för det tjänar man ju inga pengar på. Då kommer de väldigt snabbt att få stänga för utflöden, för det finns inga som kan plocka upp tillgångarna. Det är ett bekymmer jag ser vid nästa kris.

Det andra som jag vill lyfta är att hela regelverket ända fram till i dag har byggts på risker. Det är risken som är i fokus. Hela kapitalkravsregelverket är baserat på vilken risk det innebär att göra olika saker.

Med det regelverk som kommer att komma inom några år släpper vi delvis den kopplingen. Som exempel kan jag ta vanliga företag som saknar extern kreditvärdering. De kommer i det framtida regelverket att behandlas precis likadant och åsättas samma riskvikt. Oavsett om du är ett stabilt företag med låg risk eller ett högriskföretag kommer du i kapitaltäckningsregelverket att utgöra samma risk. Det betyder att det blir dyrare att låna för det stabila företaget och billigare för det riskfyllda företaget. Min grundhållning är att samma risk ska ge samma krav.

Det sista jag vill säga i dag är att det med tanke på hur banker lever och agerar handlar om att skapa en balans mellan olika intressen. Vi har rättmätiga krav från reglerare. Vi har krav från våra aktieägare, och vi har krav från kunderna. Åsidosätter vi någon av dessa drabbar det de andra. Det handlar om att hitta balans, och i slutändan vill alla ha starka banker.

Ordföranden: Då ska finansmarknadsministern få avsluta och ge sina kommentarer kring huruvida regelverken är effektiva. Därefter får utskottets ledamöter ställa frågor.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Fru ordförande! Jag vill tacka alla fyra föregående talare för intressanta genomgångar och analyser, som visar hur komplex denna fråga är.

Jag tror att det är viktigt att man i samband med den här typen av analyser och funderingar tar ett steg uppåt och funderar över de övergripande frågorna. Detta är något som vi hela tiden har i tankevärlden på Finansdepartementet. Det handlar om frågor som varför vi reglerar, på vilket sätt vi reglerar och om det går att göra bättre.

I grund och botten reglerar vi för att rätta till olika typer av marknadsmisslyckanden. Det kan till exempel röra sig om det som brukar kallas för informationsasymmetri, det vill säga när det uppstår problem på en marknad för att olika parter har tillgång till olika information.

Det kan också handla om oönskade externaliteter, där det klassiska exemplet är fabriken som spyrt ut föroreningar i den omgivande luften men inte behöver stå för kostnaden.

Den globala finanskrisen för ungefär ett decennium sedan, men också vår mer inhemska kris i början av 90-talet, visade hur oerhört dyr en finanskris blir för samhället. Jag tycker att Stefan Ingves graf också visade det med all önskvärd tydlighet. Vi har sett att finanskriser ofta följs av en allmän ekonomisk nedgång. Vi har sett stigande arbetslöshet, ökande offentliga utgifter och sjunkande skatteinkomster i samband med finansiella kriser.

När detta sker är det oftast de allra svagaste i samhället som drabbas hårdast. En erfarenhet från finansiella kriser är också att enskilda företag inte kan förväntas ta tillräcklig hänsyn till risker för samhällsekonomin i sina affärsbeslut. Det är därför tydligt att hälsan i det finansiella systemet i högsta grad är en statlig angelägenhet.

Finanskrisen för tio år sedan gav oss en viktig läxa. Den visade hur sårbart systemet var och blottade en hel del strukturella obalanser. Krisen blev startskottet för en global reformagenda som fortfarande håller på att genomföras och som syftar till att minska både riskerna för och konsekvenserna av finansiella kriser, på det sätt som Stefan beskrev.

Jag skulle vilja säga några ord om de krisförebyggande och krishanterande åtgärder som vidtogs i kölvattnet av finanskrisen. För att öka motståndskraften i banksystemet beslutade man, mer eller mindre på global nivå, om högre regulatoriska krav när det gäller både kapital och likviditet. Detta minskade bankernas risktagande och ökade möjligheterna att bära förluster. Dessa regler höjer nivån globalt och gör så att det skapas vad som brukar kallas ett level playing field genom att förhindra att vissa banker tar en större risk än andra och att detta går ut över stabiliteten.

För att minimera effekterna av en finanskris för den reala ekonomin och för statsfinanserna implementerade man också ett resolutionsramverk, som ni hörde Hans tala om. Det innebär att fallerande banker eller andra kreditinstitut ska kunna tas över och avvecklas under ordnade former. Grundtanken är att det är bankens ägare och långivare som ska bära både riskerna och förlusterna vid ett fallissemang. De ska alltså inte tas över av skattebetalarna.

Från regeringens sida anser vi att det är bra med global reglering eftersom finansmarknaderna i många avseenden och i allt högre grad är globala. Genom global reglering säkerställs en del minimistandarder, och det skapas mer likartade konkurrensförutsättningar.

Det är också viktigt att inse att en stor del av den svenska finansmarknadsregleringen är framförhandlad inom ramen för EU och också är enhetligt implementerad i EU- och EES-länderna. Processen går till så att förslag till reglering tas fram på EU-nivå, av EU-kommissionen, och därefter förhandlas frågorna i både Europaparlamentet och Europeiska rådet.

I Europeiska rådet förhandlar den svenska regeringen, och där kämpar vi för de ståndpunkter som vi tycker är extra betydelsefulla utifrån vårt nationella perspektiv. Sverige för alltid med sig en hög ambitionsnivå till bordet när det gäller att behålla den finansiella stabiliteten och har, skulle jag säga, ett längre framtidsperspektiv än många andra aktörer. Förhandlingarna präglas av kompromissande – det ska vi vara ärliga med. Det krävs hela tiden ett givande och ett tagande för att vi ska kunna komma framåt och enas. Det gör också att Sverige, precis som andra länder, måste välja sina strider.

När rådet sedan är överens inleds nästa steg: förhandlingar med Europaparlamentet. Där vet vi av erfarenhet att nya kompromisser ofta måste komma till för att vi ska nå enighet.

Till följd av de många kompromisserna och av att den underliggande materien, den bransch som ska regleras, är både komplicerad och väldigt viktig har regleringen blivit mycket omfattande och komplex. Det är det tillfälle att konstatera. Detta kanske också i någon mån besvarar den övergripande frågan för denna öppna utfrågning: Är regelverken effektiva? Självklart är det svårt att i absolut mening svara på detta innan regelverken har satts på ordentligt prov. Men man kan konstatera att regelverket i alla fall är tuffare i dag än före krisen, och att de allra flesta reformer som gjorts har varit väl motiverade när det gäller att möta risker som vi faktiskt har sett i samband med finanskriser.

Men utvecklingen är tveeggad, och det finns anledning att problematisera en del. Tuffa krav kan vara väl motiverade för att komma till rätta med marknadsmisslyckanden. Men om detaljregleringen är alltför omfattande kan det bli svårt att hantera den, i synnerhet för mindre företag. Detta kan i sin tur i värsta fall leda till att konkurrensen minskar och därmed till att sårbarheten i andra änden i stället ökar.

Mängden regleringar kan också göra det svårt och dyrt för verksamhetsutövare att följa dem. Detta kan höja inträdesbarriärerna på marknaden och därmed gynna större och etablerade aktörer framför nya och innovativa.

Mängden regler och reglernas komplexitet kan upplevas som en svårighet. De finansiella marknaderna har stor komplexitet, och det gör det svårt att analysera regelverkens och regleringarnas potentiella effekter. Precis som Johanna Lybeck Lilja var inne på kan reglering ibland också leda till beteendeförändringar, som inte avsetts eller ens kunnat förutses när regelverken sattes på plats.

Detta gör att det är viktigt att hela tiden ha en utvärderande anda och se över om regelverken är väl utformade. Det är därför positivt att många av dessa regleringar har översynsklausuler för att vi ska kunna se om de har fallit väl ut.

Våra finansmarknader i Sverige har starka kopplingar till de europeiska länderna, i synnerhet de nordiska och de baltiska. Därför är samarbete viktigt och nödvändigt för att skapa en jämn spelplan med en gemensam regelbok och robusta regelverk. Jag är en stor förespråkare för att vi ska hitta internationell reglering, på EU-nivå eller helst på global nivå. Vi har också sett att det har kommit ett antal olika åtgärder på många olika marknader – värdepappersmarknaden, fondmarknaden, bankmarknaden och försäkringsmarknaden – som vi tycker har gått i rätt riktning.

Nu ser vi också sent omsider att EU-kommissionen lyfter upp hållbarhetsfrågorna på agendan. Som vi har hört tidigare talare säga går risker inte i repris. Det är alltid nya företeelser som skapar osäkerhet och instabilitet i ekonomin. Jag tror att det inte är osannolikt att just frågor om hållbarhet och den rörelse mot hållbarhet som nu pågår i världen kan vara en potentiell risk som skulle kunna utlösa osäkerhet om vi inte håller ögonen på dessa frågor, är förberedda och har kunskap.

Samtidigt som vi vill se internationella regelverk och en internationell hantering är det också viktigt att se att det finns ett behov av en viss nationell anpassning av regler för att hantera specifikt nationella risker och utmaningar. Det finns en risk för att EU-regleringen innebär att vi inte kan utforma regler på det sätt vi själva önskar, eller att den inte ligger helt i linje med vår lagstiftningstradition. Det blir också, som vi har hört, med nödvändighet en kompromiss, ofta i många led.

Vi kan också notera att EU-kommissionen i viss mån har ändrat strategi och i ökad utsträckning nu väljer att föreslå reglering i form av förordningar i stället för direktiv. Detta innebär i sig en lägre grad av nationell anpassningsmöjlighet.

En orsak vi ser till detta beteende är att man nu håller på att slutföra bankunionen. Det rör sig än så länge bara om euroländerna, men många regelverk är gemensamma även för oss. Till exempel underlättas arbetet för bankunionens tillsynsmyndigheter om de har en EU-förordning att förhålla sig till i stället för 19 brokiga internationella implementeringar av ett direktiv. Detta kan vara en anledning till att man väljer detta nya arbetssätt.

Även i krishanteringsramverket, BRRD, som i grund och botten fungerar på exakt samma sätt oavsett om man är med i bankunionen eller inte, saknas möjligheter till nationell anpassning.

Ett annat exempel är det som vi internt brukar kalla för bankpaketet, där man förhandlar om revideringar av kapitaltäcknings- och krishanteringsregler. Trots att det handlar om regler som berör hela EU ses detta som en del i slutförandet av bankunionen. Här driver vi från svensk sida att vi ska ha möjlighet till ökad nationell flexibilitet och även till proportionalitet. Exempelvis har, som vi har hört, små banker och finansiella institut andra förutsättningar och villkor än större banker, vilket borde avspeglas i regleringen.

Avslutningsvis vill jag kort nämna att vi nu, i samband med januariavtalet och det nya underlaget för regeringens politik, har möjlighet att se över regelverken på ett nytt sätt. Där har vi stora frågor att ta hänsyn och ställning till. Det är många olika pusselbitar som ska på plats, och i samband med att vi gör en större skatteöversyn tror jag att det finns möjlighet att göra en översyn av det samlade regelverket på nationell nivå.

När vi nu gör förändringar i skattesystemet som enligt överenskommelsen ska ha bäring på att få en väl fungerande bostadsmarknad och hantera skulderna i de svenska hushållen tror vi att det finns möjlighet att också göra anpassningar av redan vidtagna åtgärder. Det är dock en fråga som vi får återkomma till när detaljerna i överenskommelserna kommer på plats framöver.

Därmed vill jag tacka så mycket. Jag ser fram emot en bra frågestund.

Ordföranden: Tack, finansmarknadsministern! Nu ska ledamöterna i utskottet ställa frågor och komma med synpunkter. Jag kommer att släppa fram två i taget. Om ni riktar frågan till någon specifik person kan ni uttrycka det, men man får naturligtvis ställa frågor till alla. Det kommer att ta lite längre tid, men vi har en hel del tid.

Fredrik Olovsson (S): Fru ordförande! Tack för de föredragningar vi fått lyssna på i dag! Det är imponerande att ni kan hitta nya, intresseväckande sätt att tala om vad som i flera år, känns det som, har varit precis samma sak. En stor eloge för det.

Jag ska inte plåga Per Bolund med fler detaljer när det handlar om det som på många sätt har uttryckts som den stora frågan, nämligen hushållens skuldsättning och den svenska bostadsmarknaden. Han har ju själv poängterat att det här är frågor som regeringen och de partier som träffade avtalet i januari ska återkomma till. Det är alldeles utmärkt. Det får väl räcka med konkretion.

Jag skulle vilja börja med det internationella perspektivet, som flera av er har lyft fram. Mycket av regleringen de senaste tio åren kommer från internationella organ. Regleringen har till och med skapat nya sådana. Samtidigt ser

vi att Europeiska unionen för första gången minskar. Ett land är på väg att gå ur, dessutom ett i de här sammanhangen väldigt viktigt land. Även på många andra sätt ser omvärldsfaktorer såsom de politiska förändringarna i stora och viktiga länder sämre ut än tidigare.

Frågan är om det globala systemet, det multilaterala systemet, i dag är i ett sådant skick att man dels kan hantera potentiella nya problem, dels lösa situationer i reella kriser. Ni får gärna reflektera något över det, kanske inte så mycket regionalt – det tränar vi ju på – utan mer globalt.

Vad gäller det andra som jag skulle vilja fråga om har Stefan Ingves vid flera tillfällen tagit upp bruttosoliditet och kraven på att bankerna ska hålla mer kapital som inte är riskviktat. Jag tror att de flesta tycker att om bankerna ska fortsätta tjäna väldigt mycket pengar – det kanske de inte ska; snarare borde kanske kunderna få behålla en del – vore det förstås bra om de behöll mer av kapitalet för att bli starkare.

Frågan är hur den typen av soliditetskrav skulle påverka bankerna själva. Det leder till beteendeförändringar, som Lybeck Lilja noterade förut, och då finns det två risker: att den utlåning som är ganska riskfri, exempelvis den till svenska kommuner, drabbas och att vi samtidigt får se värdepapperisering och annat som gör att riskerna sprids på ett sätt som kanske inte alltid blir bättre.

Min andra fråga till dig, Stefan Ingves, gäller projektet e-krona, som ju togs upp i föredragningen. Flera remissinstanser men också internationella organisationer som BIS har noterat att här finns det potentiella problem när det handlar om den finansiella stabiliteten. Tycker du att ni har tagit tillräcklig hänsyn till det i det arbete ni lagt ned hittills?

Till sist en lokal fråga – den om proportionalitet. Det är klart att även om min lokala sparbank har en stor roll i min bygd är den inte systemviktig; det kan man inte säga. Men den möter ett regelverk som i stor utsträckning är detsamma som för stora banker. Flera av er har tagit upp den aspekten.

Frågan är vilka konkreta åtgärder ni tänker vidta för att få mer av proportionalitet. Har ni liksom en lista på förslag att genomföra? Jag tror att det är många som skulle vilja se sådana förslag – utan att det för den skull bara handlar om att tunna ut och försvaga viktiga regelverk.

Det var mina många frågor.

Niklas Wykman (M): Finansiella aktörer, banker med flera, ska ju hållas så hårt som möjligt i en demokrati. Hos dem samlas ju både riskbenägna människor och riskbeteende generellt.

Det är klart att vi från Moderaternas sida överlag är positivt inställda till att både tidigare och nu sittande regering har fortsatt och vidareutvecklat det arbete som vi initierade efter krisen. Det är svårt att utifrån en politisk roll så att säga underkänna myndighetschefer eller på annat sätt ha detaljsynpunkter. Överlag råder här bred konsensus. Det hörs också, och det är svårt att säga att jag själv eller vi skulle ha radikalt andra uppfattningar.

Men uppgiften är ändå att också se helhetsperspektivet. Jag läste nyligen om en stor svensk elektronikkedja som inte tjänar några pengar alls på sina

elektroniska produkter utan får hela sitt positiva intäktsflöde från försäkringarna de säljer på produkterna. Så är det ju – att köpa försäkringar är dyrt och kostsamt, och mycket av det arbete vi diskuterar här handlar om hur vi ska försäkra oss mot olika risker. Vi ska givetvis förhindra att de byggs upp men också försäkra oss mot att de uppkommer.

Det är det första man får höra när man börjar läsa nationalekonomi: Det finns inga gratisluncher. Nu har vi förvisso hört från podiet att det är värt att betala hur mycket som helst för att försäkra sig mot finansiella risker eftersom de är så omfattande när de väl inträffar att det är värt att betala en dyr premie. Men det är klart att vi som är folkvalda och politiska också måste ställa oss frågan vad detta betyder för arbetslösheten, för bnp-banan och bnp-tillväxten, för hushållen och så vidare och sätta in det inte bara i ett stabilitetssammanhang utan också i ett bredare makrosammanhang. Vi måste fråga oss vad vi egentligen betalar för och får.

Det är glädjande, tycker jag ändå, att det verkar ha vuxit fram stor konsensus kring att det är eget kapital som gäller. Det var någon som talade om det som att man kan ha en massa finlir på vägarna, men det är hastighetsgränsen som gäller. Att vi har en stark egen kapitaluppbbyggnad i olika institutioner är givetvis det viktigaste. Sedan är säkert resten uppe för diskussion om vad som är effektivt och vad som är ineffektivt.

Eftersom det råder sådan konsensus handlar min ena fråga om att reflektera över kostnaderna. Vad är er enskilda bedömning av vad Sverige betalar för pris för att vi går rätt hårt fram på regleringssidan? Det betyder inte att det är fel, men det är viktigt att vi som folkvalda känner att ni som jobbar med detta och har ansvar för detta också har insikten om priset och inte tycker att det är oväsentligt. Vad är priset för detta?

Så till min andra fråga. Det talas mycket om marknadsmisslyckanden, men det finns ju också politiska misslyckanden. Vi kan vända oss mot Europa och titta på vad Sverige får för gehör för sina positioner. Vi kan lyssna på vad Johanna Lybeck Lilja har att säga om detta med alternativa marknader, om dåliga italienska banker och kanske dåliga spanska banker och det som nu verkar vara nästan en universallösning, åtminstone inom ramen för det europeiska samarbetet – att man ska trycka ut dåliga krediter på andrahandsmarknader. Där ska risken i ekonomin finnas. Det kanske stärker det finansiella systemet eller minskar systemriskerna, men det minskar inte riskerna i ekonomin på totalen – makroriskerna, riskerna för arbetslöshet och att hushåll far illa, stora samlade konkurser och så vidare.

Hur bedömer ni den risken? Har risken på totalen minskat så mycket som man först kan tro när man tittar på de grafer som redovisas, eller har Johanna Lybeck Lilja en viktig poäng: att risken i hög rad har flyttat någon annanstans, kanske till och med någon sämre ”stans”, i ekonomin?

Ordföranden: Nu har våra gäster många frågor att besvara. Vem känner sig manad att börja? Man får vara på hugget här. Hans Lindblad! Är du på hugget?

Hans Lindblad, Riksgälden: Jag är alltid på hugget!

Jag börjar med proportionaliteten i krav för små banker. Jag kan säga att inom krishanteringsramverket gör man skillnad på systemviktig bank och icke systemviktig bank, och det är rätt stora skillnader mellan kraven. Alla banker behöver planera för att hantera en kris, men vi har så kallade förenklade förfaranden för banker som inte är systemviktiga. Vi ställer mycket lägre krav på dem av just det skälet. Eftersom de inte är systemviktiga behövs det inga höga krav. De kommer att avvecklas i konkurs ifall de går omkull. Detta även om de lokalt kan kännas väldigt viktiga.

Den andra frågan kom från Niklas Wykman. Ja, vad kostar reglerna? Reinhart och Rogoff är två amerikanska professorer som har skrivit en bok om finanskriser. De har försökt uppskatta vad en standardfinanskras kostar – en genomsnittlig finanskras, alltså en som inte är supermärklig men som inte alls är liten.

Då talar vi om en förändring av statsskulden med 100 procent, alltså en fördubbling av statsskulden. Det är ett sätt att mäta det. Arbetslösheten skulle stiga med 7–8 procentenheter. Det skulle alltså vara mer än en fördubbling i svenska termer. Tillgångspriserna skulle falla 40–50 procent. Då förstår man att det är rätt stora kostnader. Bara en fördubbling av statsskulden skulle innebära sisådär en 1 000–1 300 miljarder kronor i svenska termer. För att slippa den kostnaden tror jag att man är beredd att ta några extra steg och gå lite längre med regleringar.

Som jag sa tidigare: Det vi ser nu är att konsekvenserna av de tuffare regler som vi har infört är att de svenska bankerna är säkrare. Det betyder att hela deras finansiering blir billigare, allt annat lika. Då kan man ha regler som eventuellt skruvar upp kostnaden något. När man räknar på det ser man att kostnaden ökar med ganska få räntepunkter. Sedan har man vinsten av att den samlade finansieringskostnaden går ned. Vår bedömning är att det nog kan vara break even eller till och med ett plus för bankerna – att de gynnas av det tryggare och sundare klimatet i Sverige.

Till slut ska jag säga att komplexiteten i regelverken egentligen till stor del är en funktion av en väldigt massa second best-lösningar som satts ihop, alltså sådant som inte är perfekt eller det bästa att göra. Det är fullt av kompromisser, och när man gör en kompromiss lägger man ofta till något. Det är väldigt sällan man förenklar, utan man gör det lite svårare och lite mer komplext. Det har liksom skapat sig självt på grund av att vi inte går på det som är bäst från början, nämligen ännu mer kapital.

Stefan Ingves, Riksbanken: Tack, Fredrik Olovsson, för frågorna!

När det gäller det globala systemet gnisslar det lite i dagsläget. Var ligger fokus just nu, givet att det är som det är? Jo, det stora regelmakeriet är över. Det tog tio år. De kommande tio åren kommer det att handla om implementering.

Det är nog bra i sig att det har blivit på det sättet, kanske av en ren sinkadus, för på global nivå finns det i dag inte något intresse av något nytt regelmakeri. Jag kan inte heller se hur man i dagsläget, givet tingens ordning, skulle kunna komma överens om hur det skulle se ut.

Nu får man fokusera på att vi har det vi har, och sedan får man göra så gott man kan. Det som kommer att vara viktigt är implementeringen – att så transparent som möjligt hålla reda på vad länder gör och inte gör så att man vet vilka som i slutänden inte implementerar reglerna utan gör någonting helt annat.

Den andra frågan var vad man gör i kriser. I kris är var och en sig själv närmast, så det är egenförsäkring som gäller. Ju mindre internationellt samarbete, desto mer är det detta som gäller. Konstigare än så är det inte. Och det är alltid så och kommer förmodligen alltid att vara så att det är de som behöver pengar som är i underläge i förhållande till dem som har pengar. Det lär inte förändras över tid. Helst ska man helt enkelt inte försätta sig i ett läge där man behöver andras pengar, för då är det alltid dessa andra som bestämmer oberoende av vad man tycker själv.

Så till frågan om bruttosoliditet. Skillnaden mellan bruttosoliditet och riskvägt kapital är att riskvägt kapital är ungefär som en väderleksrapport – skiner solen eller snöar det i morgon? – medan bruttosoliditet handlar om hur stora förluster man tål när allt har gått snett. Mot den bakgrunden och eftersom väderleksrapporter är osäkra är det inte fel att ha hög bruttosoliditet.

När vi pratar om komplexitet är det också så att om vi skulle satsa på en bruttosoliditet på låt oss säga 25 procent, då kan man avstå från en mycket stor del av de besvärliga, krångliga och tekniska regler som vi har. Där finns det över tid en sorts samsyn i den mening som Hans Lindblad pratar om. Från banksidan vill man ha så lite kapital som det över huvud taget är möjligt att ha. Då kan man alltid hitta en kompromiss, där man säger ungefär så här: Om vi kör ned det egna kapitalet lite till och sedan lägger till fyra krångliga ekvationer med grekiska bokstäver som nästan ingen förstår, då är det lika säkert som tidigare – nästan säkrare. Det är det som är en del av komplexiteten i detta, så det är en nog så besvärlig trade-off att hitta någonting som är lagom.

Vad gäller frågan om svenska kommuner sa jag tidigare att särintressena ger sig till känna. Så gjorde de tydligen i dag också. Jag har ingen mer kommentar till det, för det är alltid något särintresse som anser att de har lägre risk än alla andra och därför helst ska ha en riskvikt som är noll. Det ser man inte minst i den internationella diskussionen när det gäller risker som följer av att inneha statsobligationer, vilket är ett extra känsligt område.

På frågorna om e-krona finns det inga enkla svar. Finansiell stabilitet finns i allra högsta grad på vår agenda när vi funderar kring de frågeställningarna.

Ytterst är det ni som sitter här som är ägarna, då riksdagen äger Riksbanken. I slutänden är det ni som bestämmer vad som ska gälla och inte gälla i detta land när det gäller elektroniska pengar. Om vi inte arbetade med den här frågan vore det ungefär som att gå drygt 100 år tillbaka i tiden och säga så

här: ”Det är okej att bankerna ger ut egna sedlar. Riksbanken får inte ge ut egna sedlar, utan Riksbanken får enbart ge ut 20 kilos kopparmynt.” Detta för att jämföra med hur det var på den tiden. Det här är alltså en svår och knepig fråga. Vi får se var den landar så småningom. Den kommer att kräva mycket eftertanke.

Niklas Wykman tog upp frågan om kostnad för reglering. Jag tror nog att om man räknar på detta ser man ett plus på nettosidan när man tittar på de regleringar som vi har i dag. Det har att göra med att det blir så oerhört höga kostnader för samhällsekonomin när det går snett.

Finns det gehör i Europa för vad Sverige tycker? Ja, alla vi här sitter i olika kommittéer och organisationer. Man kan väl säga så här: ibland – och ibland inte.

En svår fråga när det gäller att hantera de stora bankproblem man har på många andra håll i Europa är inte att man inte förstår utan att man inte vill. Det är någonting helt annat, och det har i sin tur att göra med att alltid när man hanterar bankrekonstruktionsfrågeställningar talar man om förluster som ska fördelas i samhället och om en betydande förmögenhetsomfördelning i samhället. Den förmögenhetsomfördelningen ogillas alltid av någon, och därför är det ganska svårt att genomföra detta.

Det är också så att när det går snett finns det ganska många som gillar det sätt på vilket de hade det tidigare och hoppas att någon annan ska betala för att undvika den strukturomvandling som förr eller senare kommer. Det kan man jobba med ganska länge på annat håll.

Erik Thedéen; Finansinspektionen: Fru ordförande! Tack för bra frågor!

Först frågan om det globala samarbetet. Jag skulle vilja säga att det är viktigt. Det finns bra institutioner, men det går knackigare.

Det gör det av två olika skäl, tycker jag. Det är helt uppenbart att USA är den viktigaste nationen i samarbetet, och USA har blivit väsentligt mindre intresserat. Det är inte bara att de blivit mindre intresserade av att diskutera klimatfrågan och dess koppling till finansiell reglering. Det är också att den sittande presidenten har en agenda att mindre av internationellt samarbete är bra. Det är klart att då är det svårare för dem som företräder olika myndigheter att ha en framåtlutad agenda på dessa möten.

Jag skulle alltså säga att lite bekymrad ska man vara över det globala samarbetet och då framför allt över USA.

När det gäller proportionalitet kan vi göra en del. Vi har riskbaserad tillsyn. Det innebär att vi försöker vara riskbaserade, det vill säga att en storbank eller en fondkonstruktion som är väldigt krånglig ska få mer tillsyn än de som vi bedömer är av mindre risk för systemet eller för konsumenten. Det är svårare att göra detta på regelverkssidan. Där måste nog lagstiftaren vara med aktivt, både i Sverige och kanske framför allt på Europainivå, för att få till lagstiftning som är mer proportionell.

Jag vill bara säga att detta inte är helt trivialt. Lagstiftarna har gjort en del försök. Man har fortfarande så kallade inlåningsföretag. Tanken är att man ska kunna ta emot pengar med lite färre regler. Man anmäler sig till Finansinspektionen. På så sätt får vi lite konkurrens på inlåningsmarknaden. För sisådär ett år sedan stängde vi av en sådan aktör som hette Money 24. Av allt att döma har det varit omfattande bedrägerier i den firman. Folk förlorade pengar, och våra möjligheter att ingripa var i stort sett noll. När man säger proportionalitet ska man alltså vara lite varsam, för det finns risk att det kommer in sådana som vi kanske inte vill ska ta hand om våra pengar.

Det här med bruttosoliditet är ju inte antingen eller, utan det är både och. Jag delar i allt väsentligt Stefan Ingves skepsis mot interna modeller. Det finns en risk att de skruvas så långt att det till slut heter att det inte finns några risker trots att det är uppenbart att det kan finnas risker. Det är extra stor risk för det nu när vi har haft en period i Sverige då vi inte har sett några förluster. Då kan det så att säga trilla ut ur de här modellerna att det inte är några risker eftersom det inte var några risker, och då är vi tillbaka på att vi inte kan lita på historien när vi ska förutse framtiden.

Då ska man jobba på två sätt, tycker jag. Man ska behålla det riskbaserade angreppssättet, men man ska strama upp modellerna och vilka antal man får ha i dessa modeller. Det arbetet sker; det har vi gjort i Sverige på nationell nivå. På internationell nivå sker det inte minst under Stefan Ingves ledning i Baselkommittén, där man antagit ett antal restriktioner. Sedan ska man ha bruttosoliditet som så kallad backstop, det vill säga att hit men inte längre får ni skruva. Sedan tar det i; sedan måste ni ha bruttosoliditet.

Men om man bara övergår till en bruttosoliditet på 20 eller 25 procent – vilket är helt orealistiskt i ett internationellt perspektiv, men om man skulle lägga den väsentligt högre – får man precis den effekt som Johanna Lybeck Lilja nämnde. Om banker ibland har skruvade incitament, då kommer de att använda det då också. Då kommer de att låna ut väldigt mycket till riskfyllda företag och väldigt lite till sådana som inte ger så bra avkastning, det vill säga företag med låg risk. Man får alltså vara lite varsam här. Både och, inte antingen eller, är det som bör gälla.

Har vi gehör internationellt? Min bedömning är att vi har allt större gehör på europeisk nivå, lite paradoxalt. Nu när Storbritannien lämnar EU söker man efter välutvecklade, stora och bra finansmarknader med sunda institutioner och regelverk, och där passar Sverige ganska bra in.

Jag har haft en liten batalj med mina medarbetare, för de kommer in och säger: Vi är ett litet, exportorienterat land, så vi ska ha ett begränsat engagemang. Nej, säger jag, vi är ett medelstort land i Europa som ska ha stort engagemang internationellt. Bland värdepappersmarknader i Europa skulle jag tro att vi är femte eller sjätte marknad i hela Europa. Bland banksystem är vi också i det härade, kanske till och med ännu lite större. Vi är en ganska stor nation, framför allt nu när Storbritannien lämnar EU, och det märks av i diskussionerna. Man lyssnar, tycker jag, allt mer på oss i Europa.

Till sist kostnaden. Jag tycker att det är en otroligt viktig och bra fråga som vi bör bära med oss. Jag tror att det är nästa steg – att försöka göra en ordentlig utvärdering av kostnaden. Jag har svårt att svara på den frågan.

Det finns dock en stor risk, och det är att kostnaden blir lika med total avreglering. Där måste man vara väldigt varsam. Niklas Wykman är förstås inte sådan, men det finns en del andra i debatten – typiskt sådana som företräder särintressen – som i ingången att vi måste minska krånglet och få ned kostnaderna i själva verket vill ha en massiv avreglering som kommer att öka riskerna.

Här gäller det alltså att balansera. Jag är försiktig när jag säger det, men proportionalitet tycker jag är en bra ingång i detta. Det finns stora krafter som nu, tio år efter krisen, vill ta bort mycket av regelverket. Vi ska inte underskatta den kraften.

Jag känner personligen stor skillnad nu mot för fem år sedan bara i det generella debattklimatet om finansiell reglering – och det i en miljö där bankerna fortfarande gör rekordvinster och har rekordhög avkastning på eget kapital och där vi i årstakt lånar ut sisådär 10 procent till folkhushållet inklusive företag i ökning. Det är alltså inte någon stor åtstramning vi ägnar oss åt. I den miljön finns det en lite oroväckande utveckling vad gäller debatten.

Johanna Lybeck Lilja, Nordea: Det här blir intressant. Jag delar i princip alla Erik Thedéens åsikter om bruttosoliditet. Så spännande!

(Erik Thedéen, Finansinspektionen: Så förvånande!)

Vad jag försökte säga var att vad vi vill ha är en koppling mellan risk och krav. Det är helt riktigt; vi har infört bruttosoliditetsmått. Det är rimligt som en bottenplatta som stoppar från att gå för långt. Frågan är vad som ska vara den bindande restriktionen. Är det de riskbaserade kapitalkraven, eller är det bruttosoliditetskraven? Vad jag argumenterar för och vad jag tror att Finansinspektionens chef argumenterar för är de riskbaserade kraven.

Interna modeller kan man ha många synpunkter på. Det finns risk för diskretionära beslut; därför är det viktigt att man hela tiden utvecklar de modellerna och att det görs tillsammans med tillsynsmyndigheterna.

Jag kan konstatera att för Nordeas del innebär flytten att vi nu har gått in i ett modellutvecklingsarbete tillsammans med ECB, vår nya tillsynsmyndighet, som ska pågå under ett år. Det är ett omfattande arbete.

Vad gäller frågan om proportionalitet är det i högsta grad förståeligt och rimligt. Det finns begränsade möjligheter. En bank – det kan vara en storbank eller liten sparbank med bara två tre kontor – styrs av 50-plus direktiv och förordningar, senast jag räknade 550 nivå 2-lagar och tusentals riktlinjer och föreskrifter från EU:s tillsynsmyndigheter. Dem måste banken följa.

Min poäng handlade om de aktörer som inte är banker och som säljer finansiella tjänster. Då måste man ställa sig frågan: Varför har vi skapat hårda regler för banker? Jo, därför att det är viktigt för konsumentskydd, finansiell

stabilitet och marknadens funktionssätt. Om man tycker att det är bra ur konkurrensperspektiv att låta andra aktörer än banker – låt vara stora eller små – bedriva finansiell verksamhet, då tycker man att det är viktigare än konsumentskydd, finansiell stabilitet och marknadens funktionssätt. Det var min poäng.

Med risk för att alla blir arga på mig måste jag ändå kommentera detta med avkastningskrav. Frågor om avkastningskrav ska egentligen inte ställas till bankerna. Det är faktiskt bankernas aktieägare som ställer de kraven.

De här sakerna hänger ihop. Det var det jag försökte avsluta mitt anförande med. Nordiska bankers aktieägare kräver i dag mellan 8 och 10 procents avkastning. Europeiska banker avkastar någonstans mellan 3 och 5 procent. Vad som händer när en bank inte levererar på avkastningskraven är att finansieringen blir dyrare, och det innebär att produkterna till kunderna blir dyrare. Det är precis det europeiska banker ser. Vad jag försöker säga är att dessa intressen hänger ihop. Tycker ni att det är för hög avkastning i bankerna är det bankernas aktieägare, inklusive fonder, ni ska prata med. Till sist kostnad för reglering, en hopplös fråga att svara på.

Jag försökte ge en indikation på vad det kostar en stor aktör som Nordea att efterleva kraven. Jag kan ge ett annat exempel: I tillägg till de 3 miljarder vi lade under 2017 har vi de senaste tre åren lagt 7 ½ miljarder svenska kronor på regelefterlevnad.

Vad händer om man gör det mer komplicerat att till exempel tillhandahålla finansiell rådgivning? När du kommer till finansiell rådgivare i dag börjar de ju med en halvtimme då de ställer ett antal frågor som de måste ställa av regleringsskäl. Ju dyrare man gör det att till exempel tillhandahålla finansiell rådgivning ... De som drabbas först är ju de som har minst pengar. Det är det vi hela tiden måste tänka på.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Fru ordförande! Tack för bra frågor!

Om vi börjar med den globala hanteringen av kriser skulle jag säga att vi har gjort mycket och fått många samarbetsmöjligheter på plats som inte fanns tidigare. Det är någonting som verkligen väger upp i den positiva vågskålen.

Sedan finns det, som jag i mitt anförande var inne på, väldigt oroande tendenser i många länder, bland annat med ökad inneslutning snarare än vilja till samarbete. Det finns också oroande tendenser från kanske den viktigaste finansiella marknaden, USA, där presidenten och hans olika myndigheter verkar vara i ständig fejd med varandra. Är det något som behövs för att hantera kriser är det förtroende.

Förtroende behövs inom länder. Jag kan känna en oro över utvecklingen i USA. Men det behövs också mellan länder när vi ska försöka hantera risker och kriser. Även där tycker jag att den tendens vi ser till protektionism och mindre vilja till samverkan och samarbete är oroande. Där behövs det starka aktörer som har en stark röst för att samarbete och samverkan ska vara vägen

framåt. Där är Sverige en av de starkaste rösterna internationellt, och det kommer vi att fortsätta vara.

Frågan om proportionalitet är en fråga som Sverige har tagit upp. Det finns hela tiden anledning att fundera över om det finns möjlighet att anpassa regelverken efter storleken och risktagandet i de finansiella instituten, inte minst för att försöka skapa en bredare marknad med fler aktörer som kan ha olika pusselbitar i det finansiella systemet.

I samband med till exempel bankpaketet har vi fått genomslag för att minska rapporteringskraven när det gäller de mindre aktörerna. Det är ju något som av många upplevs som betungande både ekonomiskt och administrativt. Nu kommer man att kunna justera både mängden data som ska rapporteras och också rapporteringstillfällena. Detta visar att vi inte bara diskuterar utan också kommer till konkreta beslut för att skapa möjligheter för mindre aktörer.

Låt mig nu ta upp Niklas Wykmans viktiga frågor. Vi ska vara ärliga och säga att de regleringar vi genomför har ett pris. Vi måste vara öppna med det, och vi måste också kunna analysera värdet av dem i relation till priset.

För bara en liten stund sedan betalade jag min bilförsäkring. Det är en massa tusenlappar som går åt och som skulle kunna användas till mycket roligare saker. Efter ett år kan jag känna: Vad fick jag egentligen för att jag betalade försäkringen? Jag har inte utnyttjat försäkringen, och jag har kört försiktigt, så det var kanske en onödig kostnad. Men samtidigt är det en försäkring som jag självklart behöver, för när det väl händer något är jag väldigt glad över att jag har byggt upp ett försäkringsskydd. Det är på detta sätt vi ska se de åtgärder som vi vidtar nu. Det är ett sätt att skapa större trygghet i det finansiella systemet och därmed kunna hantera svåra kriser framåt.

Jag tycker att det nu finns möjlighet att börja göra analyser av hur det regelverk vi har inrättat nationellt och internationellt börjar få effekt. Vi kan till exempel se på bostadsmarknaden, där vi har en balanserad prisutveckling snarare än de väldigt snabbt stigande priser som vi har sett under lång tid och som skapar många utmaningar. Inte minst ökar de inträdesbarriärerna för människor som ska ta sig in på bostadsmarknaden.

Vi har också en lugnare utveckling som gör att det finns möjlighet för eftertanke i de beslut som oftast har den största ekonomiska bäringen på vår privatekonomi genom hela livet, nämligen bostadsaffärer. Nu finns det en möjlighet att hinna reflektera och inte fångas upp i stressen att behöva fatta stora beslut på väldigt kort tid.

Jag tror att detta också gör att vi får en större trygghet, en mer balanserad utveckling och därmed kan hantera risker bättre. Min slutsats är alltså att det pris vi har betalat hittills absolut har varit värt kostnaden och skapar mycket större stabilitet framåt.

När det gäller den europeiska utvecklingen och utvecklingen med alternativa marknader tycker jag att vi måste vara medvetna om att det kan slå åt två håll. Det är självklart inte bra om vi bara för över riskerna till aktörer som vi inte har lika bra kontroll på och inte vet lika mycket om.

Jag tycker inte att vi ska dra slutsatsen att det är enda vägen, utan det finns också en annan väg. Till exempel kan man föra över de dåliga lånen till aktörer som har bättre förmåga att hantera dem och kanske till och med har möjlighet att få in en del av dem, vilket ju de europeiska bankerna inte har visat särskilt stor förmåga till. Därmed är de också potentiellt bättre lämpade att hantera de risker som de dåliga lånen innebär. Jag tycker att det skulle vara en utveckling i rätt riktning. Skulle det däremot visa sig att vi bygger upp risker i andra delar av det finansiella systemet måste vi vara beredda att agera även på de riskerna. Det är därför som jag lyfter fram att frågan om finansiell stabilitet inte är en fråga där vi kommer att vara klara, utan vi kommer hela tiden att behöva arbeta med att möta nya risker i ekonomin.

Emil Källström (C): Ordförande! Jag ska gå direkt på mina frågor. De är två till antalet.

Stefan Ingves tog upp det faktum att inför 2008 års finanskris var orosmolnen ändå tydliga. De faktorer som sedermera skapade krisen var inte okända. När krisen var ett faktum var det förhållandevis enkelt att peka på vad som var anledningen till att det gick som det gick. Det finns ju liknande orosmoln i dag. Om det kommer en förnyad kris kommer det också då att vara ganska enkelt att peka på varför det blev som det blev.

Därför vill jag fråga er som sitter på rik kompetens på området: Om man jämför orosmolnen inför 2008 års kris med de orosmoln som finns i dag, vad blir känslan? Jag är särskilt intresserad av att höra vad Johanna Lybeck Lilja, som inte drog hela sitt cv, har att säga. Vilka paralleller drar du mellan läget nu och de risker vi då såg?

Den andra frågan går till den som känner sig hugad. Det riktigt nya i de föredragningar vi har hört här är tydligheten när det gäller cyberhoten och värdet av att värja sig inför dem. Detta visar på samhällets komplexitet. Ska vi göra något politiskt kring detta behöver både finansutskottet, justitieutskottet, försvarsutskottet och andra att behöva ha ett ord med i laget.

Vilka aktörer är det som bör ha lead på detta? Ska vi behandla det som en finansiell fråga, en försvarsfråga, en fråga för den civila rättsstaten eller är det något gemensamt? Utvecklingen kommer ju att ställa nya krav på den svenska rättsstaten. Det vore intressant att höra hur ni ser på det.

Dennis Dioukarev (SD): Tack för bra föredragningar! Det verkar som om det ändå råder samsyn om att det svenska banksystemet har förhållandevis god motståndskraft. Vi kan därmed klappa oss själva på axeln och konstatera att vi har gjort ett hyfsat jobb på den fronten.

Min första fråga riktar sig till Finansinspektionen och gäller hur man ser på ett scenario där tillsynen skulle hamna hos eller delas med ECB. Ni har ju erfarenhet av samarbete med dem. Jag skulle därför vilja höra hur ni tror att

deras förutsättningar ser ut när det gäller att bedriva lika kvalificerad tillsynsverksamhet som deras nationella motparter.

Min andra fråga fortsätter på samma tema och handlar om bankunionen, som ju är direkt kopplad till frågan om euron, eftersom euron är en förutsättning för tillsyn i bankunionen. Vid ett inträde i bankunionen lämnar vi ifrån oss kontrollen över de svenska bankerna till ECB men får ett närmast obefintligt inflytande i den gemensamma tillsynsmekanismen SSM. Då undrar jag om ministern ser några fördelar med ett upplägg där ett land avstår från kontroll över den inhemska banksektorn i exempelvis kristider.

Ulla Andersson (V): Tack för era föredragningar! Vi har fått mycket reglering av finanssektorn, men vi ska vara medvetna om att regleringen hade varit ännu starkare om inte finanssektorn hade bedrivit så stark lobbyism. Detta är det värt att ha med sig, tycker jag.

Jag är inne på att vi borde ha en högre bruttosoliditet i bankerna än vad vi har i dag. Riskbaserade modeller har både fördelar och nackdelar. Bankägarna har alltid ett egenintresse av att kunna ta emot vinst. Därför tycker jag att det är rimligt att öka bruttosoliditeten. Det är självklart också bra att man stramar åt de riskbaserade modellerna.

En fråga som jag tycker hamnar lite i bakvattnet gäller bankernas sammanflätning med varandra. Vi tänker oss att hushållens skuldsättning är mycket stor och utgör en stor risk och lyfts upp i internationella sammanhang. Då kan vi se att Riksbankens rapport har en mycket intressant siffra. Den visar att de fyra storbankernas exponering mot varandra i form av värdepapper utgör 30–40 procent, lite beroende på vad man räknar med, av deras så kallade kärnprimärkapital.

Om vi tänker på hushållens skuldsättning och att bankerna har en sammanflätning i den storleksordningen, vilken enorm dominoeffekt det skulle få i det här landet! Det utgör en väldigt stor risk för den finansiella stabiliteten.

Visst, man kan då kräva att bankerna ska ha större bruttosoliditet eller mer kärnprimärkapital, men kan man göra mer? Kan man på något sätt reglera att bankernas sammanflätning med varandra ska utgöra en mindre andel?

Jag förstår att man i och med detta också kan flytta risken någon annanstans, men jag tycker ändå att det är värt en diskussion. Jag tycker inte att den här frågan lyfts upp tillräckligt i debatten. Min fråga går alltså främst till berörda myndigheter: Hur resonerar ni? Vad har ni valt bort, och vad finns att ta till? Skulle ni tycka att detta behöver ses över?

Min andra fråga gäller likviditeten. Riksbanken vill att man ska ha den i fler valutor och att det ska regleras. Finansinspektionen verkar inte tycka så. Jag skulle vilja veta varför Finansinspektionen inte tycker så. Tittar man på Riksbankens stresstest verkar det ju som om det skulle behövas.

Johanna Lybeck Lilja, Nordea: Fru ordförande! Man kan säga att varje kris är unik. Det är det flera som har sagt i dag. Men ser man till historien är det alltid en sak som de handlar om, nämligen för höga kreditrisker. Folk och företag har fått låna för mycket. Det är grunden i alla kriser. Därför är det viktigt att ha koll på de bitarna.

Åren 2006 och 2007 var det frågan om fonder som fick ett utflöde och blev tvungna att sätta stopp. Det var en stor fransk bank som fick göra det. Det var en av de frågor jag tog upp i mitt anförande. Den risken har ökat, skulle jag säga, eftersom det inte finns någon köpare på andra sidan av de tillgångarna i dag.

Samtidigt kan jag konstatera att de två saker som lyftes som huvudorsaker i krisen – vi talar om subprime i USA och låneförmedlingen av aktörer som inte behöll någon risk på sin egen balansräkning utan skickade den vidare – är företeelser som i USA har vuxit sedan krisen och alltså blivit vanligare. Den andra delen som man talade om var too-big-to-fail-banker, alltså för stora banker. Stora banker i USA har blivit större sedan dess. Har man då lyckats hantera riskerna? Det är jag tveksam till.

I tillägg till detta har vi det som jag har pratat om, alltså att risker har flyttat någon annanstans. Även om nordiska banker är hårt reglerade – ni har kanske noterat att jag inte har invänt mot detta här, för jag tycker att det som har skett har varit rimligt – flyttar man riskerna någon annanstans.

Låt mig också lite kort kommentera detta med cyberhot. Jag bakar ihop hela området cyberhot, säkerhetsskydd och informationssäkerhet. Det är otroligt viktiga frågor. Det finns ingen bank i världen som vill att systemen ska bli hotade på något sätt, dels för att man sitter på banksekretess, dels för att de måste fungera hela tiden för att ekonomin ska fungera.

Vad vi nu ser i Sverige är ett exempel på den dubbla reglering jag tog upp tidigare. När det gäller de här frågorna har vi tre olika myndigheter som i princip reglerar samma sak, det vill säga Finansinspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Säkerhetspolisen. Man kan tycka att dessa myndigheters uppgifter var för sig är rimliga, men när det finns tre myndigheter som ställer olika krav på samma område blir det besvärligt att bedriva bankverksamhet. Det är en kostnad som ekonomin får ta, helt enkelt, om man tycker att det ska vara på det sättet.

När det gäller finansiering och sammanflätning delar jag Ullas uppfattning. Jag tycker att det är bra om man har en diversifierad finansiering. Det är därför stora banker väljer att ha en global finansiering av sin balansräkning.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Låt mig börja med Emil Källströms fråga om cyberhot. Det är ju ett brett hot som kan påverka många olika delar av samhället. I det här sammanhanget är det ett hot som är väldigt uppenbart när det gäller det finansiella systemet. Jag skulle säga att det inte finns någon aktör i samhället som inte har ett ansvar för att göra vad de kan för att förebygga och rusta oss för att klara av den typen av störningar.

Självklart finns det ett övergripande ansvar hos försvarsaktörer och rättsvårdande myndigheter att se hoten och vara beredda, att fånga upp signaler om att det kan vara något på gång. Där vet jag att det pågår ett aktivt arbete som regeringen också har varit djupt involverad i. Men självklart har också finansiella aktörer ett stort ansvar, inte minst för att bygga upp resilienta, motståndskraftiga system. Skulle man få en störning i en del finns det möjlighet att flytta verksamheten till en annan. Då handlar det om konkreta saker som serverhallar och att det finns flera system, så att uppgifter och data finns på många ställen och inte bara på ett enda ställe, för det blir väldigt sårbart.

Det finns alltså väldigt mycket som behöver hanteras av det finansiella systemet. Jag är glad över att våra myndigheter och också de finansiella aktörerna nu har en större medvetenhet om hotet än tidigare.

Jag fick också en fråga om bankunionen. Jag tror att det är viktigt att vara medveten om att det finns för- och nackdelar med nationell och internationell reglering. Sverige har en hård erfarenhet av att ha haft ett stort finansiellt system i ett relativt litet land under 1990-talet. Det var svårt att hantera. Nu har bankernas balansräkningar vuxit avsevärt efter det också. Kan man dela risken med andra kan det vara ett sätt att hantera risken bättre. Det är detta som bankunionen är till för att göra. Man ska gemensamt hantera stora finansiella störningar.

I den andra vågskålen finns det kostnader, precis som Dennis Dioukarev påpekar. Vi har mindre möjlighet att utforma tillsyn och myndigheters arbete efter nationella perspektiv och nationella företeelser. Det finns också saker som särskiljer det svenska finansiella systemet från andra finansiella system. Vi får mindre direkt möjlighet att påverka utformning och liknande.

Just eftersom detta är en komplex fråga där det finns både fördelar och nackdelar har vi bett en utredning att titta på frågan om bankunionen och komma med ett bättre underlag. Bankunionen finns nu på plats, och man börjar kunna analysera detta. Utredningen kommer med sin analys i november i år. Då kommer vi också att ha bättre underlag för att väga fördelar och nackdelar mot varandra.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Fru ordförande! Detta med cyberhot är en väldigt bra fråga. Johanna illustrerade detta bra. Jag tror att det finns väldigt många olika krav. Låt mig återgå till detta med e-kronan. Vi är förhållandevis kritiska till införandet av e-kronan, men vårt viktigaste budskap är att det bör bli föremål för en offentlig utredning.

En fördel med e-kronan skulle kunna vara att man möjligtvis skulle kunna bygga upp ett mer autonomt system som skulle kunna klara en kris bättre. Men då bör det sättas i ett perspektiv. Jag tror att det skulle vara bra med en utredning som handlar om motståndskraft i betalningssystemet. Cybersäkerhet är en av de absolut viktigaste frågorna att ta upp.

Jag tror att dessa frågor kan länkas ihop. Därför har vi varit skeptiska till att gå på e-kronan ur ett Riksbanksperspektiv, utan vi vill ta det bredare betalningssystemsperspektivet.

Låt mig gå in på detta om banktillsynen. Systemet heter ju SSM – Dennis Dioukarev sa ECB, men själva banktillsynsdelen av ECB heter SSM. Det samarbetet fungerar alldeles utmärkt. Vi ska inte överdriva hur stort det samarbetet är. Vi har fortfarande många nordiska banker som inte har någon koppling till SSM. Det kommer då oftast via Finland och de baltiska länderna men ändå i begränsad omfattning. Men det blir större och större, för Nordea är ju den stora förändringen här.

Frågan om bankunionen har redan besvarats här. Det är ju en utredning som tittar på detta. Generellt kan man inte säga att det ena är mycket bättre än det andra. Man får väga för- och nackdelar med internationell samordning kontra lokal och regional kunskap och expertis. Sedan har vi beslutsfrågan: Vem fattar de ultimata besluten? Vi kommer inte att kunna komma in i det högsta beslutande organet om vi inte går med i euron. Men det får utredningen titta noggrannare på.

Ulla Andersson och jag har diskuterat detta med bruttosoliditet vid flera tillfällen. Jag vidhåller att jag inte är emot det. Jag vill ha modeller som är strama, för det är enda sättet att behålla det riskbaserat. Men vill man bara ha bruttosoliditet säger man att det inte ska vara riskbaserat. Jag förstår inte hur man kan försvara en sådan uppfattning, för då får vi ett system där krediter med hög risk får samma kapitalkrav som krediter med låg risk. Det svåra är att hitta en mätmetod här. Den måste vara stram och reglerad, så att bankerna inte får fritt spelrum.

När det gäller att reglera stora banker delar jag dock oron. Under rubriken Utmaningar skrev jag också om stora bankkoncerner som är verksamma i många olika länder. Det nya är att de också har stora filialer. Här kommer delvis ett nytt regelverk från EBA, där man försöker ta hand om detta.

Men jag vet inte om detta är möjligt att reglera. Då måste man nog göra det närmast på global nivå. Det är svårt att tänka sig ett EU-perspektiv på detta. Jag tror att vi får försöka hantera det som det är.

Till sist vill jag ta upp detta med likviditetskrav. Man ska inte överdriva skillnaden här. Vi tycker också att man ska ha likviditet i väsentliga valutor. Vi tycker att bankerna ska uppfylla 100 procents LCR. Det gör de, punkt slut. Men frågan är hur de uppfyller detta. Jag tycker lite schematiskt att det är bättre att de har 150 procents anpassning av dollarexponeringen och 60–70 procent på kronor än tvärtom. I kris finns det ingen i Sverige att ringa som har dollar. Då är det bra om bankerna har det själva. Ibland har de det till och med direkt i Fed. Samtidigt har de på marginalen lite mindre kronor. Det är den balansgången som vi har velat ha, och därför har vi hårdreglerat detta med euro och dollar.

Jag är dock enig med Stefan: Det ska inte vara noll kronor i kassakistan. Det är inte syftet. Det kommer vi också att vara tydliga med i vår tillsyn framöver.

Stefan Ingves, Riksbanken: Cyberfrågan är en bred fråga. Det är en fråga i den finansiella sektorn, en försvarsfråga, en infrastrukturfråga med mera. Det är något som vi kommer att få leva med under många år, och det har i grunden att göra med hur staten ger sig till känna i en helt digitaliserad värld och vad andra gör i en helt digitaliserad värld. Detta behöver man säkert jobba med i många år.

Utöver det jag just har nämnt finns det också frågeställningar om vad som ska vara i Sverige, vad som ska vara utomlands och vad som redan finns utomlands när det gäller finansiella tillgångar och hur de ska registreras. Här finns det mycket viktiga frågeställningar som vi säkert kommer att ha god anledning att diskutera under många år framöver.

Detta om SSM är det svårt för mig att svara på, för jag har inte tillsyn. Men låt mig säga att jag 2006 höll ett tal där jag framhöll att det är angeläget att det finns en europeisk tillsyn. Om EU behåller sin nuvarande form kommer vi förr eller senare att få så pass mycket gränsöverskridande bankverksamhet att det inte kommer att fungera att ha regional eller lokal tillsyn när alltmer blir paneuropeiskt i en eller annan form. Detta tror jag fortfarande på. Från min egen synpunkt är det mer en fråga om när detta inträffar ur ett svenskt perspektiv.

När det gäller tillsyn som sådan tror jag att det är mycket bättre om man är långt hemifrån när man utövar den. Det finns alltid en risk för att man är lite för nära dem man ska ha tillsyn över. I det avseendet tror jag att SSM är mycket bra för Europa, helt oberoende av om Sverige går med i SSM eller inte.

Låt mig ta upp frågan om interdependens mellan banker. Redan i dag har vi regler om stora exponeringar. Det är ungefär så långt det har gått att komma när det gäller det internationella arbetet. Men det väcker bara den grundläggande frågan: bostäder och kommersiella fastigheter är säkerhetsgrundbulten i det svenska finansiella systemet. Det är detta som gör att det är så oerhört viktigt att det inte blir bekymmer på den kanten.

Om man går långt tillbaka i tiden hade vi i Sverige vad vi kallar för affärsbanker. De lånade ut pengar till företag som gör affärer. Sedan hade vi bostadsinstitut som skötte bostadsfinansiering och lånade ut till bostäder. Sedan har det under årens lopp blivit så att vi har gjort om affärsbankerna till bostadsbanker. En viktig strukturell fråga för framtiden är om detta är ett lämpligt och bra sätt att ha det. Mot den bakgrunden tror jag att det är både nyttigt och bra att det nu förs en diskussion i Sverige om hur det ska se ut med diverse nya långgivare för bostadssektorn, förutsatt att de sköts på ett korrekt och bra sätt. Jag tror inte att det vore helt fel om pendeln svänger lite tillbaks i riktning mot hur vi hade det tidigare.

Hans Lindblad, Riksgäldskontoret: Vem bör ta ansvar när det gäller cyberhoten? MSB och Försvarsmakten har initialt tagit ansvar, och jag tror att detta är jättebra. Detta är en oerhört viktig sak. Det går hand i hand med att många myndigheter har blivit utsedda till beredskapsmyndigheter och ska rusta upp sig i allmänna lag.

Vad kan man då göra? Vi på Riksgälden är ansvariga för statens internbank. Det är en liten verksamhet som spänner över 7 000 miljarder kronor. Vi ser till att myndigheter kan betala ut pengar. Vi kommer nu i år att sätta igång ett projekt som kommer att titta på ett nytt internbankssystem. Jag kan mycket väl tänka mig att det systemet blir helt slutet inom staten. Det kanske är åt det hållet man ska gå, att man har slutna system för att öka säkerheten och förhindra intrång. Jag vill inte att de ska komma och hacka våra system eller rikssystemet, där alla pengar och betalningar samlas vid dagens slut. Det vore fullständigt förödande.

Det finns många olika saker att tänka igenom. Jag tror att de behöver diskuteras, men de kan absolut inte diskuteras i offentliga sammanhang. Man får hitta former för hur man ska prata om detta.

Vad kan man göra när det gäller bankernas sammanflätning? I krishanteringsramverket finns det regler om att den efterställda skuld som man ska ha och som man ska kunna konvertera inte får vara sådan att man skapar förluster och spridningseffekter om man skriver ned den, utan den ska helst inte ägas av andra banker. Där finns det regler och gränser. Man har försökt tänka igenom detta lite, för man ska kunna hantera en bank i kris utan att själva krishanteringen skapar spridningseffekter, vilket annars blir fallet med sammanflätningen.

Jakob Forssmed (KD): Tack för bra föredragningar! Det finns mycket intressant som man skulle vilja djupdyka i. Detta med dark pole låter till exempel som en tv-serie på Netflix i flera obehagliga säsonger.

Jag har två frågor. Den första går till Ingves och Lindblad, som båda talade lite om detta med normal räntemiljö. Ingves har under hösten i ett antal tal varit inne på att vi när inflationstrycket återkommer behöver komma tillbaka till en normal räntemiljö. Vad är det nuförtiden? Är det det som rådde före finanskrisen, eller är det något annat? Intuitivt tänker man att det som avses kanske är det som rådde tidigare, och jag tror kanske att det är detta som avses, men det blir inte riktigt explicit vad det handlar om.

Den andra frågan handlar om bolånen. Nu är detta ingen kritik mot Finansinspektionen, som ju har ett uppdrag som gäller framför allt makronivån. Regeringen gör mycket fel, men en sak som man har gjort rätt är att man har samlat ihop uppdragen som bostadsminister och finansmarknadsminister i en portfölj. Det är klart att de makrorestriktioner vi lägger på detta för att minska utlåning också får mikrokonsekvenser som är rätt betydande. Bolund nämnde själv möjligheten till eftertanke när man ska köpa ett hus eller en lägenhet. Den är rätt stor om man inte får någon kredit. Man

får gott om tid för eftertanke om man i stället drivs in i en dyr hyresrätt och inte kan bygga upp en kapitalbuffert.

Jag tycker att det är ett stort problem i dag att priset för överskuld-sättningen och de risker som finns är väldigt ojämnt fördelade. Det är alltför få som betalar detta pris. Frågan går till Per Bolund, men även Thedéen kan få reflektera över detta. Vad skulle krävas av Per Bolund för att Finansinspektionen skulle kunna lätta en del på kreditriskerna?

Jag tänker på två saker där jag gärna vill ha en reflektion. Den första är förstås ränteavdragen, där Lindblad visade väldigt bra på en bild hur man kan göra för att minska risken för våra offentliga finanser, förutom att hela bolånekollektivet får bära lite mer av risken för skuldsättningen.

Den andra är att gå över till ett system där amorteringskravet riktas mot bankernas totala bolånestock, så att det blir mer attraktivt för banken att ha en amorterande kund. På det sättet frigörs utrymme för banken att ta in nya affärer. Man driver alltså fram en prissättning som gynnar amortering snarare än att lägga över det på varje enskilt hushåll.

Janine Alm Ericson (MP): Jag håller med Jakob Forssmed om att det var mycket intressanta och bra dragningar.

Jag tänkte rikta in min fråga på något som Stefan Ingves sa, att man har en tendens att rusta för det förra kriget. Även om det finns likheter mellan olika delar känns det som att många förbättringar har gjorts, speciellt för att minska effekterna, även om det kanske inte handlar om att undvika dem. Med tanke på det som Johanna Lybeck Lilja berättade för oss om hur det ser ut på den amerikanska finansmarknaden kan det väcka viss oro.

Vad är det som fattas nu i denna omgång? Ni har varit inne lite på det, men jag är mer ute efter att tänka utanför boxen. Cyber nämndes under föredragningen, och Emil ställde en fråga om det. Vi har fått bra svar när det gäller dessa utmaningar.

Jag vill återknyta till något annat som togs upp, nämligen klimat, vilket Erik Thedéen och även finansmarknadsministern var inne på. Det bra att det finns ögon på detta, men det finns också stora orosmoln, eftersom stora parter i världen inte ser det som risker över huvud taget. Min fråga är: Vad kan egentligen göras? Vi pratar om marknader som är sammanhängande och om olika delar som har ett förhållande till varandra. Går det att vi agerar, kanske inte Sverige, men Europa? Eller måste vi helt enkelt vänta in bättre ledare på andra ställen?

Jag är också lite nyfiken på den krisövning som ni berättade om. Finns det några resultat? Om inte, när kan vi förvänta oss att få det? Fanns det inslag i övningen av de nya hot som vi kan komma att se, alltså inte bara de gamla klassiska som vi har pratat om länge?

Ingela Nylund Watz (S): Tack för intressanta dragningar!

Det verkar som att vi ändå har åstadkommit en hel del under de senaste tio åren. Jag ska nöja mig med att säga det. Men det finns fortfarande en del att göra på hemmaplan, och jag har tagit fasta på två saker.

Den ena är att ni, åtminstone Riksbanken och Finansinspektionen, har riktat större fokus mot de kommersiella fastigheterna. Det vore intressant att höra några ord om detta. Hur oroliga ska vi vara – andas det 90-tal här, med tanke på hur de nu finansieras i allt större utsträckning?

Den andra frågan är ännu mer konkret. Där kanske vi från finansutskottet kan bidra – vad vet jag. Det handlar om hushållens motståndskraft. Där vet vi mycket om hur skulderna ökar, men väldigt lite på mikronivå om hur tillgångarna fördelar sig, även om man kan ha vissa aningar. Vilka effekter kan det i så fall få? Där vill ni ju ha en utredning. Hur angelägna är ni? Det vore bra för oss att veta.

Jan Ericson (M): Jag ska ägna mig åt en mer politisk fråga, nämligen ränteavdragen. Dem pratar vi om ganska mycket och ofta.

De i panelen som ägnar sig åt makrotillsyn tycker att vi bör minska ränteavdragen – det är ganska uppenbart. Jag skulle vilja fråga Johanna Lybeck Lilja: Hur ser du på detta och på riskerna med att trappa ned ränteavdragen samtidigt som vi har en stigande räntenivå? Vad kan detta få för konsekvenser, och ser du några risker med det?

Stefan Ingves, Riksbanken: Tack för bra frågor!

I dag har vi en global realränta som är negativ. Detta påverkar räntenivån i hela världen. Att vi långt in i framtiden skulle ha ett tillstånd där den reala räntan förblir negativ är svårt att tro.

Om vi tidigare sa att den penningpolitiskt satta räntan låg kring 4 procent är vår bedömning att den kommer att ligga någonstans kring 2 ½ eller lite mer under en någorlunda begränsad tidsperiod. Den allmänna räntenivån blir alltså lägre än den är i dag.

När det gäller frågeställningarna om bolån och hur det ska se ut tycker jag för min egen del att det vore djupt olyckligt om vi skulle återgå till en värld där det anses självklart att inte amortera. Det vore som att upphäva tyngdlagen eller att ge sig på att försöka att göra detta, och det brukar straffa sig förr eller senare. Cyberrisker har vi pratat om.

Klimatrisker pratade Erik Thedéen om tidigare. Det handlar framför allt om att bedöma vad som händer när klimatet ändras, om någon är mycket exponerad och om detta innebär nya och alldeles extraordinära risker som man inte har tagit hänsyn till tidigare.

En stor målsättning för krisövningen, som jag tror att vi lyckades med, var som har sagts tidigare att få flera hundra personer att prata med varandra. Detta gjorde de inte genom att sitta i samma lagerlokal någonstans i Norden eller

Baltikum, utan det gjorde de från sina egna huvudstäder. Bara att åstadkomma detta – att hantera tekniken och se till att folk var på plats – innebar ungefär ett års arbete. När det gäller krisövningens innehåll kommer det att skrivas en sammanfattande rapport som blir klar senare under våren. Men klimatfrågor var inte en del av detta, utan det var en ganska traditionell krisövning.

Det är värt att hålla ögonen på kommersiella fastigheter, men som ni kanske drar er till minnes från det diagram som jag visade tidigare är kommersiella fastigheter inte stora och utgör inte något systemhot i dagsläget. Däremot kan man naturligtvis göra betydande förluster ändå den dag räntorna stiger eller om dåliga tider kommer.

När det gäller frågeställningen om tillgångsdata vill jag säga: Ja, vi är långt efter i detta, så ju förr desto bättre.

Hans Lindblad, Riksgälden: Jag ska svara på Jakobs fråga om normal ränta. Stefan Ingves säger att den normala reporäntan är ungefär 2 ½ procent. Där kan man lägga till lite löptidspremie och lite premie mellan reporänta och bolån, och då hamnar man kanske på ett bundet bolån på en 4 procent.

Ett annat sätt att närma sig detta är att titta på vad man har för tillväxt långsiktigt i ekonomin – kanske 2 procent. Sedan tror vi på Riksbankens inflationsmål på 2 procent, och så höftar vi med lite osäkerhet och hamnar på en 4 ½ procent, kanske 5. Det är någonstans där som i alla fall jag, på baksidan av ett kuvert, skulle tippa är en normal ränta. Den är fortfarande väldigt låg i ett historiskt perspektiv, men den är dubbelt så hög som i dag.

Johanna Lybeck Lilja, Nordea: Jag har ett svar som handlar om amortering och olika åtgärder mot hushållens skuldsättning.

Vi tycker att det är otroligt välkommet med den förändrade amorteringskulturen. Det är i grunden sunt att betala tillbaka de lån man har tagit. Vi ser också sedan i höstas ett trenderbrott vad gäller den andel som tar lån med bunden ränta, vilket är välkommet. Det handlar i slutändan om hur man prissätter rörligt mot bundet. Vi tycker att det är sunt och klokt.

På samma tema som jag pratade om kommer företag framöver att tvingas bli betraktade likadant i riskhänseende, och detsamma kommer vi att behöva göra med våra kunder som har tagit bolån. Beroende på hur mycket man lånade när lånet togs kommer man att hamna i en speciell riskklass, beroende på hur stor skuld man har i förhållande till husets värde och hur mycket huset är värt. Oavsett hur mycket man amorterar under lånets löptid eller om huset har stigit i värde kommer man att vara fast i samma riskklass under lånets löptid. Detta uppmuntrar inte till en sund amorteringskultur, enligt min uppfattning, och jag tycker att det är beklagligt.

Det är väldigt svårt att vara bank, men ni har varit snälla i dag, tycker jag. Ibland får vi kritik för att vi lånar ut för mycket, och ibland får vi kritik för att

vi inte lånar ut till vissa personer. Min grundhållning är att man inte ska låna mer än vad man kan betala tillbaka, som jag sa förut. Det är grundprincipen.

Hushållens skuldsättning är hög. Därför tycker jag att det är fullt förståeligt att Finansinspektionen och regeringen har infört åtgärder. Men i min värld är dessa second-best-lösningar, inte optimala lösningar. Men vi vet att det blir krångligt att hålla ordning när amorteringskrav införs. En kund kan ha ett lån som inte ska amorteras alls, ett lån som ska amorteras med 1 procent och ett lån som ska amorteras med 3 procent. Sedan när kunden ska byta bank blir det väldigt mycket som det ska krånglas med.

För mig är frågan om ränteavdrag central. Man bör ta ett helhetsgrepp på hela diskussionen kring hushållens skuldsättning. Hur ska vi ha det med amortering? Hur ska vi ha det med ränteavdrag? Hur ska vi ha det med amorteringskrav? Det bör tas ett helhetsgrepp.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: När det gäller Jakobs fråga om amorteringskrav är det en restriktion på det enskilda hushållet, men jag tycker att man måste ställa detta mot de data som finns.

Data säger att bolånen stiger med 5,6 procent även 2018. Data säger att den grupp som väsentligt har ökat sin andel av nya bolånetagare är de unga. Vi är inte helt klara med data än, men vi tror att vi ser en viss dämpning av hur mycket de skuldsätter sig. Då blir det beteendeeffekter som jag tror är långt mindre drastiska än vad du förespeglade, Jakob, nämligen att man kanske väljer att låna lite mindre och bo i en lite mindre lägenhet. Ibland tycker jag att det blir en nidbild – att man inte kan låna alls och hamnar långt utanför staden med ett andrahandskontrakt hos någon tveksam värd. Det finns nyanser här, och jag tycker att makrodata stöder att det är viss skillnad efter amorteringskravet, som sig bör. Den är dock inte så stor som det ibland förespeglas.

När det gäller balansen mellan ränteavdrag, amorteringskrav och annat delar jag uppfattningen att det ska vara en samlad bedömning och en samlad politik, som Johanna sa och som jag och många andra har sagt tidigare. De är dock lite olika till sin karaktär, ska man veta. Ränteavdrag slår blint mot alla samtidigt. Det innebär att även hushåll som har noll risk tvingas betala lite högre ränta. Det är inget fel med det, men det har inte så mycket med makrotillsyn att göra.

Amorteringskraven har vi gjort riskbaserade, så att vi har mer amortering för dem som lånar mycket i förhållande till värdet och deras inkomst. De som inte är där amorterar väldigt lite. Det är i någon mening mer rättvist, tycker jag. Men jag är en stor vän av att försöka ändra ränteavdragen. Vi får räkna på effekterna av detta kontra amorteringskrav och återkomma i frågan.

Kommersiella fastigheter är vi absolut inte oroade över, men vi har ett mycket starkt fokus på dem. Vi jobbar internt ett helt team nu för att försöka sätta samman hur det ser ut, hur mycket man belånar sig och hur riskvikterna

ser ut. Det finns all anledning att vara på tårna, men jag tycker inte att man kan säga att vi ser något slags 90-talstendens.

Vad gäller tillgångsstatistik: Ja, väldigt gärna! I det politiska system där förmögenhetsskatten togs bort tog man även bort tillgångsdata. Detta är ett stort problem. Ofta hamnar vi i diskussioner med akademiker om att våra åtgärder är fel därför att de har tillgångar. Men det är inte viktigt, för vi vet hur dessa tillgångar ser ut. En stark önskan från min sida gentemot det politiska systemet är att sådan statistik ska införas.

Slutligen, när det gäller klimatet, tycker jag att vi kan göra en hel del. Vi gör en del i vår tillsyn, bland annat delvis på uppdrag av regeringen. Vi gör även en hel del internationellt. Jag ansvarar för en grupp inom värdepappers-tillsynen globalt för att se på om vi kan öka transparensen i bolagen så att de kan visa sitt klimatavtryck. Detta tror jag är jätteviktigt. Sverige går före politiskt här, men jag tycker att även vi tillsynsmyndigheter går före. Vi ska därför inte vara helt nedslagna, även om USA inte verkar vara riktigt på tårna just nu.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Det var många intressanta frågor.

Om jag börjar med Jakob Forssmeds fråga om bolånemarknaden, krediter och mikrokonsekvenser är det självklart att alla beslut får konsekvenser. Jag tycker att det är bra att vi har fått en sundare amorteringskultur i Sverige. Det var inte självklart. Vi ska komma ihåg att Sverige var ett land som stack ut internationellt genom att vi hade en kultur som spred sig och där man helt enkelt inte betalade av på sina lån. Nu har vi en annan kultur på plats, och det är väldigt bra.

Jag är gammal nog att minnas 90-talskrisen. Jag vet att det fortfarande i vårt samhälle i dag finns människor som sitter kvar med skulderna från 90-talskrisen. Tillgångarna är för länge sedan borta, men skulderna finns kvar. Jag vill inte att någon ska behöva hamna i den situationen i framtiden. Genom amorteringskraven och de regelverk som vi har på plats byggs det nu upp buffertar i hushållens ekonomi som gör att de är betydligt mer motståndskraftiga och klarar av att hantera störningar på ett sätt som de inte skulle ha gjort om vi inte hade vidtagit åtgärder.

Vi ska inte heller överdriva effekterna av de åtgärder som har vidtagits. När det gäller till exempel amorteringskraven räknar Finansinspektionen med att 15 procent av de nya bolånetagarna omfattas och påverkas över huvud taget. När såväl det första som det andra amorteringskravet infördes försökte vi väga detta mot effekter i resten av samhället. Till exempel gav vi en möjlighet att undanta lån för nybyggnation från amorteringskravet, just därför att det inte skulle bli en negativ effekt på byggandet. I slutändan är det upp till de banker som ger lån att välja om de vill använda sig av möjligheten eller inte, men den finns där.

Sedan var det en större fråga som väcktes av både Jan Ericson och Jakob Forssmed, om skattesystemet och om vi kan använda det i stället för att hantera

risker. Jag är glad över att vi i samband med januariavtalet nu har kommit överens om att göra en större skatteöversyn där vi har möjlighet att lyfta in många olika frågor.

Ett problem med den debatt som uppstår är att man ofta tittar på en enda pusselbit för sig och gör långtgående beräkningar av vad enbart en förändring av ränteavdragen skulle få för effekter. Det är ju inte detta som vi har för ögonen, utan tvärtom handlar det om att titta på många olika pusselbitar och få en helhet som kan få väldigt positiva effekter både när det gäller en bättre fungerande bostadsmarknad och när det gäller att hantera riskerna i hushållens skuldsättning.

Ränteavdragen skulle kunna vara en pusselbit här. Vi är inte framme och har inte bestämt att de ska vara det, men det skulle kunna bli så. Men de är inte den enda, utan de kommer att vara en del av mycket större helhet där det också finns möjlighet att kompensera hushållen i andra delar av skattesystemet, till exempel, så att de kan klara förändringen på ett bra sätt och så att riskerna i ekonomin kan minskas.

Det är dock för tidigt att här och nu bestämma exakt vilka delar som ska vara med i skatteöversynen. Vi behöver ha ett bättre underlag, och detta arbete sätter vi nu igång med på Finansdepartementet, för att vi ska få ett bra underlag för att kunna fatta beslut om en översyn av skattesystemet som leder till positiva effekter.

Avslutningsvis tänkte jag fånga upp Janine Alm Ericsons fråga om klimatrisker. Där är det fler och fler bedömare som pekar på att just hållbarhetsriskerna är en växande risk i samhällsekonomin. De har också tydliga stabilitetskopplingar. Den rapport som Finansinspektionen tog fram under den förra mandatperioden visar att det, särskilt på internationell nivå, finns tydliga kopplingar mellan hållbarhetsrisker och bevarandet av den finansiella stabiliteten.

Vi behöver arbeta med många olika åtgärder här. Vi har vidtagit åtgärder i Sverige, och nu görs stora insatser på europeisk nivå för att försöka hantera riskerna. Det handlar mycket om att få fram information så att vi kan få kunskap om riskerna och så att vi, både privata och institutionella aktörer, kan fatta välgrundade beslut. Vi ska alltså veta vilka risker vi tar på oss när vi går in i en affär. Så ser det tyvärr inte ut i dag. Ofta är riskerna dolda, och detta är aldrig bra för den finansiella stabiliteten.

Det är väl känt att man bygger upp risker om man investerar med en föråldrad analys eller en gammal karta för ögonen. Där tror jag att vi behöver öka medvetenheten och kunskapen om att vi har en ny karta. Vi har nu ett internationellt samfund som har ställt sig bakom Parisavtalet och de globala hållbarhetsmålen. Detta förändrar vilka investeringar som kommer att vara lönsamma i framtiden. Jag är oroad då jag tror att många aktörer inte riktigt har sett detta eller förstått konsekvenserna av det.

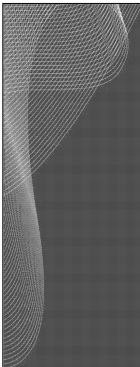
Det pågår ett arbete med att göra exempelvis scenarioanalyser av portföljer för att kunna se utvecklingen över tid och hur den matchar de internationella

åtagandena, till exempel Parisavtalet, som säger att vi måste minska utsläppen och minska investeringarna i fossila bränslen kontinuerligt över tid.

Branschen själv och det som kallas Task Force on Climate related Financial Disclosures har kommit med ett förslag om hur man kan redovisa. Detta skulle kunna göras på global nivå så att vi får ett standardiserat sätt att hantera riskerna och göra dem transparenta och tydliga. Vi har sagt att Sverige ska vara föregångare och börja använda detta sätt att deklarerat och tydliggöra klimatrisker, men vår ambition är att vi ska hantera dessa risker på global nivå.

Fredrik Olovsson (S): Jag vill på finansutskottets vägnar tacka våra inbjudna talare för intressanta föredragningar och svar på våra frågor. Stort tack också till alla andra som är här och visar intresse för dessa viktiga frågor! Nu är denna utfrågning slut.

BILAGA
Bilder från utfrågningen

Det aktuella läget för den finansiella stabiliteten

Finansutskottet

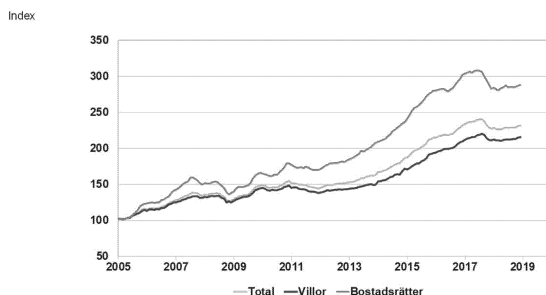
Erik Thedéen, generaldirektör FI

2019-02-05

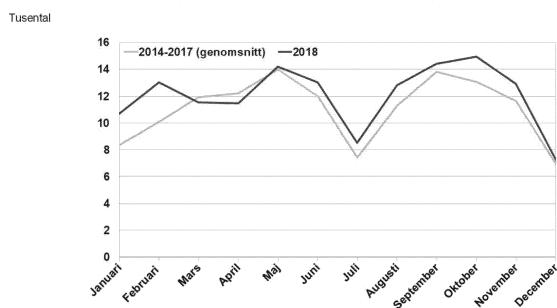
Stabilisering av bopriser under 2018

Källa: Valueguard
Anm. Säsongsrensad data

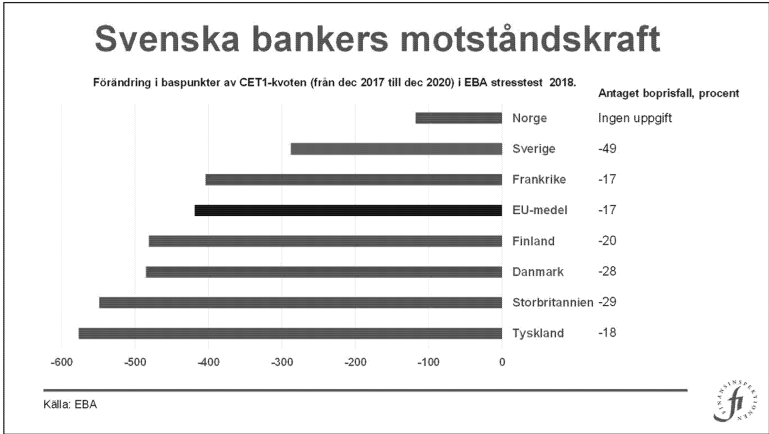

Högre omsättning 2018

Källa: Valueguard
Anm. Månadsvis omsättning. Totala siffror, dvs. bostadsrätter och villor, för riket

Summering

- Något dämpad kreditillväxt hos hushållen, ökad hos företagen.
- Stabiliserad bostadsmarknad med oförändrad omsättning.
- Välkommen normalisering av riskpremier.
- Tillfredsställande motståndskraft i banksektorn.

Tio år efter krisen

Finansutskottet

Erik Thedéen, generaldirektör FI

2019-02-05

Krisen visade på svagheter

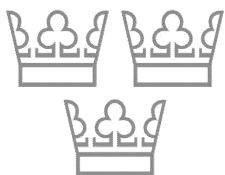
- För lite kapital
Åtgärd: Krav på mer och bättre kapital (Basel 3, CRD+CRR)
 - Likviditetsrisker förbisedda
Åtgärd: Krav på likviditetsberedskap (LCR)
 - Systemriskar underskattades
Åtgärd: Makrotillsyn uttalad myndighetsuppgift, central motpartsclearing etablerad
 - Stark koppling mellan bankproblem och statsfinanser
Åtgärd: Resolution
 - Reglering och tillsyn på nationell nivå; finanssystemet på internationell nivå
Åtgärd: EBA, ESMA, Eiopa och ESRB
-

Utmaningar

- Gränsöverskridande banker och riskhantering
 - Proportionalitet behöver få större vikt
 - Finansiell reglering används för annat
 - Regelarbitrage
 - Kriser går inte i repris
-

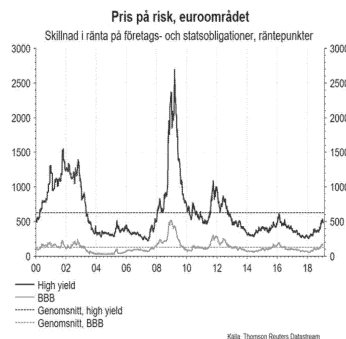

Det aktuella läget för den finansiella stabiliteten

Hans Lindblad
Riksgäldsdirektör

Finansutskottet, Sveriges riksdag
5 februari 2019

Lågt pris på risk globalt kan skapa finansiella obalanser

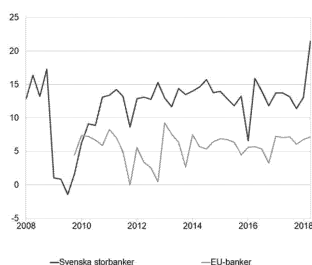
- Den finansiella stabiliteten i Sverige är god, men det finns risker och sårbarheter

Risker

- Ihållande och högt risktagande på de globala finansiella marknaderna
- Svenska hushålls skuldsättning
- Kommersiella fastighetsbolag
- Penningtvätt
- Cyberhot

Motståndskraften bland svenska banker är god

Avkastning på eget kapital, ROE
Procent

Anm: Med storbanker avses SHB, SEB och Swebank. För EU-bankier avses genomsnittlig ROE. För de svenska storbankerna ingår nettovinster från UC-försäljningen samt SEBs försäljning av dottern SEB Pension i siffrorna för det sista kvartalet; Q2 2018.
Källa: Finansinspektionen.

- Även problem i den europeiska banksektorn
- Däliga lån
- Låg lönsamhet

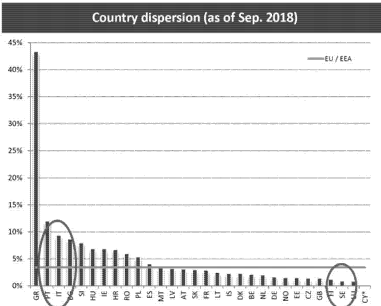
Vi har byggt motståndskraft

- Svenska banker är bättre rustade
- Högre kapitalkrav
- Högre likviditetskrav
- Större möjligheter till skuldnedskrivning
- Bättre lönsamhet

Andel nödlidande lån hos banker i EU Q3, 2018

Nödlidande lån

Procentuell andel av lånestock

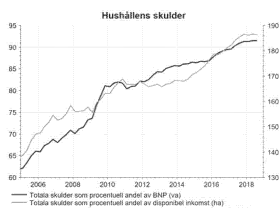

Weighted Averages by country. * To ensure confidentiality, figures by country breakdown are only shown if there are at least 3 banks that reported data in each specific country.

Källa: EBA

RIKSGÄLDEN
REGERINGSKASSAN OCH OFFICE

Politiska åtgärder behövs för att minska riskerna med hushållens skuldsättning

- * Höga skulder och stor andel lån med kort räntebindningstid gör hushållen känsliga
- * Vidtagna åtgärder såsom bolånetak, amorteringskrav m.m. bedöms ha bromsat skuldutvecklingen
- * Samlad och koordinerad diskussion behövs om hur vi bör hantera skuldsättningen
 - * Ränteläget
 - * Ränteavdraget
 - * Beskattningen i övrigt
 - * Byggregler
 - * Tillgång till mark/regler för nyttjande av mark
 - * Hyresmarknaden
 - *
 - * Fördelningseffekter

RIKSGÄLDEN
REGERINGSKASSAN OCH OFFICE

Sänkt ränteavdrag gynnar offentliga finanser

Val av åtgärder ger olika konsekvenser

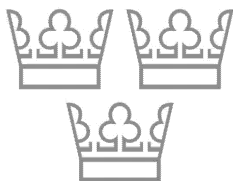
- Låt oss grovt jämföra effekterna av halverat ränteavdrag med alternativet höjd ränta
- I båda fall är effekten på hushållens disponibla inkomster samma: - 12 mdr kr

1. Halverat ränteavdrag ➡ offentliga finanser **stärks** 12 mdr kr

2. Räntehöjning med ca 45 punkter ➡ offentliga finanser **försvagas** 11 mdr kr

Då de svenska storbankerna till stor del ägs och finansieras via utlandet kommer en betydande del av intäkterna (19 mdr) till följd av räntehöjningen att lämna Sverige.

 RIKSGÄLDEN
SWEDISH NATIONAL DEBT OFFICE

Tio år efter finanskrisen – är regelverken effektiva?

Hans Lindblad,
Riksgäldsdirektör

Finansutskottet, Sveriges riksdag
5 februari 2019

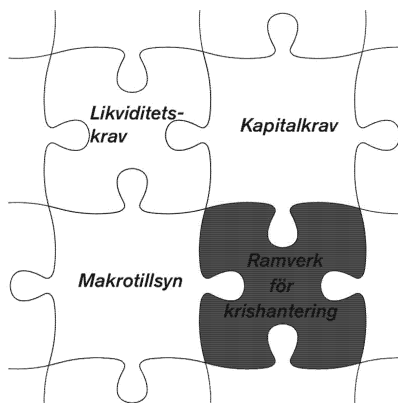
 RIKSGÄLDEN
SWEDISH NATIONAL DEBT OFFICE

Finanskris är skuldcris!

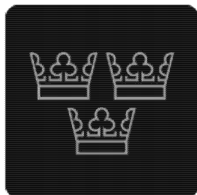
Vad behövs för att förhindra kris?

- Starka offentliga finanser
- Incitament för hushåll och företag att inte skuldsätta sig för mycket
- Incitament för institutens ledningar att inte ta för mycket risk ur ett samhällsperspektiv
- Välkapitaliserade banker
- Robusta regelverk
 - Trovärdigt finanspolitiskt ramverk
 - Incitamentsriktigt skattesystem
 - Flexibel penningpolitik
 - Kraftfull mikro- och makrotillsyn
 - Incitamentsriktigt ramverk för krishantering
 - Resolutionsbarhet

Stärkta regelverk de senaste tio åren

Sverige bättre rustat för att hantera bankkriser

Insättnings-
garantinFörebyggande
statligt stödResolution/
Konkurs RIKSGÄLDEN
SWEDISH NATIONAL DEBT OFFICE

Tydligare sätt att hantera bankkriser på

- Skyddar funktioner som är kritiska för finansiell stabilitet
- Skyddar insättare, statens finanser och skattebetalare
- Ägare och långgivare bär förluster

 RIKSGÄLDEN
SWEDISH NATIONAL DEBT OFFICE

Fungerar resolution i praktiken?

- Skyddar skattebetalarna - en nödvändig ordning
- Komplement till andra verktyg i en systemkris
- Resolution har genomförts effektivt i Europa
- Marknadens förväntningar om statligt stöd har minskat
- Reglerna har positiv effekt på den finansiella stabiliteten och den realekonomiska utvecklingen

Regelverket måste kunna tillämpas - arbetet fortsätter

- Bankernas balansräkningar måste anpassas
 - Avgörande för effektiv krishantering
 - Efterställda skulder säkerställer tydlig prioritetsordning mellan skuldslag
 - Centralt att bankerna börjar emittera
- Centralbankernas roll i resolution behöver tydliggöras
- Ramverk för hantering av kris i centrala motparter ej på plats

Stabilitetsläget
Finansutskottet
5 februari 2019

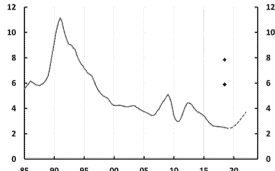
SVERIGES RIKSBANK

Riksbankschef Stefan Ingves

Hög skuldsättning gör hushållen räntekänsliga

Hushållens ränteutgifter förväntas öka

Anm. Ränteutgifter som andel av årlig disponibel inkomst.
Romberna visar ränteutgifterna vid ett mer normalt ränteläge.

Källor: SCB och Riksbanken

En kombination av åtgärder behövs

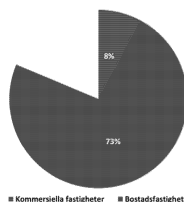
- Strukturella åtgärder på bostadsmarknaden
- Översyn av skatteregler
- Ändamålsenlig makrotillsyn

Det svenska banksystemet är sårbart

- Stort, koncentrat och sammanlänkat
- Allt mer exponerat mot fastigheter
- Beroende av utlandsfinansiering
- Bankerna behöver därför ha tillräckligt mycket kapital och själva kunna hantera kortfristiga likviditetsrisker

Stor exponering mot fastigheter

■ Kommersiella fastigheter ■ Bostadsfastigheter

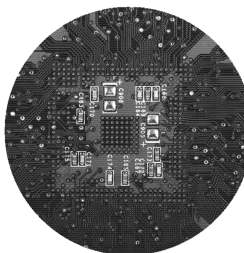
Anm. Storbankernas totala utlåning till svenska icke finansiella företag och hushåll, andel lån mot pant i fastighet, procent. Avser september 2018.

Källa: SCB

Ett cyberangrepp kan få allvarliga konsekvenser

- Cyberrisker innebär nya utmaningar
- Systemen är ofta sammanlänkande och beroende av varandra
- Cyberhotet är i konstant förändring

Ett betalningssystem i förändring

- Minskad kontantanvändning
- Teknisk utveckling ger nya förutsättningar
- Vad är centralbankspengar och vem ska kunna hålla dem?

Tio år efter finanskrisen

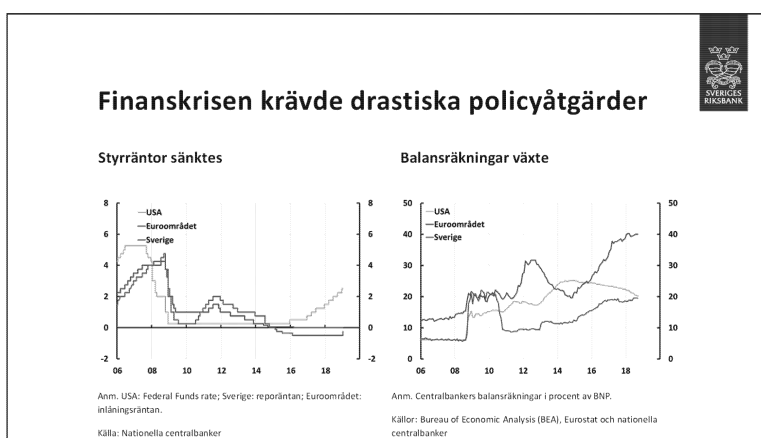
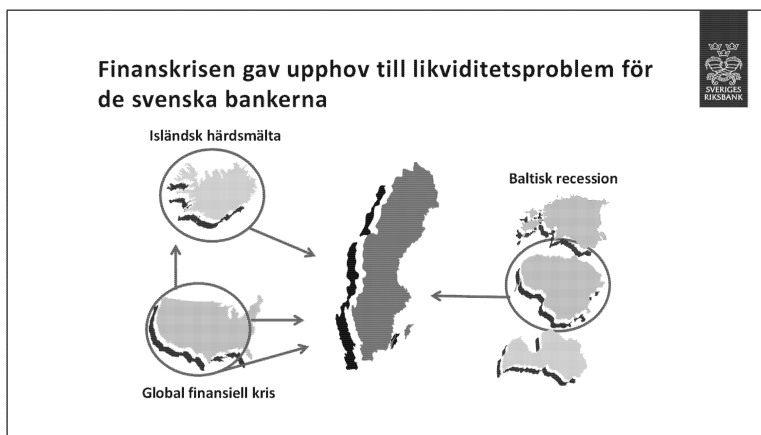
Finansutskottet
5 februari 2019

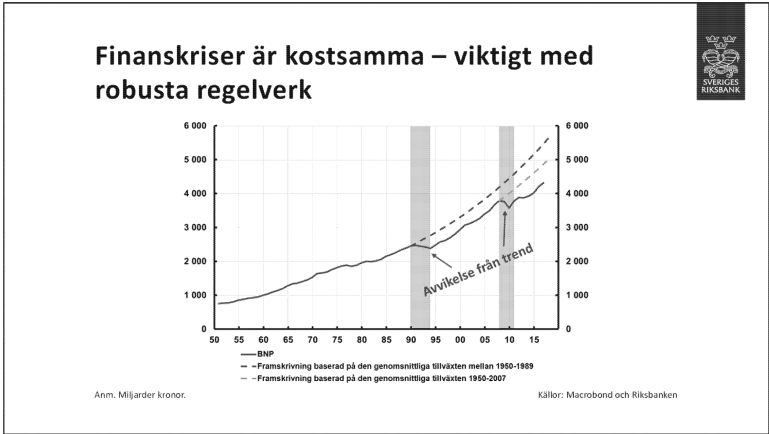
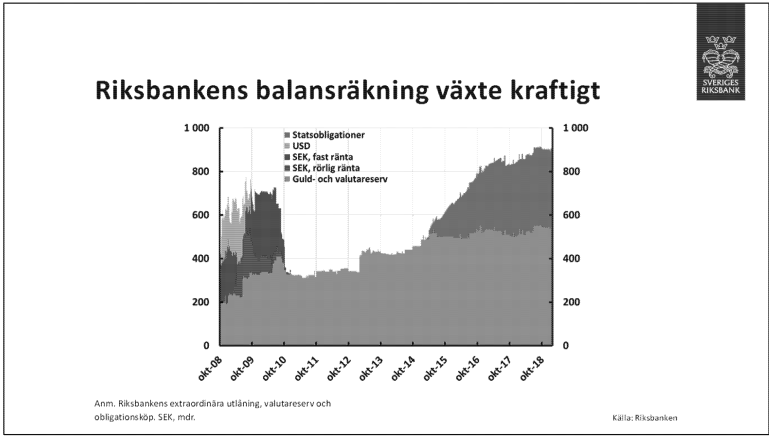

SVERIGES RIKSBANK

Riksbankschef Stefan Ingves

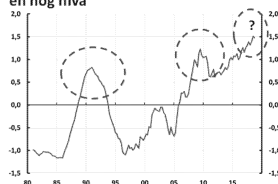

Mycket har gjorts

- Nya internationella institutioner
- Makrotillsyn – nytt politikområde
- Nytt landskap av regleringar:
 - Mer och bättre kapital
 - Likviditetskrav
 - Resolutionsramverk
 - Systemviktiga banker
- Finns dock alltid en tendens att "rusta för det förra kriget"

Indikationer på att Sverige är mer sårbart nu

Indikatorn för finansiell sårbarhet är på en hög nivå

Anm. Index. Indikatorn baseras på trender i tre underliggande variabler: utlåning till hushåll och företag i förhållande till BNP, reala huspriser samt förhållande mellan icke-stabila och stabila finansieringskällor för den svenska banksektorn. Högre indexvärde indikerar högre finansiell sårbarhet.

Källor: SCB och Riksbanken

Bankerna har lite eget kapital

Anm. Procent. Eget kapital i relation till totala tillgångar, svenska banker.

Källor: Hortlund, Do Inflation and High Taxes Increase Bank Leverage?, SSE/EFI Working Paper Series in Economics and Finance, No 622/2005, November 2005, SCB och Riksbanken.

Mer behöver göras

- En kombination av åtgärder behövs för att hantera obalanser på svensk bostadsmarknad
- Bankernas eget kapital bör öka och de bör hålla tillräckliga likviditetsreserver
- Regelarbitrage mellan länder bör undvikas
- Viktigt att valutaservens storlek är tillräcklig vid nästa finanskris
- Riksbanken har en naturlig roll i det förebyggande krisarbetet – inte bara i kris

Nordea

Tio år efter finanskrisen - är regelverken effektiva?

Öppen utfrågning FIU

Johanna Lybeck Lilja
2019-02-05

Stärkt reglering ger starkare banksystem

- Stärkt reglering
 - Tidigare reglerade företag och aktiviteter
 - Fokus: Kapital, likviditet och skuldsättning
 - Nya aktörer och aktiviteter
- Stärkt tillsyn
- Starka banksystem i Norden
 - Värdet av den implicita garantin minskat från 250 räntepunkter till 25
 - Även AUS och CAN

2

Nordea

Men....

- Detaljreglering medför
 - Ökade kostnader
 - Ökad risk för överlappningar och luckor
- Aktiviteter flyttar
 - Finansiell handel
 - Nya aktörer erbjuder finansiella tjänster
 - Mer diversifierat och konkurrenskraftigt finansiellt system eller nya former av koncentration och systemrisk?
 - Effektivitetsvinster eller kostnadsfördelar genom lägre regleringskrav?
- Framtiden
 - Marknadslikviditet i nästa kris?
 - Riskbaserade krav
- Banker i skärningspunkt mellan reglering, kunder och aktieägare
 - Iterativ process

3

Nordea